

Karin Hoyer
Satu Siltaloppi
Outi Pippuri
Lena Wenman

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

© 2026 Författarna

Denna pdf-publikation är en del av en kursmaterialhelhet i finlandssvenskt teckenspråk på högskolenivå. Helheten omfattar även en videopublikation på finlandssvenskt teckenspråk.

Produktion och utgivare: Jyväskylä universitet, Institutionen för språk- och kommunikationsvetenskap, PB 35, 40014 Jyväskylä universitet

Författare: Karin Hoyer
Outi Pippuri
Satu Siltaloppi
Lena Wenman

Omslag: Outi Pippuri / Jari Nyberg

Layout, grafik och bildbehandling: Outi Pippuri

Samarbetspartner: Teckenspråkiga biblioteket, Finlands Dövas Förbund r.f.

Webbadress: https://viittomakielinenkirjasto.fi/sv/video/forord/

Tack till våra finansiärer:

SLS Svenska Litteratursällskapet i Finland
Svenska kulturfonden
Stiftelsen för Åbo Akademi
Stiftelsen Brita Maria Renlunds Minne sr
LWS Lisi Wahls stiftelse för studieunderstöd

CC BY-NC-ND 4.0

ISBN: 978-952-86-1792-1 (pdf)
978-952-86-1793-8 (videopublikation)

Använd vårt språk!

Grammatiska fenomen i finlandssvenskt teckenspråk

Karin Hoyer

Outi Pippuri

Satu Siltaloppi

Lena Wenman

Jyväskylä universitet

Institutionen för språk- och kommunikationsvetenskap

2026

Vi som skapade den här publikationen

FD **Karin Hoyer** disputerade vid Helsingfors universitet 2012 med en avhandling om dokumentation och beskrivning av tre olika teckenspråk som en del av språkplanering. Hon har över trettio års erfarenhet av arbete med finlandssvenskt teckenspråk i olika roller och uppgifter, bland annat har hon medverkat i skapandet av en finlandssvensk teckenspråkskorpus och Signbank-korpuslexikonet vid Jyväskylä universitet. Hon har även varit verksam som språklig rådgivare i utvecklingssamarbetsprojekt tillsammans med teckenspråkiga i Albanien och Kosovo. För närvarande är hon engagerad i olika projekt för revitaliseringsinsatser för finlandssvenskt teckenspråk.

I detta projekt har Hoyer haft huvudansvaret för att sammanställa publikationens innehåll. Utöver det har hon tillsammans med de övriga i teamet arbetat med att ta fram bilder och videomanus.

FM **Outi Pippuri** är till utbildningen ämneslärare i finskt teckenspråk, teckenspråkshandledare samt teckenspråkstolk (YH). Hon har 20 års undervisningserfarenhet och har också arbetat i flera projekt på Teckenspråkscentret vid Jyväskylä universitet. Hon har där medverkat i korpusprojekt för både finskt och finlandssvenskt teckenspråk samt i Signbank-arbetet för båda teckenspråken. Hennes arbete har i huvudsak bestått av redigering av videomaterial, men har även omfattat annotering och översättning.

I detta projekt har Pippuri ansvarat för inspelningarna av den teckenspråkiga versionen i samarbete med studiotekniker samt för redigering av videorna. Dessutom har publikationens illustrationer och layouten av den tryckta versionen varit hennes ansvarsområde.

Projektledare FD **Satu Siltaloppi** är forskardoktor i finlandssvenskt teckenspråk vid Jyväskylä universitet. Hon skrev sin doktorsavhandling vid Helsingfors universitet om listkonstruktioner i finlandssvenskt teckenspråk och har tidigare arbetat som forskardoktor vid Tammerfors universitet i ett projekt finansierat av Svenska litteratursällskapet i Finland. I det projektet undersökte hon hur teckenspråk kan användas på ett sätt som liknar lätt språk. För närvarande analyserar hon finlandssvenskt teckenspråk utifrån korpusmaterial.

I det här projektet har Siltaloppi som projektledare ansvarat för administrativa uppgifter och deltagit i projektets olika delar, till exempel genom att bearbeta material som bygger på hennes egen avhandling.

FM **Lena Wenman** är översättare och teckenspråkstolk (YH), och studerar också teckenspråkslingvistik och språkvetenskap med ett särskilt intresse för finlandssvenskt teckenspråk. Hon har deltagit i arbetet på Teckenspråkscentret vid Jyväskylä universitet med att bygga upp en finlandssvensk teckenspråkskorpus och dess korpuslexikon i Signbank. Hon har undervisat finlandssvenskt teckenspråk under många års tid, bland annat på webbkurser vid Åbo Akademi.

I detta projekt har Wenman ansvarat för översättning och anpassning av läromaterialets svenska texter till finlandssvenskt teckenspråk. Förutom själva översättningen innebär arbetet att hennes teckenspråkiga översättning har spelats in och hon därmed är teckenaktör i videopublikationen.

Innehållsförteckning

FÖRORD **8**

1. INTRODUKTION TILL FINLANDSSVENSKT TECKENSPRÅK **12**

1.1 Det finlandssvenska teckenspråkets uppkomst och nuvarande språksituation *13*

1.2 Källor och vidare läsning: språkets historia och nutid *20*

1.3 Språkforskning: dokumentation, ordboksarbete och korpus *23*

1.4 Källor och vidare läsning: ordböcker och korpus *38*

1.5 Reflektions- och diskussionsfrågor *40*

2. SPRÅKKONTAKT OCH SPRÅKANDE I FINLANDSSVENSKT TECKENSPRÅK **41**

2.1 Språkkontakt i korpusmaterial *44*

2.2 Fyra typer av språkkontakt: förekomst och variation *46*

2.3 Språkkontakt: innehållstecken och grammatiska tecken *50*

2.4 Användning av språkkontakttecken i samtal *51*

2.5 Strategier för språkval *54*

2.6 Sociala nätverk som förklaring till språkandepraxis *59*

2.7 Språkande möter språklig identitet *61*

2.8 Källor och vidare läsning: språkkontakt och språkande *63*

2.9 Reflektions- och diskussionsfrågor *64*

3. TECKENKATEGORIER I FINLANDSSVENSKT TECKENSPRÅK **65**

3.1 Lexikala (så kallade fasta) tecken *69*

3.2 Avbildande tecken *75*

3.3 Pekningar *80*

3.4 Utmaningar i klassificering av teckenkategorier *81*

3.5 Källor och vidare läsning: teckenkategorier *85*

3.6 Reflektions- och diskussionsfrågor *86*

4. PEKNINGAR OCH DERAS FUNKTION I FINLANDSSVENSKT TECKENSPRÅK 87

4.1 Grammatiska funktioner 91

4.1.1 Pekningar som refererar till vem eller vad man talar om 91

4.1.2 Pekningar tillsammans med nominala tecken 96

4.1.3 Pekningar som markerar tema 97

4.1.4 Pekningar i samband med handling 98

4.2 Interaktionella funktioner 100

4.3 Listkonstruktioner: form och funktion 102

4.3.1 Listkonstruktionen formas genom samverkan mellan två händer 105

4.3.2 Variation i listkonstruktioners form 106

4.3.3 Listkonstruktioner organiserar och skapar struktur 108

4.3.4 Listkonstruktionerna och referenternas inbördes relationer 109

4.4 Avslutningsvis om pekningar och listkonstruktioner 111

4.5 Källor och vidare läsning: pekningar och listkonstruktioner 114

4.6 Reflektions- och diskussionsfrågor 115

Figurer och bilder 116

FÖRORD

Publikationen *Använd vårt språk!* är ett kursmaterial med syfte att beskriva delar av det finlandssvenska teckenspråkets (FSTS) **grammatik och struktur**. Materialet har utarbetats som ett **stöd för språkets revitalisering och för att öka kunskapen och medvetenheten** om språket. Målgruppen är yrkeshögskole- och högskolestudenter, och eftersom publikationen är öppet tillgänglig på nätet kan kursmaterialet också användas av andra som vill lära sig mera om språket. Materialet är dock inte direkt avsett för självstudier. Det är i första hand tänkt som ett **stöd för lärare i språkundervisningen**, där studenterna i samspel med läraren kan utveckla sin förståelse av språkets grammatik och struktur.

Publikationen är uppdelad i fyra kapitel, och flera tillkommer förhoppningsvis i takt med att ny forskning inom finlandssvenskt teckenspråk publiceras. **Materialet är tvåspråkigt**, med skriven text på svenska i pdf-dokumentet och med videor på finlandssvenskt teckenspråk. De teckenspråkiga videorna är baserade på den svenska texten och även delvis försedda med undertexter. Eftersom man uttrycker sig på olika sätt på finlandssvenskt teckenspråk respektive på svenska är video- och textversionerna inte identiska, men målet är ändå att de förmedlar motsvarande innehåll.

Innehållet i kapitlen 2–4 bygger i huvudsak på magisteruppsatser – så kallade pro gradu-avhandlingar – samt på en doktorsavhandling. De är alla skrivna antingen på finska eller engelska. Pro gradu-avhandlingar genomgår inte vetenskaplig referentgranskning (peer review). Författarna till kursmaterialet bedömer ändå att resultaten och slutsatserna i de korpusbaserade studierna är tillräckligt tillförlitliga för att kunna utgöra en grund för en första beskrivning av dessa grundläggande språkliga fenomen på svenska och på FSTS. **Resultaten uppvisar dessutom stora likheter med motsvarande språkliga fenomen som studerats i de närbesläktade teckenspråken svenskt teckenspråk (STS) och finskt teckenspråk (SVK).** Kapitel 2–4 baseras således i huvudsak på dessa avhandlingar och deras resultat, som utgör det centrala källunderlaget för respektive kapitel.

Kursmaterialet består av skriven text, teckenspråkiga videor med undertexter, bilder, länkar, referenser och material för vidare läsning samt reflektions- och diskussionsfrågor som stöd för fördjupad förståelse. Detta gör förhoppningsvis att materialet kan användas och anpassas till undervisningen på flera olika sätt.

För att stödja översättnings- och redigeringsprocessen av de svenska texterna har vi använt AI (Microsoft Copilot). Vid utformningen av de teckenspråkiga översättningarna har vi följt rekommendationerna i handledningen *Hur ser en bra teckenspråkig översättning ut?* utgiven av Språknämnden för finländska teckenspråk (Institutet för de inhemska språken, 2015). Vi vill också rikta ett tack till de språkgranskare och testläsare som stött arbetet med studiematerialet.

För den som vill hänvisa till det här kursmaterialet ska följande citeringsformat användas:

pdf-publikationen

Hoyer, Karin, Outi Pippuri, Satu Siltaloppi & Lena Wenman (2026). Använd vårt språk! Grammatiska fenomen i finlandssvenskt teckenspråk [pdf]. Jyväskylä universitet, institutionen för språk- och kommunikationsvetenskap.
https://viittomakielinenkirjasto.fi/anvand-vart-sprak

videopublikationen

Hoyer, Karin, Outi Pippuri, Satu Siltaloppi & Lena Wenman (2026). Använd vårt språk! Grammatiska fenomen i finlandssvenskt teckenspråk [video]. Jyväskylä universitet, institutionen för språk- och kommunikationsvetenskap.
https://viittomakielinenkirjasto.fi/sv/video/forord/

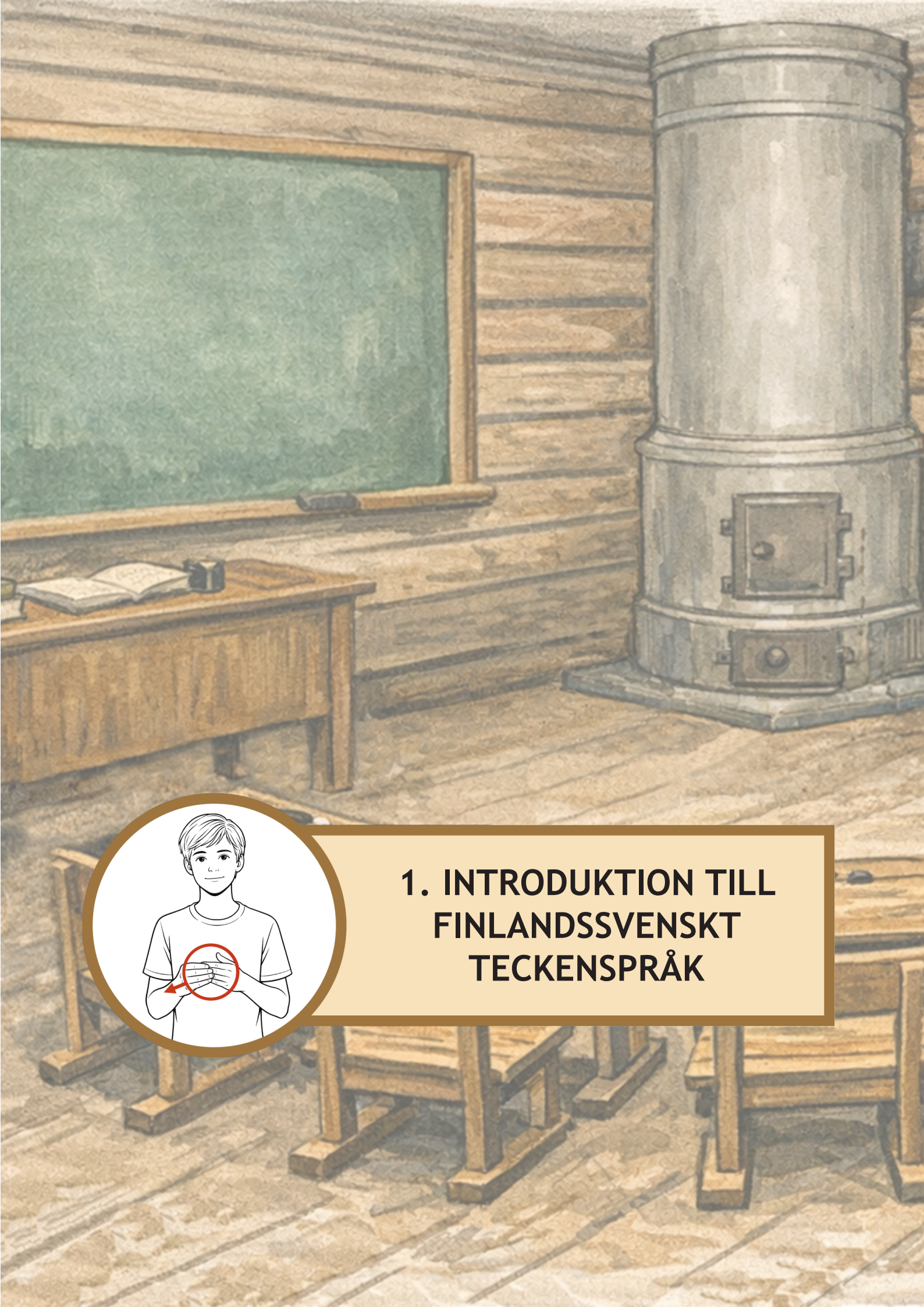
hänvisning till en viss video - exempelvis

Hoyer, Karin, Outi Pippuri, Satu Siltaloppi & Lena Wenman (2026). Använd vårt språk! Grammatiska fenomen i finlandssvenskt teckenspråk, 2.6 Sociala nätverk som förklaring till språkandepraxis [video]. Jyväskylä universitet, institutionen för språk- och kommunikationsvetenskap.

hänvisning till en specifikt ställe i en viss video - exempelvis

Hoyer, Karin, Outi Pippuri, Satu Siltaloppi & Lena Wenman (2026, 2:35). Använd vårt språk! Grammatiska fenomen i finlandssvenskt teckenspråk, 2.6 Sociala nätverk som förklaring till språkandepraxis [video]. Jyväskylä universitet, institutionen för språk- och kommunikationsvetenskap.

1. INTRODUKTION TILL FINLANDSSVENSKT TECKENSPRÅK

1.1 Det finlandssvenska teckenspråkets uppkomst och nuvarande språksituation

Enligt statsrådets språkpolitiska program (2022) är **finlandssvenskt teckenspråk ett av de autoktona språken** i Finland, det vill säga inhemska språk som har talats i landet under lång tid och utgör en **del av vårt språkliga kulturarv**. Utöver de två nationalspråken finska och svenska är Finlands autoktona språk romani, karelska, samiska (nordsamiska, enaresamiska och skoltsamiska) **samt finlandssvenskt och finskt teckenspråk**.

https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-677-8

Finlandssvenskt teckenspråk har en **dokumenterad historia ända sedan mitten av 1800-talet**. Den teckenspråkiga gemenskapen i Finland började ta form efter att Carl Oscar Malm, som själv var döv och hade studerat i Sverige, **grundade Finlands första dövskola i Borgå 1846**. I undervisningen använde Malm det svenska teckenspråk som han hade lärt sig i Sverige. Nya skolor för döva grundades under senare delen av 1800-talet runt om i Finland. Under den här tiden var teckenspråksgemenskapen ännu inte uppdelad enligt elevernas språkliga familjebakgrund.

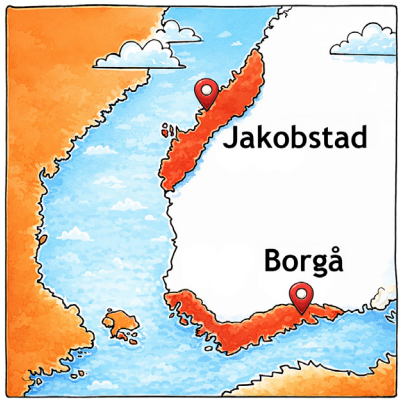
Bild: Arbetarmuseet Werstas / Dövas museums samlingar

Carl Oscar Malm
12.2.1826 – 8.6.1863

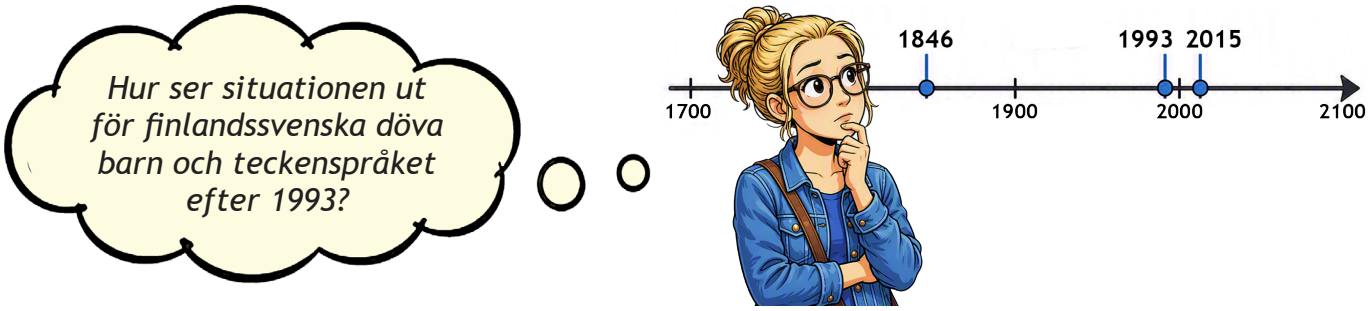
I och med att oralismen, det vill säga **talmetoden som inte tillät teckenspråk i undervisningen, blev den huvudsakliga undervisningsmetoden** i Finland 1892 indelades dövskolorna i svensk- och finskspråkiga skolor. Trots att teckenspråk inte användes i undervisningen överfördes skolornas teckenspråk från äldre åldersgrupper till yngre. **Så småningom började språket som tecknades i finsk- respektive svenskspråkiga skolor skilja sig från varandra** och utgjorde grunden för dagens finska och finlandssvenska teckenspråk. Båda Finlands teckenspråk har alltså utvecklats från det svenska teckenspråk som Malm lärde sig under sin studietid i Sverige.

Första dövskolan i Borgå på Vävaregränd.
Bild: Arbetarmuseet Werstas / Dövas museums samlingar

Döva elever från svenskspråkiga hem gick i dövskola i Borgå och i Jakobstad. När skolan i Jakobstad stängde 1932 blev Borgå den centrala miljön för bevarandet av det finlandssvenska teckenspråket. Skolan i Borgå stängdes 1993 på grund av minskat elevantal, då många föräldrar var missnöjda med undervisningsnivån och därför valde andra utbildningsalternativ för sina barn. Det här ledde till att **språkgemenskapen förlorade en stor del av sina yngre språkbrukare**, varav många fortsatte sin skolgång i Sverige och senare också stannade där efter avslutad utbildning. Det dröjde många år efter nedläggningen innan man fullt ut insåg **vilken betydelse Borgåskolan hade haft för språkets fortlevnad.**

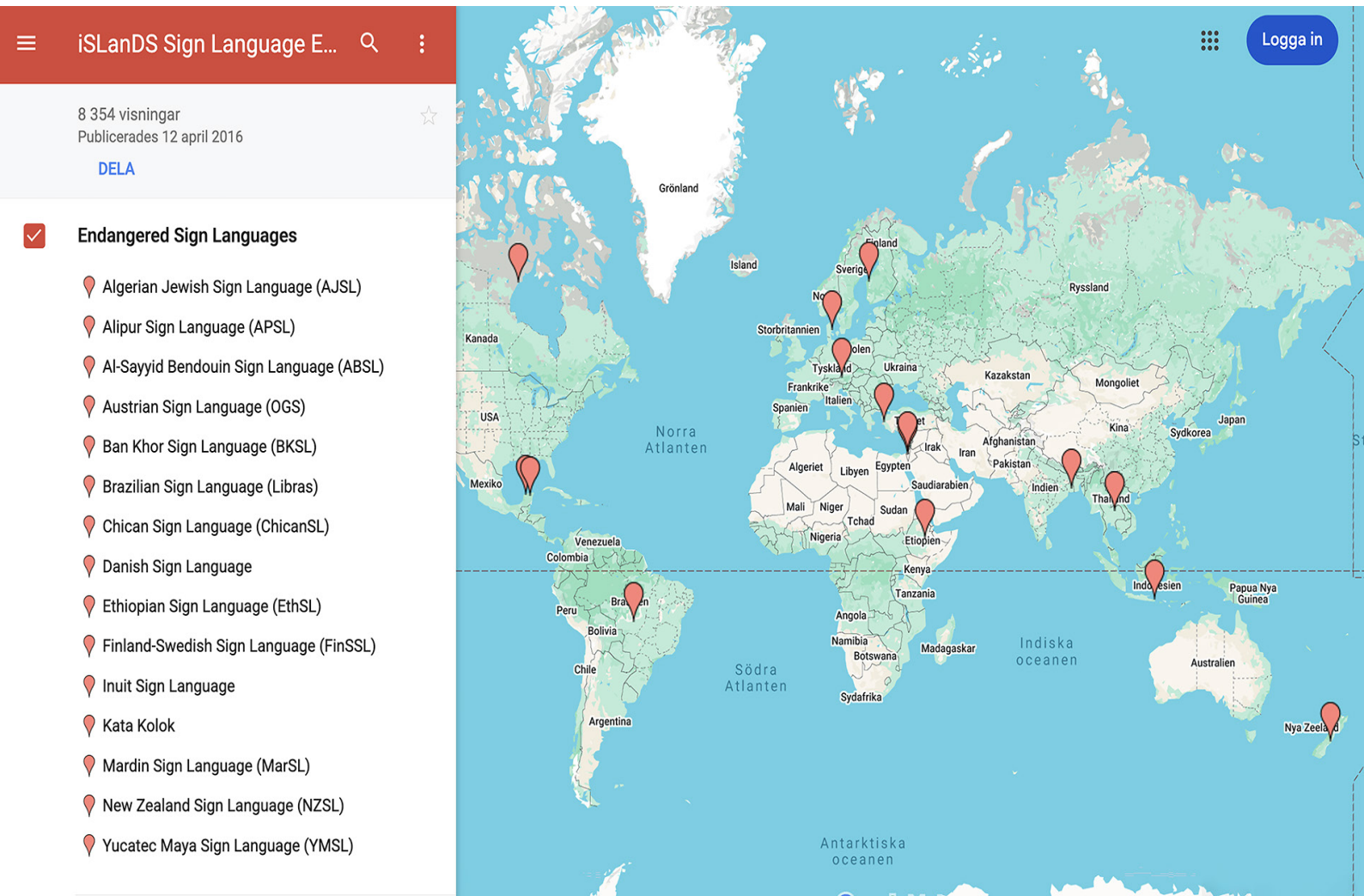
https://dova.fi/w/wp-content/uploads/2024/10/PDF_Mitt_eget_sprak_var_kultur.pdf

År 2015 genomförde Finlandssvenska teckenspråkiga r.f. en kartläggning som uppskattade antalet **döva finlandssvenska teckenspråkiga runt om i Svenskfinland till 90 personer**, varav en stor del tillhörde den äldre generationen. År 2024 uppskattades det **totala antalet språkanvändare i Finland till cirka 200 personer** (Andersson-Koski 2015, 2024). Dessa språkanvändare kan ha finlandssvenskt teckenspråk som **första- eller andraspråk, eller ha lärt sig det i vuxen ålder**. Personerna kan vara döva, ha en hörselskada eller vara hörande (t.ex. barn eller syskon till döva), och även använda språket i sitt yrke, såsom teckenspråkstolkar. Förutom språkanvändarna i Finland finns även gruppen finlandssvenska teckenspråkiga i Sverige.

Språkgemenskapens ringa storlek innebär att finlandssvenska teckenspråkiga utgör en av landets mest sårbara språkgemenskaper. Enligt Unescos kriterier konstaterades **finlandssvenskt teckenspråk 2013 vara ett allvarligt hotat språk**. En central utmaning är bristen på naturliga språkmiljöer där språket kan föras vidare till nya generationer av språkanvändare. Familjer med barn som har en hörselskada har ofta begränsade möjligheter att komma i kontakt med språket och lära sig det. Också inom den grundläggande utbildningen är tillgången till undervisning i och på språket svag. Denna **utmaning på individnivå utgör samtidigt ett hot mot hela språkgemenskapens framtid**.

Hotade teckenspråk i Safar & Websters (2014) utredning.
https://islandscentre.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/08/report-endangered-sls_070814.pdf

Finlandssvenska teckenspråkiga är i regel flerspråkiga och vana att anpassa och växla språk beroende på situation. Gruppen kännetecknas av en **mångfasetterad språk- och kulturidentitet**. Den dubbla minoritetsstatusen innebär en **identifikation både med den teckenspråkiga gemenskapen och dövkulturen, och med den (allmän)finlandssvenska kulturgemenskapen**. Dessa dimensioner utgör delar av den finlandssvenska teckenspråksgemenskapens gruppidentitet.

Förutom finlandssvenskt teckenspråk använder många också svenskt och finskt teckenspråk (och även andra tecknade språk) i vardagen. **Kontakten med svenskt teckenspråk är etablerad sedan flera generationer elever tillbaka**, eftersom många finlandssvenska döva från 1950-talet framåt fick sin yrkesutbildning i Sverige, då motsvarande utbildning saknades i Finland. I Finland är **finskt teckenspråk det dominerande teckenspråket** och påverkar därför i hög grad många finlandssvenska teckenspråkigas språkvardag. När det gäller talade språk är **svenska** ofta det första skrivna språk som finlandssvenska teckenspråkiga lär sig, men bristen på svensk service i Finland gör att kunskaper i **skriven finska** också är nödvändiga.

Finlandssvenskt teckenspråk kännetecknas av en **betydande variation mellan individer** inom språkgruppen. Alla språk varierar och förändras, men stark yttre påverkan och samhälleliga förändringar kan i ett marginaliserat minoritetsspråk leda till **språklig attrition, det vill säga språklig förvittring**. Det innebär att språkbrukarnas språkkunskaper och språkkänsla gradvis försvagas. Det är inte enkelt att avgöra när språkliga förändringar är uttryck för naturlig variation i en flerspråkig miljö och när de signalerar begynnande förvittring. Situationen där **ett språk saknar både ett skriftspråk och standardiserande språkvård bidrar i sig till en omfattande variation**.

Den språkliga variationen har också påverkats av att teckenspråk traditionellt har överförts främst horisontellt. Det innebär att de flesta döva tidigare lärde sig språket av jämnåriga i skolan, snarare än genom vertikal överföring inom familjen från en äldre generation till en yngre. Följden har blivit att **språket kunnat förändras relativt snabbt från en elevgeneration till nästa, vilket också gäller det finlandssvenska teckenspråket.** Emigrationen till Sverige har ytterligare minskat de naturliga kontakterna mellan äldre och yngre språkanvändare. När yngre användare och andraspråksinlärare inte längre känner till äldre finlandssvenska uttryck och tecken, har det lett till ökad påverkan från finskt och svenskt teckenspråk. **Språkgruppen har således förlorat språkanvändare till Sverige, samtidigt som det finska teckenspråkets påverkan på det finlandssvenska teckenspråket blivit starkare.**

En annan orsak till både variation och språklig förändring är det **relativt sena juridiska erkännandet av finlandssvenskt teckenspråk som ett språk**. Under lång tid betraktades det som en minoritetsvariant av ett gemensamt finländskt teckenspråk, snarare än som ett självständigt språk. Detta innebar att **språket först på senare år fått samhälleligt stöd och blivit föremål för dokumentation, forskning och språkvård samt börjat användas i fler språkliga domäner, så som i undervisning och media.** Att ett språk används i olika sammanhang och språkmiljöer är avgörande för språkets vitalitet och för att språkbrukarna ska kunna upprätthålla en stabil språkkänsla.

Revitaliseringsprogrammet på svenska:
https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-085-9

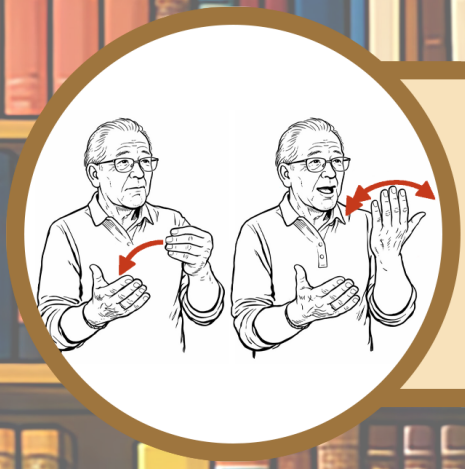
Sammandraget på FSTS:
https://www.youtube.com/playlist?list=PLiQUCEQZ2TgIv9AekPIB3n447dzMuoarh

Det finlandssvenska teckenspråkets samhälleliga ställning **fastställdes juridiskt 2015**, då båda de inhemska teckenspråken och rättigheterna för deras användare skrevs in i teckenspråkslagen (359/2015). Lagstiftningen markerade ett viktigt steg i **erkännandet av finlandssvenskt teckenspråk som en del av Finlands språkliga mångfald** och som ett språk med behov av särskilda stödåtgärder. Sedan 2016 har finlandssvenskt teckenspråk varit föremål för **systematiska revitaliseringsinsatser och språkstärkande initiativ** med statligt stöd.

SAMMANFATTNING

- Finlandssvenskt teckenspråk är ett inhemskt språk i Finland och en del av landets språkliga kulturarv.
- Språket har sina rötter i den första dövskolan som Carl Oscar Malm grundade 1846. I den undervisade han med det teckenspråk han lärt sig i Sverige.
- När skolorna senare delades upp i finsk- och svenskspråkiga utvecklades två olika teckenspråk: finskt och finlandssvenskt teckenspråk.
- Nedläggningen av dövskolan i Borgå 1993 försvagade språkgemenskapen, särskilt genom att antalet yngre språkanvändare minskade på grund av emigration till Sverige.
- Sedan 2013 är språket definierat som allvarligt hotat. Möjligheterna att lära sig och använda språket är begränsade.
- Språket påverkas av andra teckenspråk, vilket leder till stor variation och risk för språklig försvagning.
- FSTS blev juridiskt erkänt 2015 och har efter det genom olika insatser fått stöd för att bevaras och stärkas.

1.2 Källor och vidare läsning: språkets historia och nutid

Tidiga skeden i dövas historia och dövundervisning i Finland

Hirns ordbok:

Hirn, David Fredrik (1910). *De dövstummas åtbördsspråk i Finland – Kuuromykkäin viittomakieli Suomessa, häfte I*. Finlands Dövstumförbunds Förlag.

Hirn, David Fredrik (1911). *De dövstummas åtbördsspråk i Finland – Kuuromykkäin viittomakieli Suomessa, häfte II*. Finlands Dövstumförbunds Förlag.

Hirn, David Fredrik (1916). *De dövstummas åtbördsspråk i Finland – Kuuromykkäin viittomakieli Suomessa, häfte III*. Finlands Dövstumförbunds Förlag.

Jantunen, Tommi (2001). *Suomalaisen viittomakielen synnystä, vakiintumisesta ja kuvaamisen periaatteista*. Magisteruppsats. Allmän språkvetenskap. Helsingfors universitet. [Publikationsserie L 1/2001, Finlands Dövas Förbund r.f.]

Lindberg, Hanna (2021). National belonging through signed and spoken language: The case of Finland-Swedish deaf people in the late nineteenth and early twentieth centuries. I: V. Kivimäki, S. Suodenjoki & T. Vahtikari (red.), *Lived nation as the history of experiences and emotions in Finland, 1800–2000*. Palgrave Studies in the History of Experience, 217–239. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-69882-9_9

Malm, Carl Oscar (1913) [1852]. Om de döfstumma, deras psychiska tillstånd, språk och sättet att undervisa dem. I: J. Hirn, O. Wichmann, J. Sundberg & J. Stadius (red.), *Biografiska anteckningar om samt uppsatser och brev av C.O. Malm*, 63–75. Finlands Dövstumförbund.

Rainò, Päivi (2000). Carl Oscar Malm – suomalaisen viittomakielen isä. I: A. Malm (red.), *Viittomakieliset Suomessa*, 35–47. Finn Lectura.

Rainò, Päivi (2004). *Henkilöviittomien synty ja kehitys suomalaisessa viittomakieliyhteisössä* (CD). Deaf Studies in Finland 2. Finlands Dövas Förbund r.f.

Salmi, Eeva & Mikko Laakso (2005). *Maahan lämpimään: Suomen viittomakielisten historia*. Finlands Dövas Förbund r.f.

Wallvik, Birgitta (1997). *…ett folk utan land…* Döva och hörselskadade barns stödförening r.f.

Wallvik, Birgitta (2005). *Du måste vara döv för att förstå. Finlandssvenska dövas fotspår i historien*. Finlandssvenska teckenspråkiga r.f.

FSTS i samhället: Borgåskolans nedläggning, språkhot och revitalisering

Aalto, Annika & Lena Wenman (2025). Hur kan en digital kurs bidra till att stärka ett hotat språk? I: Nelson M. (red.), *Kielikeskus tutkii* 6, 109–121. Turun yliopisto. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-02-0187-6

Andersson-Koski, Maria (2015). *Mitt eget språk – vår kultur. En kartläggning av situationen för det finlandssvenska teckenspråket och döva finlandssvenska teckenspråkiga i Finland 2014-2015*. Finlandssvenska teckenspråkiga r.f. https://dova.fi/w/wp-content/uploads/2024/10/PDF_Mitt_eget_sprak_var_kultur.pdf

Andersson-Koski, Maria (2025). Revitaliseringsprogram för finlandssvenskt teckenspråk – och om ansvar för grundläggande mänskliga rättigheter. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta: Kieliverkoston verkkolehti* 16(7). https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-marraskuu-2025/revitaliseringsprogram-for-finlandssvenskt-teckensprak-och-om-ansvar-for-grundlaggande-manskliga-rattigheter

Andersson-Koski, Maria & Lieselott Nordman (2023). Translation as language making in sign language revitalisation. I: E.Lillqvist, M. Eronen-Valli, V. Manninen, N. Nissilä & E. Salmela (red.), *Communicating with Purpose*, 10–27. VAKKI Publications 15. https://doi.org/10.70484/vakki.149338

Andersson-Koski, Maria, Karin Hoyer, Magdalena Kintopf-Huuhka, Annika Aalto, Jenny Derghokasian & Susanna Rajala (2025). *Revitaliseringsprogram för finlandssvenskt teckenspråk: Åtgärder för att bevara och stärka det finlandssvenska teckenspråket*. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2025:21. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-085-9

Hoyer, Karin (2005). ”Vi kallade dem Borgåtecken”. Det finlandssvenska teckenspråket i går och i dag. I: J.-O. Östman (red.), *FinSSL – Finlandssvenskt teckenspråk*, 21–80. Nordica, Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur, Helsingfors universitet.

Hoyer, Karin (2012). *Dokumentation och beskrivning som språkplanering – perspektiv från arbete med tre tecknade minoritetsspråk*. Doktorsavhandling. Nordica Helsingiensia 29. Helsingfors universitet. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-7612-1

Hoyer, Karin (2013). Suomenruotsalainen viittomakieli – attritiosta ahdinkoon. I: K. Granqvist & P. Rainò (red.), *Rapautuva kieli: kirjoituksia vähemmistökielten kulumisesta ja kadosta*, 232–252. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kintopf-Huuhka, Magdalena (2023). *Revitalisering av finlandssvenskt teckenspråk*. Kandidatuppsats, Stockholms universitet/Avdelningen för teckenspråk. https://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1803633/FULLTEXT01.pdf

Lindberg, Hanna (2020). Att värna om en minoritet inom en minoritet. Finlandssvenska dövas gränsposition och arbete för rättigheter i 1980-talets Finland. *Historiska och litteraturhistoriska studier*, 95, 191–217. https://doi.org/10.30667/hls.87662

Lindberg, Hanna (2021). Kohti sivistystä – suomenruotsalaisten kuurojen maastamuutto Ruotsiin 1900-luvun loppupuolella. I: M. Tervonen & J. Leinonen (red.), Vähemmistöt muuttajina. *Näkökulmia suomalaisen muuttoliikehistorian moninaisuuteen*, 203–224. Tutkimus 6. Siirtolaisuusinstituutti. https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202206035462

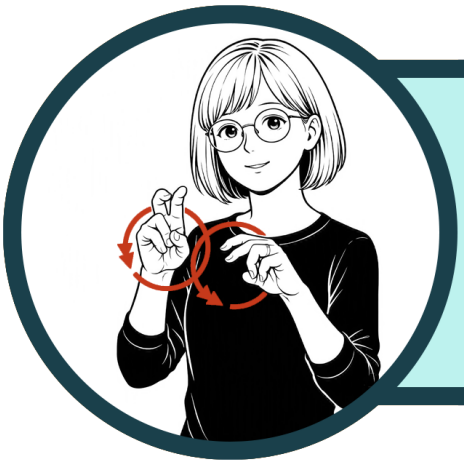
Lindberg, Hanna (2024). Lived residential schools in times of crisis and change: Debating the school for the deaf in Borgå through experience in the 1930s and 1980s. I: J. Annola, H. Lindberg & P. Markkola (red.), *Lived Institutions as History of Experience. Palgrave Studies in the History of Experience*, 267–291. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-031-38956-6_11

Londen, Monica (2004). *Communicational and educational choices for minorities within minorities. The case of the Finland-Swedish Deaf*. Forskningsrapport 193. Pedagogiska institutionen, Helsingfors universitet.

Safar, Josefina & Jenny Webster (2014). Cataloguing endangered sign languages at iSLanDS. *iSLanDS's blog: Live reports from the International Institute for Sign Languages and Deaf Studies (iSLanDS)*. https://islandscentre.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/08/report-endangered-sls_070814.pdf
Statsrådet (2022). *Språkpolitiskt program: Statsrådets principbeslut*. Statsrådets publikationer 2022:52. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-677-8
Teckenspråkslag (359/2015). https://www.finlex.fi/eli?uri=http://data.finlex.fi/eli/sd/2015/359/ajantasa/2021-06-29/swe
Westerlund, Elin (2025). *"Det hör till vårt grunduppdrag": En jämförande studie om programproduktioner på teckenspråk och teckenspråkstolkade program hos Yle och SVT*. Magisteruppsats. Helsingfors universitet. http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202506112674
Östman, Jan-Ola (2025). Modes of Expressing Finland-Swedishness: Swedish and Finland-Swedish Sign Language in Finland. *Journal of Finnish Studies* 27 (2), 181–207. https://doi.org/10.5406/28315081.27.2.03

Språkets form och variation

Andersson-Koski, Maria (2024). "Jag balanserar liksom mitt emellan." Uppfattningar om språkliga och kulturella gränser bland fyra finlandssvenska teckenspråkiga. I: D. Jansson, I. Melander, G. Westberg & D. Yassin Falk (red.), *Svenskans beskrivning* Del 2, 234–251. Örebro universitet, 38. https://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:1854426/FULLTEXT01.pdf
Andersson-Koski, Maria & Lieselott Nordman (2023). Translation as language making in sign language revitalisation. I: E.Lillqvist, M. Eronen-Valli, V. Manninen, N. Nissilä & E. Salmela (red.), *Communicating with Purpose*, 10–27. VAKKI Publications 15. https://doi.org/10.70484/vakki.149338
Hoyer, Karin (2000) [1999]. *Variation i teckenspråk – en studie av släktskapsterminologi i teckenspråket hos finlandssvenska döva*. Finlands Dövas Förbund r.f., publikationsserie L 4/2000. Finlands Dövas Förbund r.f.
Hoyer, Karin (2004). The sociolinguistic situation of Finland-Swedish deaf people and their language, Finland-Swedish Sign Language. I: M. Van Herreweghe & M. Vermeerbergen (red.), *To the Lexicon and Beyond: Sociolinguistics in European Deaf Communities*, 3–23. Gallaudet University Press.
Hoyer, Karin, Monica Londen & Jan-Ola Östman (2006) (red.). *Teckenspråk: sociala och historiska perspektiv*. Nordica Helsingiensia 6, Teckenspråksstudier 2. Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur. Helsingfors universitet.
Institutet för de inhemska språken (2015). *Hur ser en bra teckenspråkig översättning ut?* https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2020/10/Hur_ser_en_bra_teckensprakig_oversattning_ut_v21.pdf
Siltaloppi, Satu (2016). *Den andra handen. Den icke-dominanta handens funktioner i finlandssvenskt teckenspråk*. Magisteruppsats. Helsingfors universitet. http://hdl.handle.net/10138/161842
Snoddon, Kristin & Maartje De Meulder (2020). Introduction: Ideologies in sign language vitality and revitalization. *Language & Communication*, 74, 154–163. https://doi.org/10.1016/j.langcom.2020.06.008
Östman Jan-Ola (2005) (red.). *FinSSL – Finlandssvenskt teckenspråk*. Nordica Helsingiensia 4, Teckenspråksstudier 1. Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur. Helsingfors universitet.

1.3 Språkforskning: dokumentation, ordboksarbete och korpus

Finlandssvenskt teckenspråk är som forskningsobjekt både av samhälleligt och språkvetenskapligt intresse. De första publikationerna om språket har varit lexikala, det vill säga teckenförrådet har beskrivits. Omfattande beskrivningar av språkets uppbyggnad och grammatik saknas fortfarande, men forskningsinsatserna har blivit allt fler. I Revitaliseringsprogrammet för finlandssvenskt teckenspråk (2025) ses forskning som en grundförutsättning för revitaliseringen. Utökad kunskap om språkets uppbyggnad är av avgörande betydelse, eftersom språkvård, undervisning i språket och läromaterial måste vila på en stabil lingvistisk grund.

Revitaliseringsprogrammet på svenska:
https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-085-9

Dokumentationen av teckenförrådet i finlandssvenskt teckenspråk har en lång tradition. Den första ordboken kom ut i början av 1900-talet, men det dröjde nästan ett sekel innan följande ordbok **Se vårt språk! - Näe kielemme!** publicerades i början av 2000-talet. På webben finns i dag nätordböckerna **Suvi** och **Signwiki**. I det följande presenterar vi de olika ordböckerna i finlandssvenskt teckenspråk och beskriver den finlandssvenska teckenspråkskorpusens, det vill säga **CFSTS-korpusens** tillblivelse och det korpusrelaterade material som finns tillgängligt på nätet. Vi ger också en översikt över de studier som utnyttjat korpusbaserat material, bland dem även de avhandlingar som ligger som grund för denna publikation.

De dövstummas åtbördsspråk i Finland – Kuuromykkäin viittomakieli Suomessa

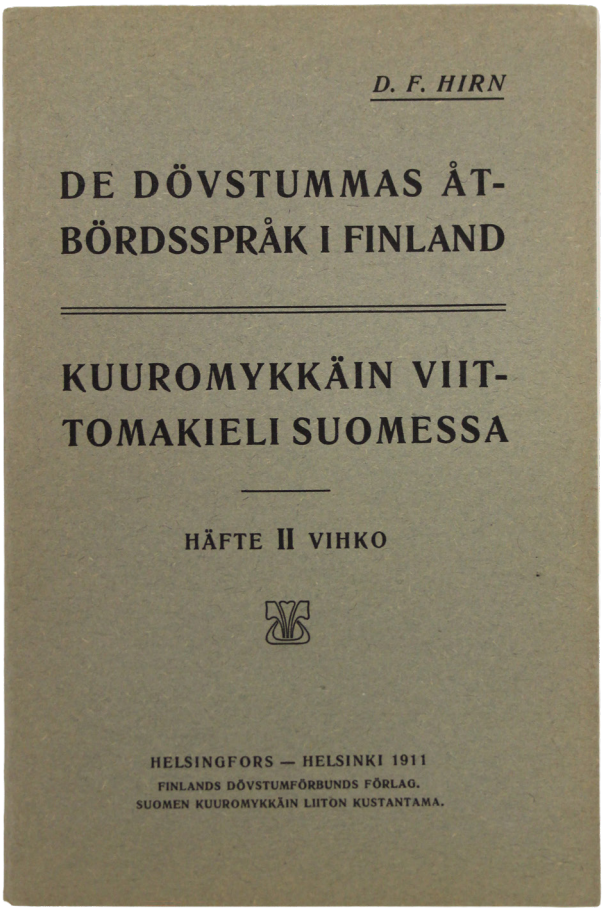
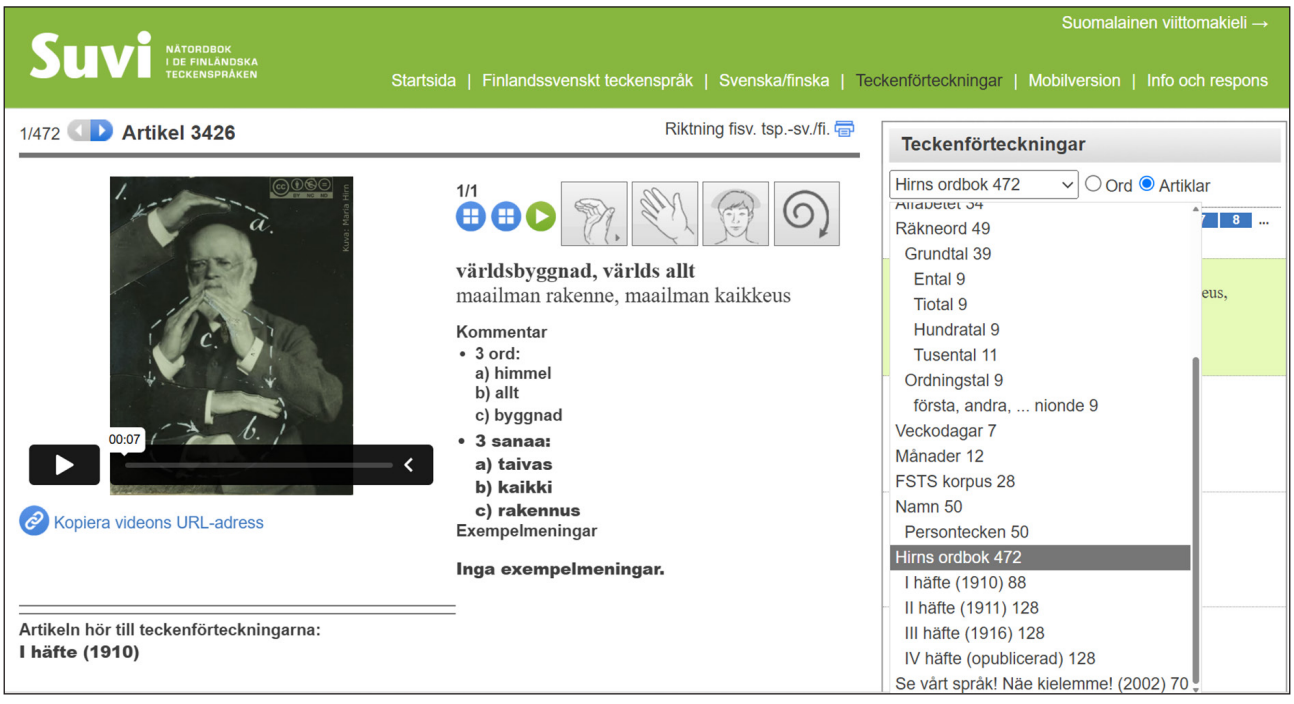

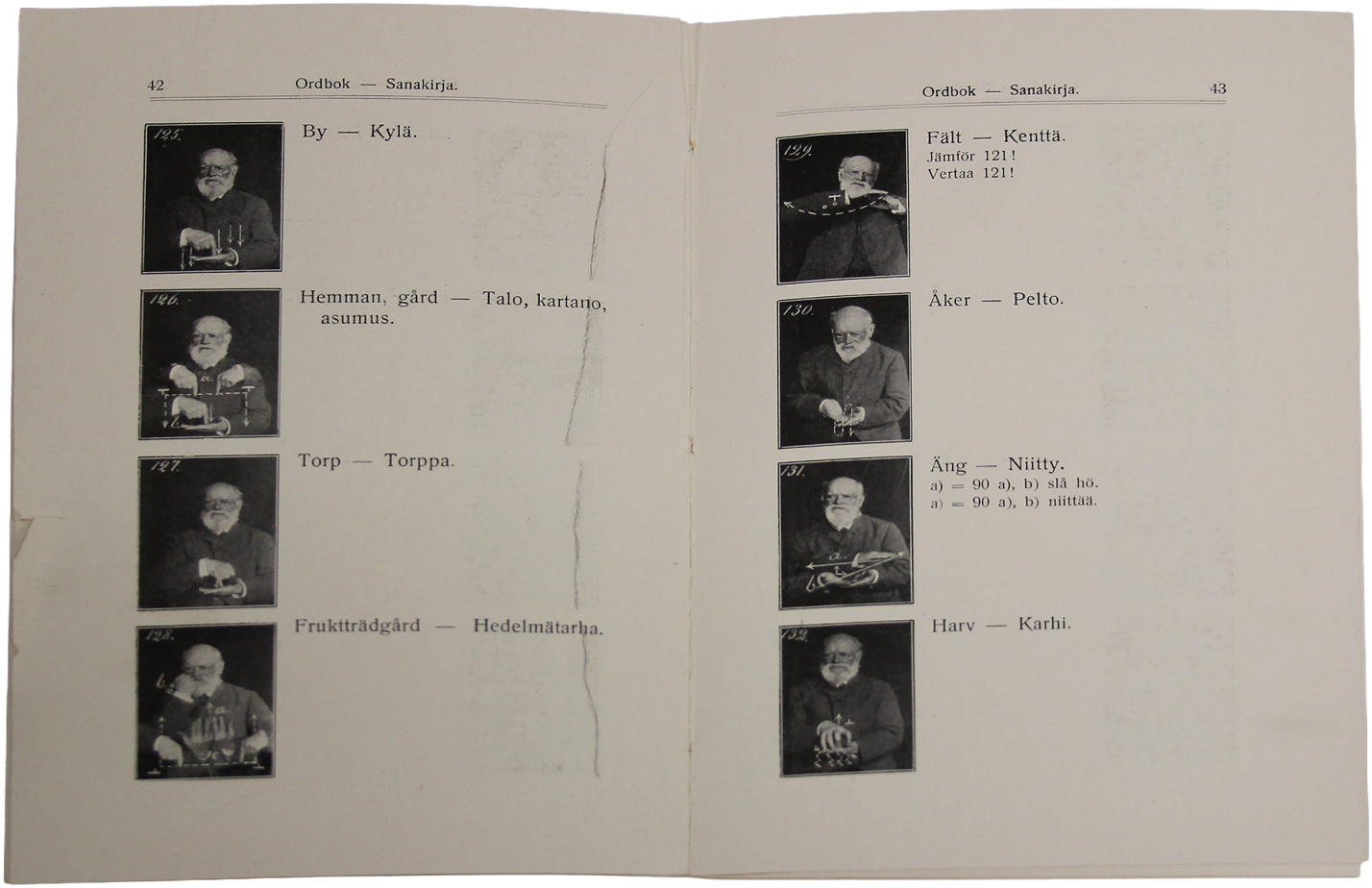
Bild: Arbetarmuseet Werstas / Dövas museums samlingar

David Fredrik (Fritz) Hirns **De dövstummas åtbördsspråk i Finland – Kuuromykkäin viittomakieli Suomessa I-III** består av ordbokshäften utgivna 1910, 1911 och 1916 (det sistnämnda utgivet postumt av hans son Julius Hirn). De här häftena utgör värdefulla första beskrivningar av lexikonet i det språk som uppstod i och med Carl Oscar Malms dövundervisning. Fritz Hirn var själv döv liksom hans fru Maria Hirn (f. Klingenberg) och de hörde båda till Carl Oscar Malms första elever. De tre ordbokshäftena sammanställdes av hela familjen Hirn: Fritz redigerade innehållet och stod teckenmodell, Maria fotograferade och den hörande sonen Julius redigerade texterna till ordboken. Ordboksartiklarna inklusive teckenfotografierna finns tillgängliga via nätordboken Suvi (se https://suvi.teckensprak.net/ > teckenförteckningar > Hirns ordbok). I Suvi finns också teckenbilder från ett fjärde opublicerat häfte.

Bakgrunden till ordboken var ett initiativ om ett samnordiskt teckenspråk som framlades vid den första nordiska dövkongressen i Köpenhamn 1907. Dessutom såg man ordboken som ett svar på ett behov av gemensam kommunikation i vårt land mellan döva som gick i oralistiska talskolor och elever som gick i dövskolor där tecken fortfarande tilläts.

42 Ordbok — Sanakirja.

125. By — Kylä.

126. Hemman, gård — Talo, kartano, asumus.

127. Torp — Torppa.

128. Fruktträdgård — Hedelmätarha.

Ordbok — Sanakirja. 43

129. Fält — Kenttä.
Jämför 121!
Vertaa 121!

130. Åker — Pelto.

131. Äng — Niitty.
a) = 90 a), b) slå hö.
a) = 90 a), b) niittää.

132. Harv — Karhi.

Bild: Arbetarmuseet Werstas / Dövas museums samlingar

Ordbokspublikationen Se vårt språk! – Näe kielemme!

Se vårt språk! är resultatet ett forskningsprojekt mellan åren 1998 och 2002. Projektet genomfördes inom Finlands Dövas Förbund r.f. och var delvis också understött dåvarande Forskningscentralen för de inhemska språken. Projektet utgjorde en allra första dokumentation av det finlandssvenska teckenspråket i modern tid. Materialet för ordbokspublikationen samlades in genom videointervjuer med 31 finlandssvenska teckenspråkiga informanter. Intervjufrågorna berörde minnen från skoltiden, föreningsliv och fritid, och även frågor om språklig bakgrund och språkanvändning i vardagen. Intervjumaterialet analyserades på teckennivå och som stöd för arbetet hade man en arbetsgrupp bestående av sex finlandssvenska döva.

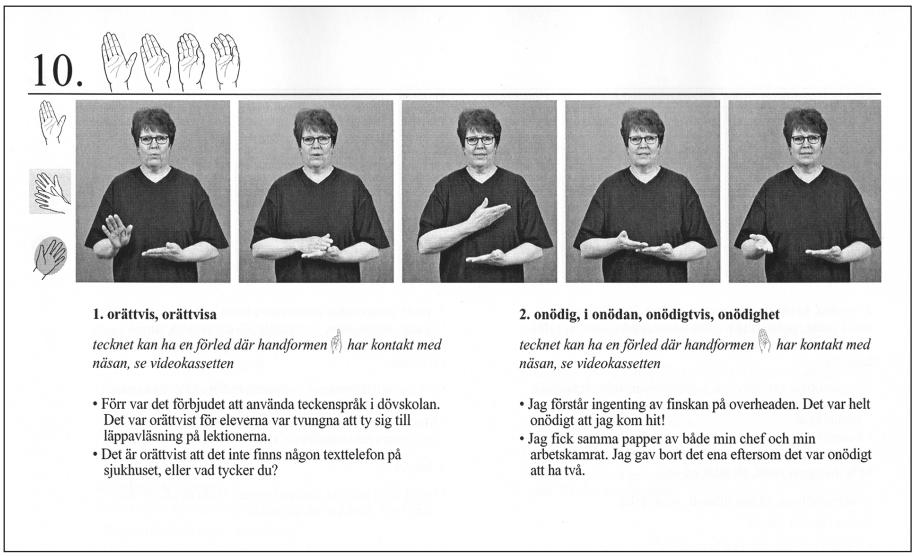

Skärmdump från teckenspråkig videointervju, 1998. Finlands Dövas Förbund r.f.

Arbetsgruppen: Berit Petäjäinen, Astrid Bjong, Holger Tackman, Maj-Lis Sundell, Etel Tarvonen, Berit Kinnunen och Karin Kronlund-Saarikoski. Bild: Se vårt språk! – Näe kielemme! (2002:5)

10.

1. orättvis, orättvisa

tecknet kan ha en förled där handformen har kontakt med näsan, se videokassetten

- Förr var det förbjudet att använda teckenspråk i dövskolan. Det var orättvist för eleverna var tvungna att ty sig till läppavläsning på lektionerna.
- Det är orättvist att det inte finns någon texttelefon på sjukhuset, eller vad tycker du?

2. onödig, i onödan, onödigtvis, onödighet

tecknet kan ha en förled där handformen har kontakt med näsan, se videokassetten

- Jag förstår ingenting av finskan på overheaden. Det var helt onödigt att jag kom hit!
- Jag fick samma papper av både min chef och min arbetskamrat. Jag gav bort det ena eftersom det var onödigt att ha två.

Exempel på ordboksartikel i Se vårt språk! – Näe kielemme! (2002:46).

Se vårt språk! består av en bok och en VHS-videokassett. Publikationen innehåller endast 38 ordboksartiklar, innehållande uppslagstecknet (och dess varianter), svenska motsvarigheter, språkliga kommentarer och exempelsatser. För att ge en mer täckande beskrivning av språket lade man till många tecken som var typiskt finlandssvenska i artiklarnas exempelsatser. En följd av det här är att exempelsatserna i artiklarna ofta är längre än i ordböcker i allmänhet. Publiceringen av Se vårt språk! skedde i riksdagshusets auditorium i maj 2002.

Karin & Karin gjorde historia:

Det första finlandssvenska teckenspråksverket publicerades

Den 23 maj år 2002 är ett viktigt datum i finlandssvenska dövas historia: Verket Se vårt språk! Näe kielemme!, det konkreta och unika resultatet av flera års banbrytande forskning i finlandssvenskt teckenspråk, publicerades på ett seminarium med samma namn i riksdagshusets auditorium i Helsingfors. För seminariearrangemangen stod svenska riksdagsgruppen och Finlands Dövas Förbund rf.

Text: Nina Tapper-Floman
Foto: Katariina Kääpä

– Syftet med publikationen är att presentera det finlandssvenska teckenspråket eftersom det hittills har funnits mycket lite material om och på det här språket, säger språkforskaren **Karin Hoyer**, som tillsammans med forskningsbiträdet **Karin Kronlund-Saarikoski** har sammanställt det trespråkiga verket av ordbokstyp.

– Det var första gången vi analyserade vårt eget teckenspråk och insåg hur rikt det språket är, och att det är vi döva som är experterna, framhåller Karin Kronlund-Saarikoski, och tillägger leende att alla i arbetsgruppen så smått fick undervisa forskaren Hoyer.

– I gruppen diskuterades teckens struktur, hur de böjs, hur de varierar och hur man använder tecknen. Vi försökte koncentrera oss bara på de tecken som alla i arbetsgruppen tyckte att är utpräglat finlandssvenskt teckenspråk, förklarar Karin Hoyer.
Varken rikssvenska låntecken eller helfinska tecken togs med.

Arbetsgruppen bestod av **Astrid, Bjong** (Jakobstad), **Etel Tarvonen** (Vasa), **Berit Kinnunen** (Karis), **Maj-Lis Sundell** (Helsingfors), **Holger Tackman** (Sibbo) och **Berit Petäjäinen** (Borgå).

– Vi hade roligt och skrattade mycket, säger Karin Kronlund-Saarikoski om själva arbetsprocessen.

Se vårt språk! Näe kielemme! består av en bok och en kompletterande videokassett med piggt gula omslag. På basis av Finlands Dövas Förbunds finlandssvenska teckenspråksprojekt har de två energiska Karin med hjälp av arbetsgruppen utarbetat 38 ordboksartiklar, som presenteras på finlandssvenskt teckenspråk med motsvarigheter och översättningar på finska och svenska.

I boken kan man studera stillbilder av uppslagstecknen, kommentarer till hur de används och hur de böjs grammatiskt, motsvarigheter till tecknen och översättningar av exempelmeningarna. Videokassetten ger en levande presentation av det finlandssvenska teckenspråket: Karin Kronlund-Saarikoski tecknar både uppslagstecknen och deras olika varianter och exempelmeningarna.

Insamlingen av materialet gick till så att Karin & Karin åkte runt och videointervjuade 30 finlandssvenska döva i olika delar av landet. Det var inga stela intervjuer, utan man talade fritt om till exempel barndomen, skolan, arbetslivet, familjen och dövföreningen för att få fram ett spontant teckenspråk.

Forskarna Karin Kronlund-Saarikoski (t.v.) och Karin Hoyer har allt skäl att vara stolta över sin prestation. Finlandssvenskt teckenspråk är ett helt nytt område inom språkforskningen.

Efter det följde ett mödosamt arbetsskede.
– Jag tittade på videointervjuerna och skrev ned tecken för tecken på papper - huh, huh, det gick långsamt, berättar Karin Kronlund-Saarikoski. Efter det plockade forskarna ut de tecken som de antog att finska döva inte använder.

Pehr Löv.

En som entusiastiskt deklarerar att han med hjälp av *Se vårt språk!* tänker utöka sina språkkunskaper är Dövas Förbunds ordförande **Markku Jokinen.**
I egenskap av ansvarig för teckenspråkslärarutbildningen konstaterar han också att alla de som ska bli lärare måste bekanta sig även med det här materialet och inte bara med det finska teckenspråket.

Professor **Jan-Ola Östman** från Helsingfors universitet, som på seminariet talade om minoritetsspråk inom minoritetsspråk, fastslår att mycket har hänt på den finlandssvenska teckenspråksfronten sedan han för tre år sedan i Borgå deltog i kulturseminariet med temat "Finlandssvenska döva – finns de i framtiden?".

Som exempel nämner han Karin Hoyers pro graduavhandling för några år sedan, den nygrundade föreningen Finlandssvenska teckenspråkiga rf och den rykande färska publikationen.
– Det här är en stor dag för humanistisk och vetenskaplig forskning i Finland – inte bara för finlandssvensk forskning och inte bara för språkforskningen, utan mera allmänt, för den vetenskapliga forskningen, sade Östman.
– Vi tar det första steget in på en ny bana: teckenspråksforskning inom minoritetsspråk inom minoritetsspråk.

Sfp-riksdagsmännen **Pehr Löv** och **Henrik Lax** framförde för sin del också en hälsning med positivt budskap: språklagskommittén föreslår att även finlandssvenskt teckenspråk ska godkännas som modersmål i den nya språklag som är under arbete.

Finlands Dövas Förbunds finlandssvenska teckenspråksprojekt pågick åren 1998-2002. År 2001 var projektet underställt Forskningscentralen för de inhemska språken.

"För övrigt anser jag, att vi genast måste grunda en ny och ordentlig finlandssvensk dövskola!" J-O Östman

SE VÅRT SPRÅK!

Finlands Dövas Förbund har gett ut den första publikationen om ett tidigare outforskat språk, det finlandssvenska teckenspråket. Publikationen Se vårt språk! Näe kielemme! består av en bok och en videokassett, som kompletterar varandra och ger en levande presentation av språket. Verket riktar sig såväl till döva finlandssvenskar som till andra som är intresserade av att lära sig finlandssvenskt teckenspråk. Materialet har producerats genom det finlandssvenska teckenspråksprojektet inom Dövas Förbund 1998-2002. År 2001 var projektet underställt Forskningscentralen för de inhemska språken.

Publikationen kan beställas från Finlands Dövas Förbund rf
Eeva Benson
tfn (09) 5803 427,
fax (09) 5803 774
e-post :
eeva.benson@kl-deaf.fi

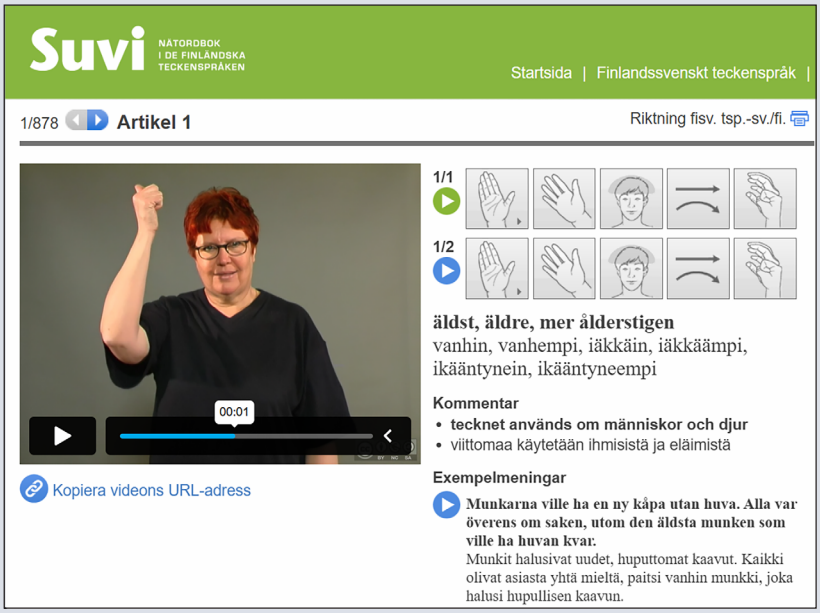
Pris : 28 euro + postavgift

Nätordboken Suvi

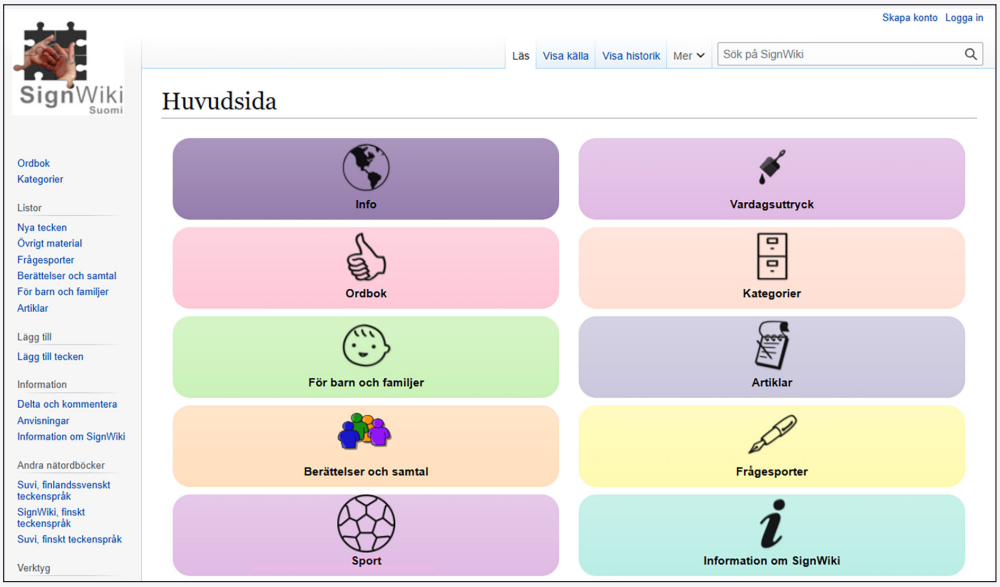
Nätordboken Suvi https://suvi.teckensprak.net/

Nätordboken Suvi lanserades 2003 och innehöll till en början endast finskt teckenspråk. Innehållet i nätordboken baserade sig på *Suomalaisen viittomakielen perussanakirja*, en ordbok i finskt teckenspråk som utkom i bokform 1998. Nätordboken kompletterades med finlandssvenskt teckenspråksinnehåll 2015. Då överfördes hela Se vårt språk!-materialet till Suvi och utgjorde den finlandssvenska nätordbokens första 70 ordboksartiklar. Många nya ordboksartiklar har tillkommit efter det eftersom Suvi regelbundet uppdateras. Ordboksinnehållet utformas och redigeras av sakkunniga inom ordboks- och språkrådgivning vid Finlands Dövas Förbund r.f.

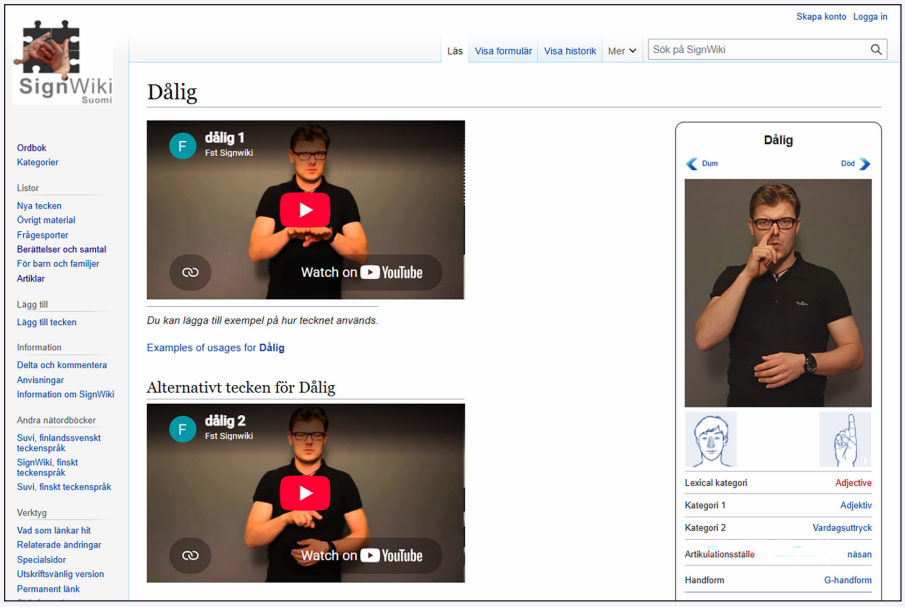
Folkordboken Signwiki

Signwiki är, som namnet redan avslöjar, en wikibaserad ordbok. Till skillnad från Suvi är Signwiki en öppen, användargenererad och oredigerad nätordbok. Finlands Dövas Förbund r.f. administrerar webbplatsen för Signwiki-ordböckerna på finlandssvenskt och finskt teckenspråk.

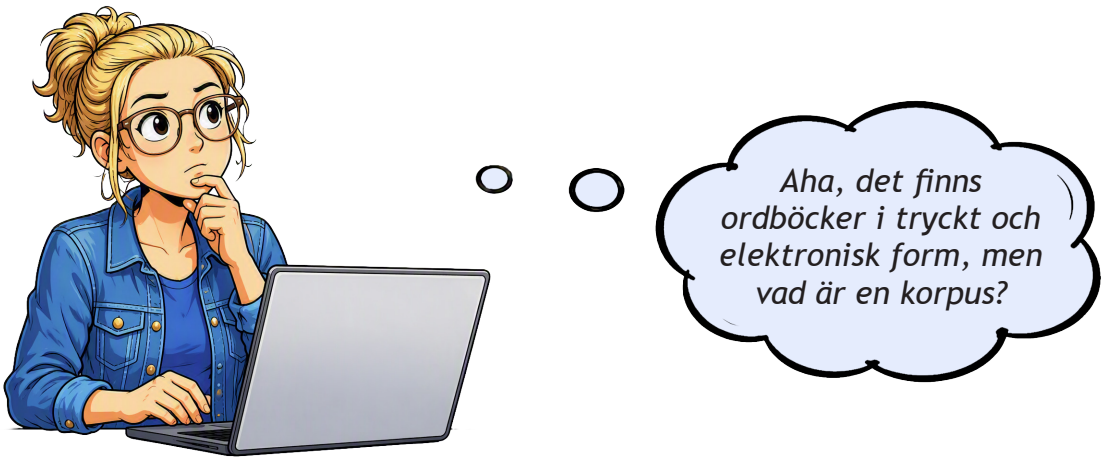

Folkordboken Signwiki https://finssl.signwiki.org

Innehållet i Signwiki består av teckenspråkigt videomaterial som språkbrukarna själva skapar. I Signwiki finns enskilda tecken, tecknade meningar, berättelser och till exempel frågesporter. Bland kategorierna hittar man också sammanställda översikter över utgivna forsknings- och tidningsartiklar, examensarbeten och utredningar om finlandssvenskt teckenspråk.

Signwiki innehåller för tillfället sju olika sätt att i FSTS teckna betydelsen ‘dålig’.

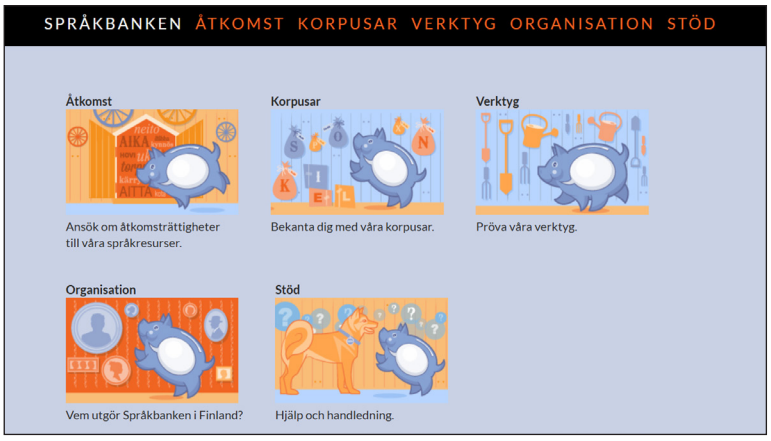

Den finlandssvenska teckenspråkskorpusen CFSTS

Ett centralt reslutat av de statligt finansierade revitaliseringsinsatserna är att en **korpus för det finlandssvenska teckenspråket** har tagits fram. En korpus består av insamlat språkmaterial – i skriven, talad eller tecknad form – som lagras digitalt och kan analyseras med hjälp av digitala verktyg. För forskning i det finlandssvenska teckenspråket är en sådan samling nödvändig, eftersom den gör det möjligt att undersöka hur språket är strukturerat och på vilka sätt det varierar och fungerar i praktiken. Korpusen fungerar också som ett stöd i språkundervisning och spelar en viktig roll när det gäller att dokumentera och bevara språket. Den finlandssvenska teckenspråkskorpusen skapades vid teckenspråkscentret vid Jyväskylä universitet och publicerades 2024. Korpusen finns tillgänglig på Språkbankens webbplats.

Två teckenspråkiga informanter (CFINSL2015_025_03) i CFSTS-korpusen.

CFSTS-korpusen finns i Språkbanken.
https://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2024090322

Arbetet med att ta fram korpusar för teckenspråk tog sin början i Australien 2004, för australiskt teckenspråk. Därefter utvecklades korpusar i snabb följd för bland annat nederländskt, svenskt och brittiskt teckenspråk. I Finland publicerades korpusar först för finskt teckenspråk (SVK), vid Finlands Dövas Förbund r.f. 2015 och vid Jyväskylä universitet 2019. Korpusarna i finskt och svenskt teckenspråk har varit modell och inspirationskälla vid bygget av den finlandssvenska korpusen.

För att skapa innehållet i den finlandssvenska teckenspråkskorpusen gjordes videoinspelningar med 12 finlandssvenska teckenspråkiga informanter. De fick parvis sju olika uppgifter att utföra:

1. presentera er själva för varandra,
2. samtala om era hobbyer eller ert arbete,
3. återge för varandra ritade seriestrippar (Ferd'nand),
4. återge för varandra korta filmsekvenser (Mr. Bean eller Helan och Halvan),
5. återberätta historier ur bilderböcker (Snögubben och Var är du, grodan?),
6. samtala om något kulturevenemang för döva,
7. samtala fritt.

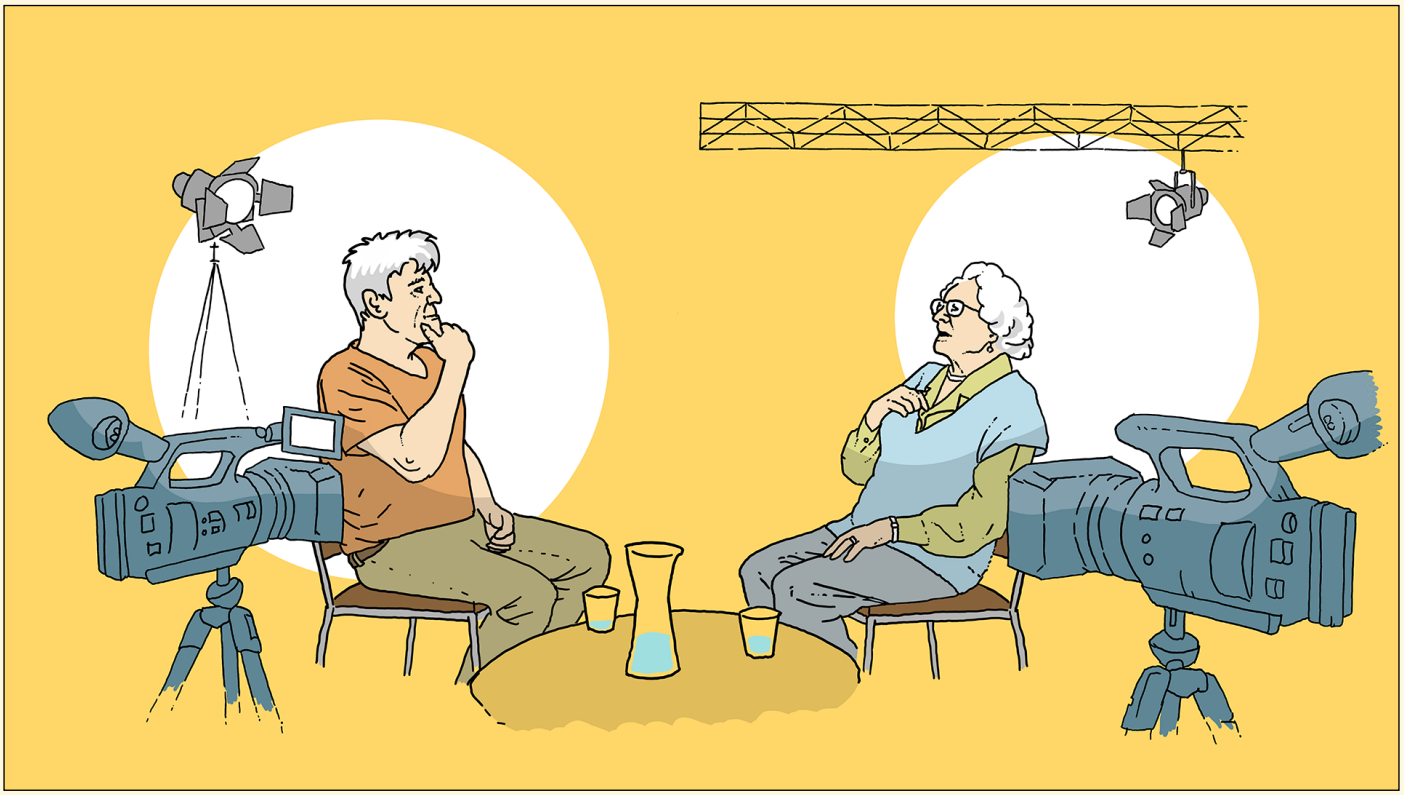

Bild: Tapio Laitinen

I sin nuvarande form består korpusen av inspelningarna av uppgifterna 1–5. Berättelserna i uppgift 3–5 finns fritt att ladda ner på Språkbankens webbplats. Samtalen i uppgift 1–2 kan användas av forskare, men då behöver man först ansöka om åtkomst till materialet hos Språkbanken.

Det finns inget etablerat, det vill säga allmänt använt sätt, att skriva teckenspråk. Teckenspråk uttrycks med händerna, ansiktet och kroppen. Därför måste **korpusens teckenspråkiga videor bearbetas på ett annat språk som har skriven form – i det här fallet svenska** – för att en dator ska kunna söka i och analysera dem. För korpusen används **programmet ELAN**, som är ett verktyg där man kan koppla ihop tillsatt information med den teckenspråkiga videon.

Bild: Tapio Laitinen

I ELAN öppnar man videofilerna och skriver in olika typer av anteckningar på särskilda rader. Varje anteckning kopplas till en exakt tidpunkt i videon. Detta kallas att märka upp eller annotera, och anteckningarna kallas annotering.

Finlands Signbank finns på adressen: https://signbank.csc.fi/

Korpusen i ELAN har kontakt med en lexikal databas över nätet. Den här databasen heter Finlands Signbank och fungerar som ett stödverktyg då man annoterar korpusens teckenspråkiga innehåll. Korpuslexikonet i Signbank liknar en ordbok, men lexikonet är egentligen en lista över grundformer av tecken som har hittats i den korpus man arbetat med. Mer information på svenska och på finlandssvenskt teckenspråk om hur du kan använda och söka i korpusen och i Signbank finns här: https://vk-oppimateriaali.jyu.fi/fsts/.

I arbetet med både korpusen och Signbank gjordes nära samarbete med den finlandssvenska teckenspråksgemenskapen i form av workshoppar.

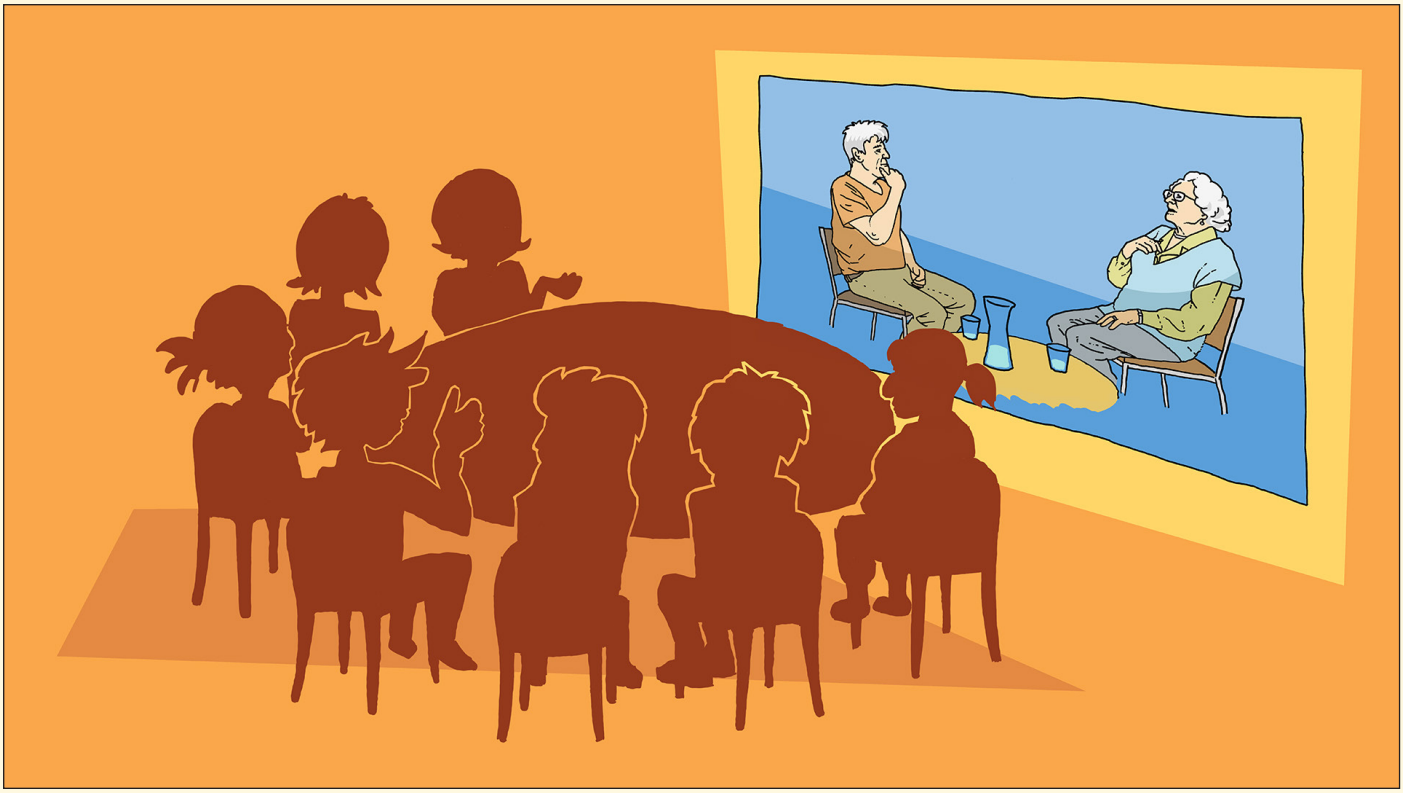
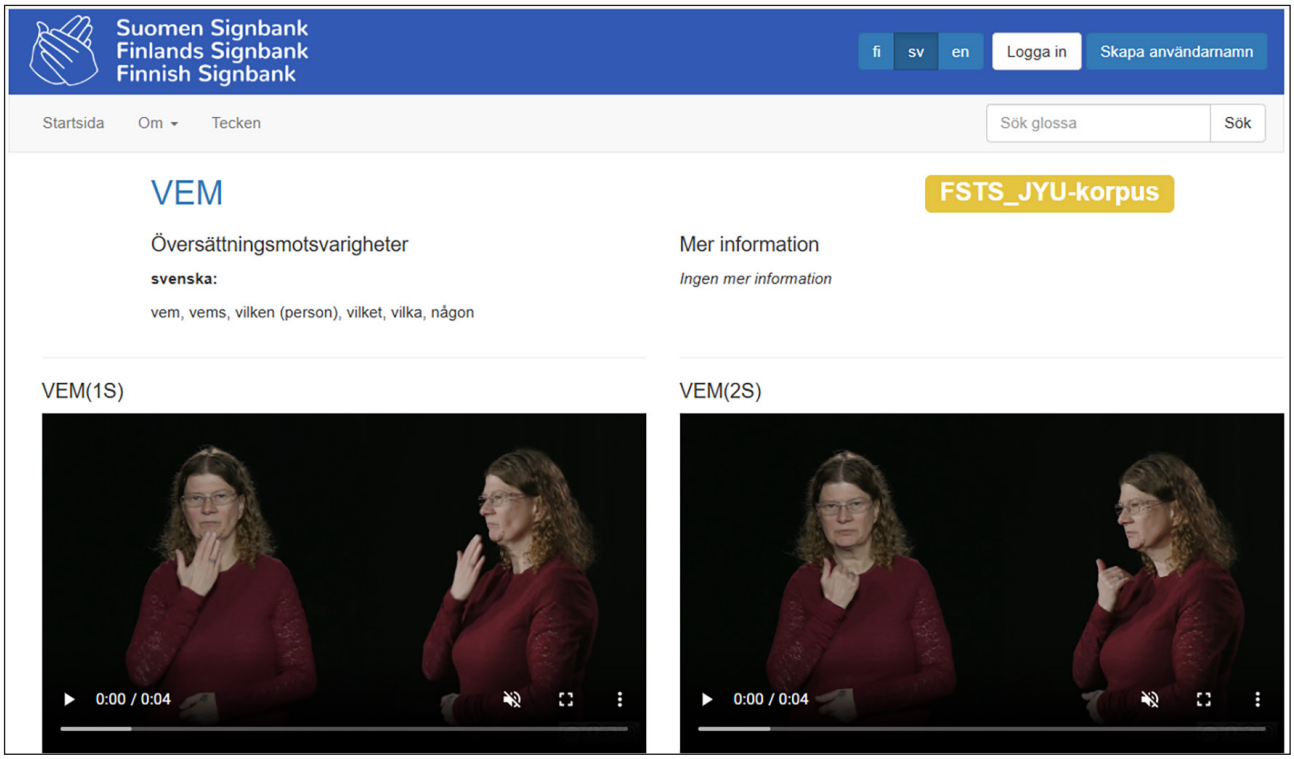

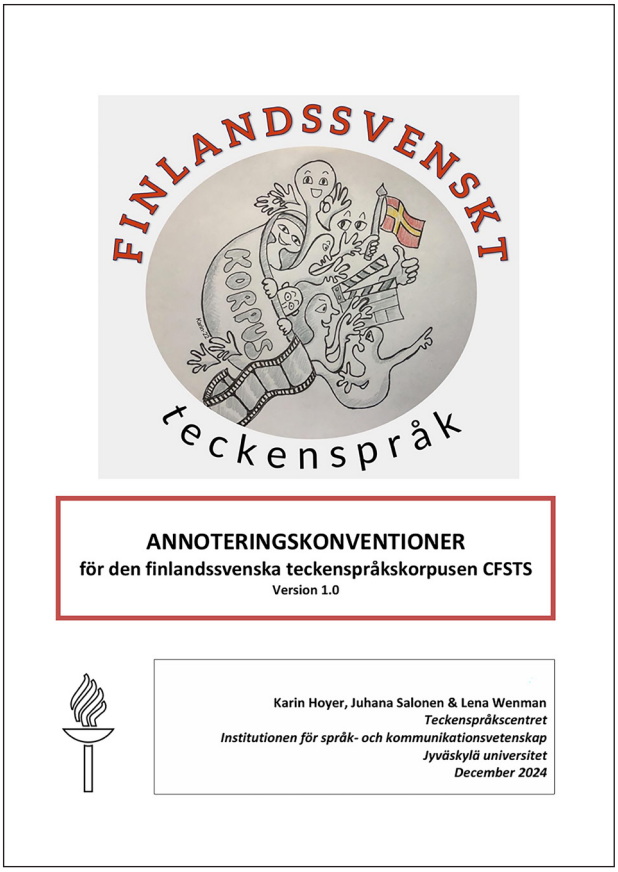
Bild: Tapio Laitinen

Förutom korpusinspelningar gjordes också separata intervjuer med alla deltagare. Genom intervjuerna samlade forskarna in **bakgrundsinformation** om informanternas språkbakgrund och språkbruk i vardagen. Frågorna som ställdes handlade bland annat om kommunikation inom familjen, språkanvändning inom utbildning och arbetsliv samt språkliga attityder och tankar om den egna språkanvändningen. **Den här typen av bakgrundsinformation hjälper forskaren att förstå varför informanternas språk ser ut som det gör.** Den gör det också möjligt att jämföra olika grupper och att tolka variation och förändringar i språket på ett mer tillförlitligt sätt.

Korpusbaserad teckenspråksforskning, det vill säga forskning baserad på autentiskt språkbruk, befinner sig ännu i ett tidigt skede. Den första versionen av den finlandssvenska teckenspråkskorpusen innehåller endast grundläggande annotering, men korpusannotering kan utföras på flera olika språkliga nivåer och med varierande detaljgrad. Den annotering som är gjord finns beskriven i annoteringskonvententionerna på nätet (Hoyer m.fl. 2024). **Den grundläggande annoteringen betyder att man identifierar och märker upp tecken som artikuleras med händerna.** Dessa tecken har annoterats med hjälp av så kallade ID-glossor som utgörs av svenska ord skrivna med versaler. Exempelvis glossan VEM står för det tecken där B-handformen framför hakan böjs så att fingrarna har kontakt med hakan en eller två gånger (se figur 1). Tecknet kan användas i betydelsen ’vem’,’ vems’, ’vilken (person)’,’ vilket’, ’vilka’, ’någon’. Dessutom annoteras en del grammatisk information. Den här informationen markeras med hjälp av så kallade taggar som börjar med snabel-a (@). Exempelvis markeras sammansatta tecken med @ssg, tecken som innehåller bokstaverade element med handalfabetet med @bt och negation med @neg. Som en del av annoteringen görs också en översättning av det teckenspråkiga innehållet till svenska på en egen rad i ELAN. Det finns också rader där man kan skriva in allmänna observationer och eventuella frågor som framkommit under annoteringsskedet.

Figur 1. ID-glossan VEM i Finlands Signbank.

Annoteringskonventionerna finns tillgängliga på nätet.
https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202609297463

Liksom alla språk förändras också det finlandssvenska teckenspråket hela tiden. Förhoppningsvis kommer korpusen senare att utökas med nyinspelningar. I den nuvarande korpusen kan man se hur både yngre och äldre personer använde språket vid den tidpunkt när videoinspelningarna gjordes, det vill säga under åren 2015 och 2017. Via korpusinspelningar kan man alltså dokumentera och undersöka hur språket såg ut just vid en viss tid och i en viss språkanvändningskontext. Tack vare korpusen och de första studierna baserade på korpusens material har vi kunnat sammanställa den här kursmaterialhelheten.

SAMMANFATTNING

- Den första teckenspråksordboken sammanställdes av David Fredrik Hirn 1910.
- Se vårt språk! – Näe kielemme! från 2002 är den första moderna ordbokspublikationen som beskriver teckenförrådet i FSTS.
- Nätordboken Suvi innehåller ordboksartiklar för både SVK och FSTS.
- Innehållet i folkordboken Signwiki skapas av språkanvändarna själva.
- En korpus och den lexikala databasen Signbank för FSTS publicerades vid Jyväskylä universitet 2024.

1.4 Källor och vidare läsning: ordböcker och korpus

Ordböcker och material om dem

Andersson-Koski, Maria & Janne Kankkonen (2017). *Datainsamling av teckenspråk – hur gör man?* https://aineisto.viittomakielinenkirjasto.fi/livs/ [Fritt efter Karin Hoyers (2012) artikel *Teckenspråk och datainsamling – metoder och utmaningar*]

Finlands Dövas Förbund (2023). *Mer av den över 100 år gamla värdefulla teckensamlingen finns nu i Suvi-ordboken.* https://kuurojenliitto.fi/sv/aktuellt/mer-av-den-over-100-ar-gamla-vardefulla-teckensamlingen-finns-nu-i-suvi-ordboken/

Hirn, David Fredrik (1910). *De dövstummas åtbördsspråk i Finland – Kuuromykkäin viittomakieli Suomessa, häfte I.* Finlands Dövstumförbunds Förlag.

Hirn, David Fredrik (1911). *De dövstummas åtbördsspråk i Finland – Kuuromykkäin viittomakieli Suomessa, häfte II.* Finlands Dövstumförbunds Förlag.

Hirn, David Fredrik (1916). *De dövstummas åtbördsspråk i Finland – Kuuromykkäin viittomakieli Suomessa, häfte III.* Finlands Dövstumförbunds Förlag.

Hirn, David Fredrik. Hirns ordbok, https://suvi.teckensprak.net/ >Teckenförteckningar > Hirns ordbok

Hoyer, Karin & Karin Kronlund-Saarikoski (2002) (red.), Se *vårt språk! – Näe kielemme! Finlandssvenskt teckenspråk: 38 ordboksartiklar.* Finlands Dövas Förbund r.f. & Forskningscentralen för de inhemska språken.

Hoyer, Karin (2012). T*eckenspråk och datainsamling – metoder och utmaningar.* Studie D. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-7612-1

Signwiki folkordbok. https://finssl.signwiki.org

Suvi nätordbok. https://suvi.teckensprak.net/

CFSTS-korpusmaterial, den lexikala databasen Signbank samt korpusbaserade och relaterade studier

CFSTS-korpusen i Språkbanken (2024). https://www.kielipankki.fi/korpusar/cfsts/ & https://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2024090322

ELAN-programmet kan laddas: https://archive.mpi.nl/tla/elan/download

Finlands Signbank, korpusens lexikala databas: https://signbank.csc.fi/

Heimonen, Oili (2024). *Suomenruotsalaisen viittomakielen viittomatyyppijakauma.* Magisteruppsats. Institutionen för språk- och kommunikationsvetenskap. Jyväskylä universitet. https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202406244958

Hoyer, Karin, Juhana Salonen & Lena Wenman (2024). *Annoteringskonventioner för den finlandssvenska teckenspråkskorpusen. Version 1.0*. December 2024. Jyväskylä universitet, institutionen för språk- och kommunikationsvetenskap. https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202609297463

Huhtinen, Hannaliisa (2025). *Osoitusten tehtäviä suomenruotsalaisen viittomakielen korpuksessa*. Magisteruppsats. Institutionen för språk- och kommunikationsvetenskap. Jyväskylä universitet. https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202509157170

Jantunen, Tommi, Johanna Mesch & Lindsay Ferrara (2026). Corpus research on signed languages in the Nordic countries. *Nordic Journal of Linguistics* 29, 149–162. https://doi.org/10.1017/s0332586524000118

Luojola, Taru (2025). *Leksikaaliset kielikontakti-ilmiöt suomenruotsalaisella viittomakielellä käydyissä keskusteluissa*. Magisteruppsats. Institutionen för språk- och kommunikationsvetenskap. Jyväskylä universitet. https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202504303577

Salonen, Juhana, Maria Andersson-Koski, Karin Hoyer & Tommi Jantunen (2022). Building the Corpus of Finland-Swedish Sign Language: Acknowledging the language history and future revitalization. I: J. H. Jantunen, J. Kalja-Voima, M. Laukkarinen, A. Puupponen, M. Salonen, T. Saresma, J. Tarvainen & S. Ylönen (red.), *Diversity of Methods and Materials in Digital Human Sciences. Proceedings of the Digital Research Data and Human Sciences DRDHum Conference 2022, December 1-3, Jyväskylä, Finland*, 187–199. University of Jyväskylä, Faculty of Humanities and Social Sciences. https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_84359

Siltaloppi, Satu (2019). Finlandssvenskt teckenspråk. Listkonstruktion, koherens och konstruktionsgrammatik. I: M. Bianchi, D. Håkansson, B. Melander, L. Pfister, M. Westman & C. Östman (red.), *Svenskans beskrivning 36. Förhandlingar vid trettiosjätte sammankomsten*. Uppsala 25–27 oktober 2017, 281–293. Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. http://hdl.handle.net/10138/310057

Siltaloppi, Satu (2023). *List Construction in Finland-Swedish Sign Language*. Doktorsavhandling. Humanistiska fakulteten, Helsingfors universitet. http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-8955-4

VK-oppimateriaali.jyu.fi > Finlandssvenskt teckenspråk > 1. Korpusarbete i teckenspråk. https://vk-oppimateriaali.jyu.fi/fsts/1-korpusarbete/

Wenman, Lena (2022). *Tidslinje och tecknets rörelse i finlandssvenskt teckenspråk. En korpusbaserad studie*. Kandidatuppsats. Stockholms universitet, institutionen för lingvistik. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1670702/FULLTEXT01.pdf

1.5 Reflektions- och diskussionsfrågor

1. På vilket sätt skiljer sig släktskapet mellan svenskt, finlandssvenskt och finskt teckenspråk från relationen mellan de talade språken svenska och finska?

2. Vilka orsaker har lett till att FSTS definieras som ett allvarligt hotat språk?

3. Sök upp revitaliseringsprogrammet för finlandssvenskt teckenspråk (2025) på nätet.
   a. Vilka olika delområden i språkanvändning behandlas i programmet?
   b. Vad är utmärkande för revitalisering av teckenspråk?

4. Bekanta dig med Finlands Signbank (korpuslexikonet för FSTS) och nätordböckerna Suvi och Signwiki. Studera hur de är uppbyggda. På vilka sätt ser man i dem exempel på hur variation syns på teckennivå och hur tecknen används i en sats?

5. Vad är skillnaden mellan en ordbok och en korpus (i FSTS)? Kan du ge exempel?

2. SPRÅKKONTAKT OCH SPRÅKANDE I FINLANDSSVENSKT TECKENSPRÅK

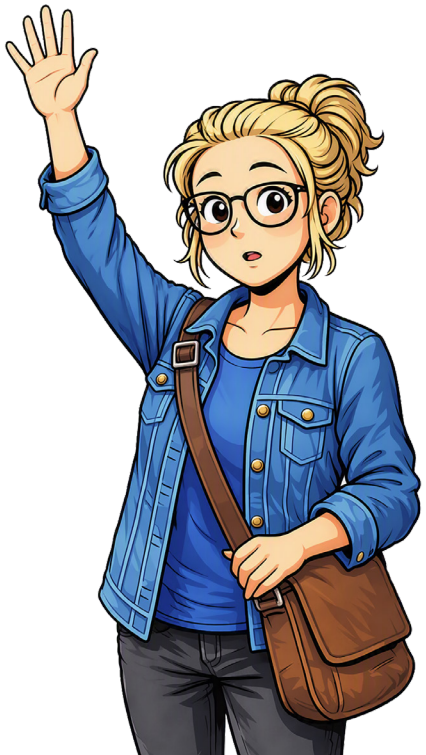

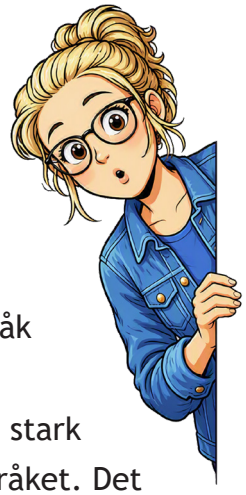
Taru Luojola

Taru Luojola (2025) har med hjälp av korpusbaserat material undersökt hur finlandssvenska teckenspråkiga blandar språk i en samtalssituation, det vill säga **använder de olika språkliga resurserna de har**. Det här sättet att i kommunikationen använda hela sin rrepertoar, inklusive språkliga och andra semiotiska – det vill säga betydelseskapande – resurser så som exempelvis kroppsställning eller användning av bilder, symboler, föremål, eller deras rumsliga placering **kallas språkande** (fi. *kieleily*, eng. *languaging*).

Vad betyder språkande för teckenspråk?

Luojola nämner speciellt forskare så som Kusters m.fl. (2017) som har visat hur språkande kan ta sig uttryck i teckenspråkiga samtal i flerspråkiga kontexter i olika modaliteter (tecknad, talad och skriven form). **Luojola studerade också sambandet mellan språkandet och finlandssvenska teckenspråkigas attityder till sitt eget språk.** Attityderna framkom förutom ur korpussamtalen också ur det intervjumaterial om informanternas språkliga bakgrund som hade samlats in som komplement till korpusen.

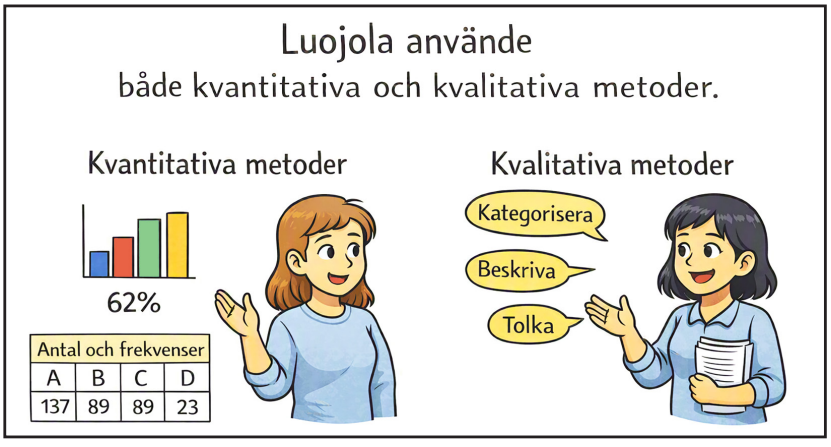

I flerspråkiga miljöer blandar människor ofta språkliga element från olika språk när de kommunicerar. **Utgångspunkten för termen språkande är att språk i praktiken sällan håller sig inom tydliga gränser.** Samtidigt känner många en stark koppling till ett visst språk och **identifierar sig som** användare av just det språket. Det här gäller också personer som använder finlandssvenskt teckenspråk. Finlandssvenska teckenspråkiga visar i sin språkanvändning ofta **påverkan från både finskt och svenskt teckenspråk, till följd av kontakt med och kunskaper i dessa språk**. Forskare har hittills haft begränsad konkret kunskap om **hur** dessa språkkontakter faktiskt ser ut i riktiga samtal på finlandssvenskt teckenspråk. Målet med Luojolas studie var att beskriva och analysera hur språkandet tar form i praktiken – alltså hur språk blandas när människor möts och kommunicerar i verkliga situationer. Enligt Luojolas studie framstår **språkandet inte som ett problem eller ett undantag, utan som en normal del av språkanvändarnas kommunikativa kompetens**.

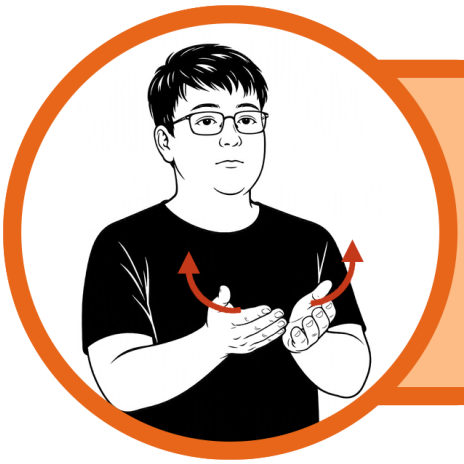
Studiens syfte var att svara på frågorna:

1. Vilka slags språkkontakttecken som lånats från andra språk använder finlandssvenska teckenspråkiga i samtalen?
2. Vilka faktorer motiverar användningen av språkkontakttecken i forskningsmaterialet?

Luojola använde både **kvantitativa och kvalitativa forskningsmetoder**. De kvantitativa metoderna handlade om att ta fram statistiska uppgifter ur korpusmaterialet: att göra upp tabeller över antal och frekvenser. Hon använde kvalitativa metoder för att kategorisera, beskriva och tolka materialet – till exempel för att bedöma vilken kategori språkkontaktttecknen i materialet tillhörde.

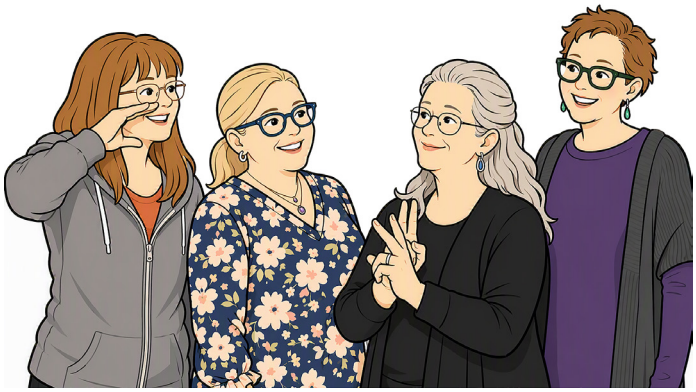

2.1 Språkkontakt i korpusmaterial

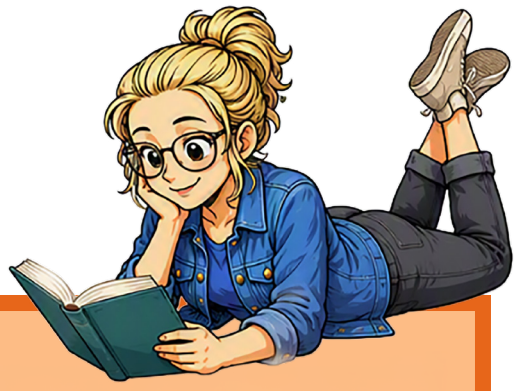

Luojolas studie utgår från att språk innebär former utan skarpa gränser, och att **språk snarare finns i interaktionen mellan människor** än i människors kognition (det vill säga inne i huvudet). Enligt denna syn bygger en persons språkkänsla och språkkunskaper inte på separata språk med egna grammatikregler och ordförråd, vilket man tidigare utgått från inom tvåspråkighetsforskning. **I stället kan man utgå från att varje person har en enda språklig repertoar**, och att man använder olika delar av den i olika situationer.

Det här betyder ändå inte att man inte kan namnge olika språk. När vi ger språk namn, så som finlandssvenskt teckenspråk, **fungerar namnen framför allt som sociala markörer**. De visar **vilken grupp vi tillhör och vilken identitet vi har**. I vissa situationer känns det inte naturligt att använda språkliga resurser fritt, utan snarare håller sig språkanvändaren inom gränserna för ett visst namngivet språk. Luojola konstaterar att teckenspråk och teckenspråkiga personer ofta befinner sig i en utsatt position jämfört med den hörande majoriteten och de talade språken. Finlandssvenskt teckenspråk befinner sig dessutom i en dubbel minoritetsställning. Språket har färre användare, är mer sårbart och har fått mindre samhälleligt stöd jämfört med det finska teckenspråket. **När man talar om språkande är det därför viktigt att ta hänsyn till språkgruppens egen syn på sitt språk och hur gruppen vill namnge det.**

Resultaten av Luojolas studie visar först och främst att personer som använder finlandssvenskt teckenspråk blandar in språkligt material från **finskt teckenspråk** och **svenskt teckenspråk** när de samtalar. I samtalen används dessutom material från **svenska** och **finska**. Alla svenskinlånade munrörelser skulle i princip kunna räknas som exempel på språkkontakt. Men eftersom svenskinlånade munrörelser inte var separat markerade eller annoterade i korpusen har endast **finskinlånade munrörelser** räknats som språkkontakt i Luojolas studie. Också annan etablerad svensk språkkontakt som inte har markerats i korpusen med @sk-annotationen faller utanför Luojolas studie. Det handlar om **sammansatta tecken (@ssg)** som ofta är etablerade översättningslån, **tecken som innehåller bokstaverade element (@bt)** samt **bokstavering med handalfabetet (_bokst)**. Dem hittar man i korpusen genom att söka på deras respektive @-kategoritaggar. Med andra ord saknar Luojolas studie exempel på svensk språkkontakt som förekommer i korpusen, vilket kunde vara ett tema för framtida forskning.

SAMMANFATTNING

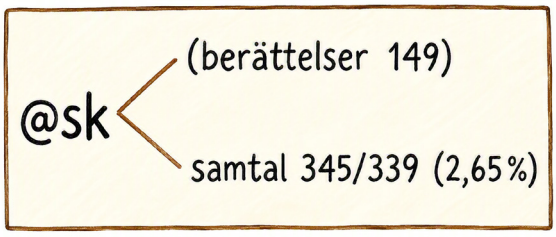
- Språkande innebär att man kan använda element från olika språk och olika andra sätt att förmedla betydelser (till exempel gester och bilder) när man kommunicerar.
- Trots att man kan blanda element från olika språk är det viktigt för individens språkliga identitet att språk kan separeras och namngivas.
- Finlandssvenska teckenspråkiga har kontakt med många olika språk i sin vardag.
- Taru Luojola studerade i sin magisteruppsats hur språkkontakten med andra språk syns i språket hos finlandssvenska teckenspråkiga.

2.2 Fyra typer av språkkontakt: förekomst och variation

Luojola analyserar korpusannoteringarna för språkkontakt (markerade med @sk i korpusen) som under annoteringen indelades i **fyra undertyper**:

TYP 1 Andra teckenspråk	**Tecken som enligt språkbrukarna hör till andra teckenspråk:** FJORTON_num_STS, FOLK_STS, TIETOKONE_SVK
TYP 2 Språkbrukarna oense	**Tecken där språkbrukarnas åsikter går isär när det gäller om tecknet är etablerat i FSTS eller bara ett tillfälligt inlån:** FÖR, OVAN, SLAPPNA-AV
TYP 3 Tecken med STS-betydelse	**Tecken i FSTS som används i den betydelse tecknet har i STS:** ELEV i STS-betydelsen ‘yrke’, FÖRSTÅ(G) i STS-betydelsen ‘ont’, FATTA(55) i STS-betydelsen ‘kultur’
TYP 4 Finskinlånade munrörelser	**Finskinlånade munrörelser:** FINLAND [fi. mun: suomi], TECKEN [fi. mun: vi], AVSLUTA(R_ifrån-varandra) [fi. mun: lop]

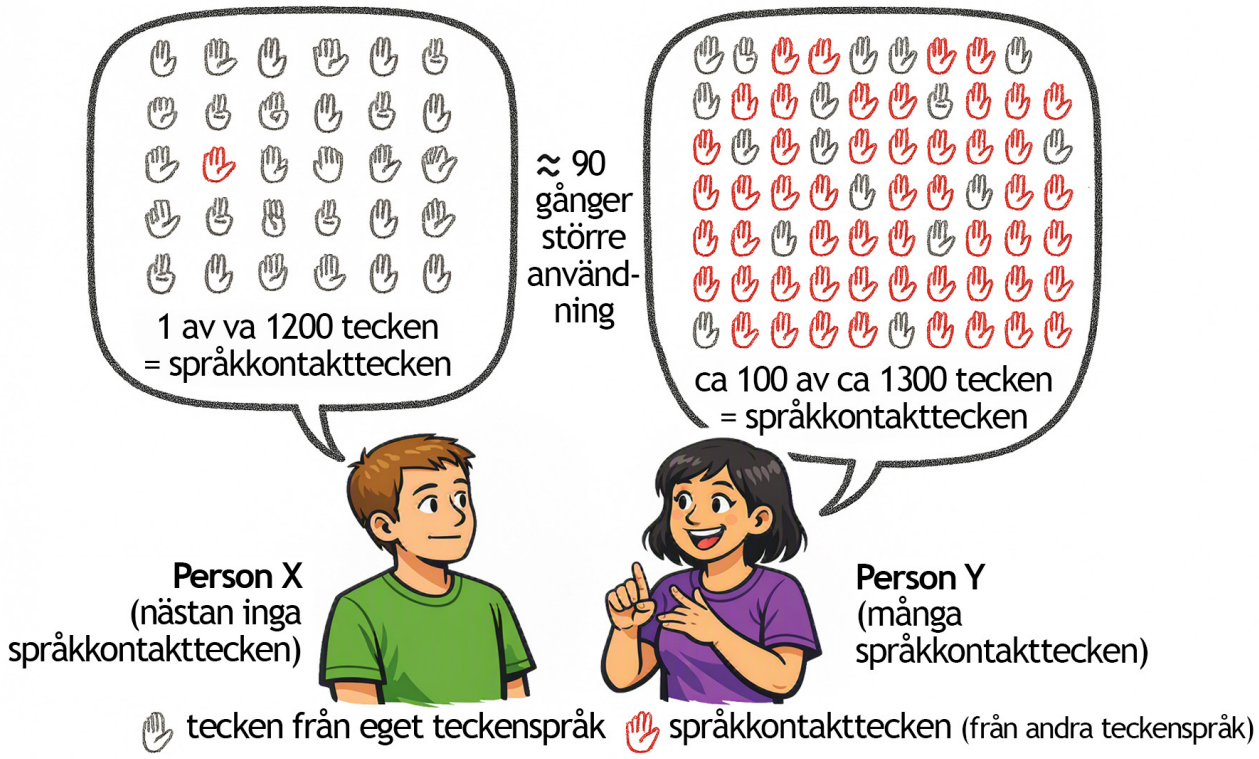
Förekomsten av språkkontakttecken (som markerades med @sk) i korpusmaterialet.

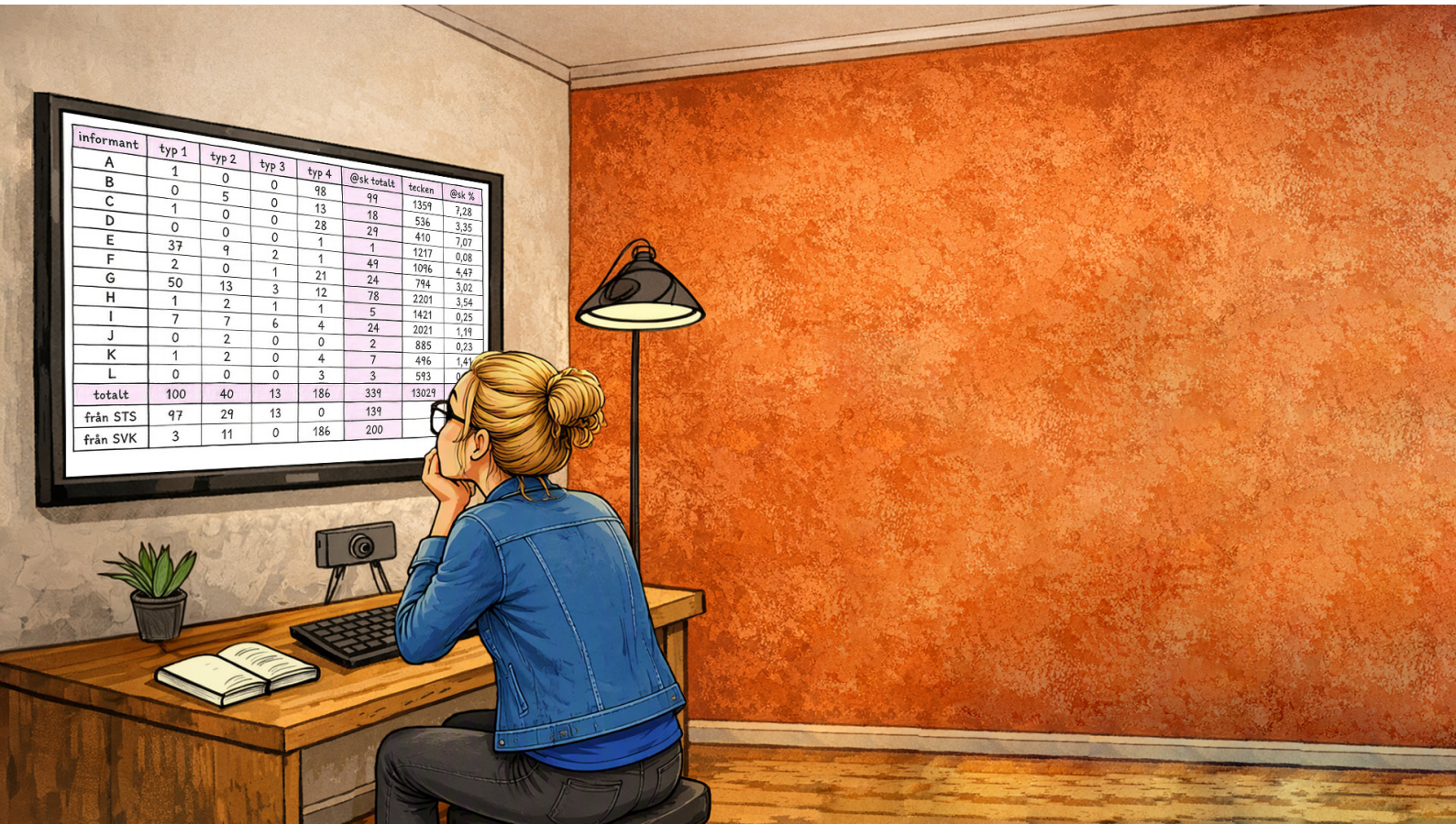
Resultatet av studien visar att det i berättelsematerialet i korpusen (uppgifterna 3, 4 och 5) fanns 149 @sk-förekomster. I samtalsmaterialet (uppgifterna 1 och 2) fanns det ännu flera @sk förekomster: 345 stycken. **De utgjorde 2,65 procent av alla teckenförekomster i samtalsmaterialet.** Studien fokuserar endast på samtalen (det vill säga uppgifterna 1 och 2), och Luojola preciserar ännu det **slutliga antalet @sk-tecken till 339**. Hon räknar två på varandra följande @sk-annoterade tecken som ingår i en sammansatt teckenform som ett enda tecken.

Luojola gör följande tolkning av den språkkontakt som är annoterad i korpusen: Eftersom nästan alla tecken av typ 1, de flesta tecken av typ 2 samt alla tecken av typ 3 har samband med språkkontakt med svenskt teckenspråk, kan man i grova drag säga att cirka **40-45 procent** av de producerade språkkontakttecknen i korpusmaterialet handlar om språkkontakt mellan finlandssvenskt teckenspråk och **svenskt teckenspråk**, och **55-60 procent handlar om språkkontakt med finskt teckenspråk**.

Av resultaten framgår också att andelen språkligt material som kommer från kontakt med andra teckenspråk **varierar mycket mellan olika personer**. Vissa av de undersökta informanterna använder **knappt något material från andra språk**. Hos andra är ungefär **vart tionde tecken** de använder ett **språkkontakttecken**, alltså ett tecken (med delar) som kommer från ett annat (tecken)språk. **Den deltagare som använde flest språkkontakttecken använde dem alltså omkring 90 gånger oftare än den som använde dem minst.**

informant	typ 1	typ 2	typ 3	typ 4	@sk totalt	tecken	@sk %
A	1	0	0	98	99	1359	7,28
B	0	5	0	13	18	536	3,35
C	1	0	0	28	29	410	7,07
D	0	0	0	1	1	1217	0,08
E	37	9	2	1	49	1096	4,47
F	2	0	1	21	24	794	3,02
G	50	13	3	12	78	2201	3,54
H	1	2	1	1	5	1421	0,25
I	7	7	6	4	24	2021	1,19
J	0	2	0	0	2	885	0,23
K	1	2	0	4	7	496	1,41
L	0	0	0	3	3	593	0
totalt	100	40	13	186	339	13029	
från STS	97	29	13	0	139		
från SVK	3	11	0	186	200		

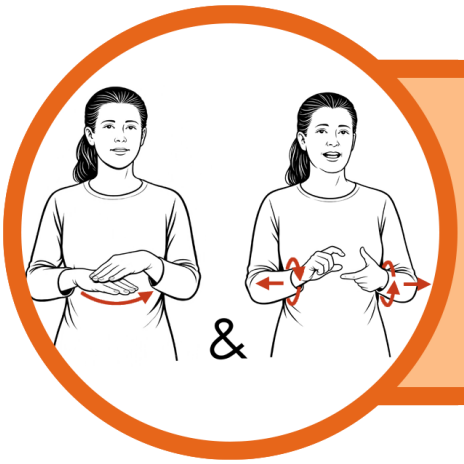
informant	typ 1	typ 2	typ 3	typ 4	@sk totalt	tecken	@sk %
A	1	0	0	98	99	1359	7,28
B	0	5	0	13	18	536	3,35
C	1	0	0	28	29	410	7,07
D	0	0	0	1	1	1217	0,08
E	37	9	2	1	49	1096	4,47
F	2	0	1	21	24	794	3,02
G	50	13	3	12	78	2201	3,54
H	1	2	1	1	5	1421	0,25
I	7	7	6	4	24	2021	1,19
J	0	2	0	0	2	885	0,23
K	1	2	0	4	7	496	1,41
L	0	0	0	3	3	593	0,51
totalt	100	40	13	186	339	13029	2,60
från STS	97	29	13	0	139		
från SVK	3	11	0	186	200		

Tabell 1. Antal språkkontakttecken och deras fördelning på olika typer av språkkontakt samt språkkontaktteckens relativa andel av samtliga tecken per informant. Tabellen baserad på Luojola (2025:23, taulukko 1).

Informanterna använder vanligtvis främst material från **antingen** finskt teckenspråk eller svenskt teckenspråk tillsammans med finlandssvenskt teckenspråk. Men det förekommer också att samma personer kombinerar material från alla tre teckenspråken. Luojola konstaterar dock att **typiskt sett domineras en enskild samtalsdeltagares idiolekt** (personens eget sätt att använda språket) **antingen av påverkan från finskt teckenspråk (SVK) eller från svenskt teckenspråk (STS)**, men en stark påverkan från båda kontaktspråken samtidigt är mer ovanlig.

SAMMANFATTNING

- Luojola analyserade fyra olika typer av språkkontakt.
- Korpusens informanter använder olika mängd kontaktpåverkade tecken.
- Vanligtvis syns kontakt med antingen STS eller SVK i språkanvändarens teckenspråk.

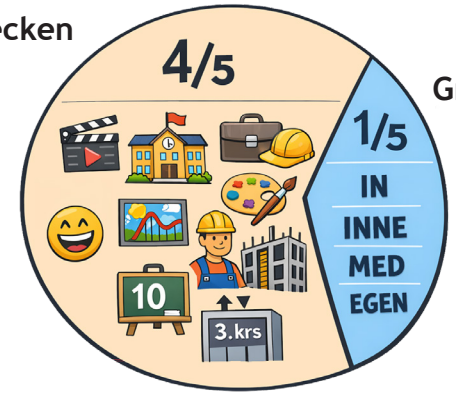

2.3 Språkkontakt: innehållstecken och grammatiska tecken

Luojola svarar på sin första forskningsfråga om vilka slags språkkontakttecken som används i samtalen genom att konstatera att språkkontakttecken i materialet kan delas in i **innehållstecken** och **grammatiska tecken**. **Innehållstecknen utgör cirka fyra femtedelar av alla språkkontakttecken** och representerar olika tematiska områden. Inget enskilt semantiskt fält (det vill säga specifikt betydelseområde) sticker ut som särskilt vanligt. I princip kan man prata om vilket ämne som helst – till exempel barndom, skola, studier, arbete, fritidsintressen, familj eller dövgemenskapen – genom att använda lexikala tecken från finlandssvenskt, finskt eller svenskt teckenspråk. Man kan också växla mellan tecken från olika språk under samtalets gång, även när man fortsätter prata om samma ämne. Exempel på tecken med språkkontakt i Luojolas studie:

Innehållstecken

Nominala tecken:
MEDIA_STS, GYMNASIUM_STS, YRKE, BILD_STS
Verbala tecken:
BYGGA_STS, SLAPPNA-AV, AVSLUTA [mun: lop]
Adjektivliknande eller adverblika tecken:
KUL_STS, ROLIG [mun: hau]
Numeraler:
TIO_num_STS, TRE-VÅNING_num [mun: ko]

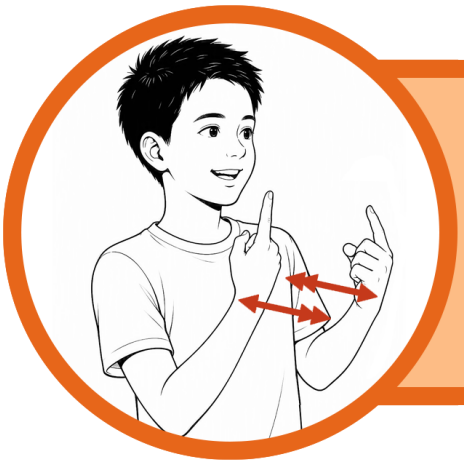
Grammatiska tecken

Adpositioner:
IN_STS, INNE_STS, MED_STS
Tecken som uttrycker relationer mellan satsdelar:
EGEN [mun: oma]

I studien framkommer alltså att informanterna använder material från olika teckenspråk ganska fritt, både när det kommer till tecknens betydelser och deras funktion. Speciellt fritt används tecken lånade från svenskt teckenspråk samt finskinlånade munrörelser.

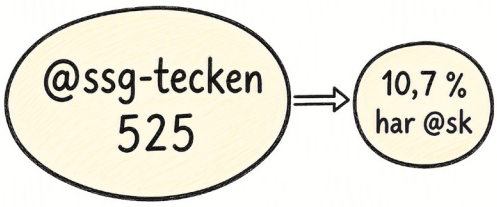
SAMMANFATTNING

- Språkkontakttecken kan vara antingen innehållstecken eller grammatiska tecken.
- Inget speciellt diskussionsämne är särskilt framträdande när det kommer till var språkkontaktecknen förekommer – man kan prata om vad som helst.

2.4 Användning av språkkontakttecken i samtal

Luojola reflekterar kring svaret på den andra forskningsfrågan gällande faktorer som motiverar användning av språkkontakttecken: **Många faktorer kan påverka valet av språkform** vid inspelningen. Korpusmaterialet är rätt så begränsat och består endast av en typ av samtalssituation. Personerna tecknar bara med en annan person och paren blandas inte om eller byts ut. Det är därför svårt att avgöra hur personens språkbakgrund, samtalssituationen, kontexten eller den andra samtalspartens påverkan bidrar till språkformen. Det är också skäl att minnas att **inspelningstillfället i studion inte var en helt naturlig samtalssituation**. Personerna som kom till inspelningstillfället visste att de skulle använda just finlandssvenskt teckenspråk, och man skulle studera det språk som användes under inspelningen.

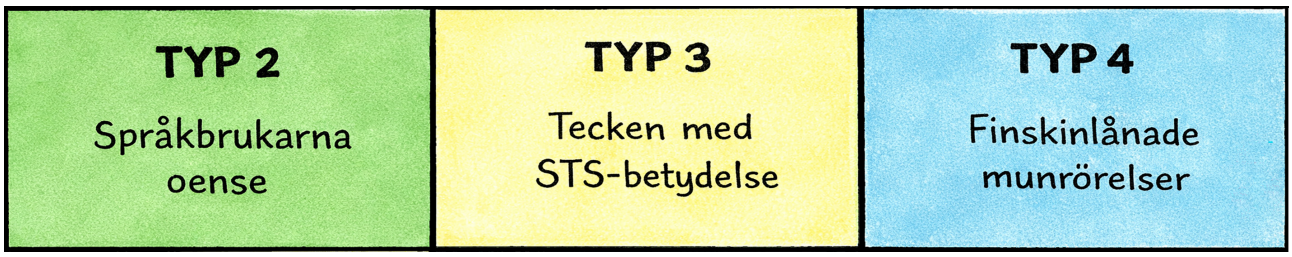

Baserat på materialet framgår det att språkkontakttecken väldigt ofta förekommer **som delar av sammansatta tecken**. I korpusens samtalsmaterial finns sammanlagt 525 tecken som har annoterats med koden @ssg, det vill säga sammansatta tecken. Av dessa sammansatta tecken innehåller 10,7 procent minst ett språkkontakttecken.

Luojola konstaterar att särskilt ofta förekommer språkkontakt av typ 1 – det vill säga tecken som är direkt lånade från svenskt teckenspråk (STS) – i dessa sammansatta tecken. Då ett av syftena med sammansatta tecken i allmänhet är att skapa nya och ibland tillfälliga begrepp tyder detta på att framför allt **tecken lånade från STS används för att föra in nya begrepp i språket.** Med andra ord lånas tecknen in från andra teckenspråk främst när behov uppstår. Det sker när det i finlandssvenskt teckenspråk, åtminstone i den aktuella samtalsdeltagarens idiolekt, saknas en motsvarande inhemsk term eller ett inhemskt tecken.

För språkkontakt av typerna 2, 3 och 4 verkar motivationen inte i första hand vara att introducera nya begrepp i språket. Däremot är det **möjligt att man lånar material från ett annat språk för att utvidga betydelsen hos ett redan existerande tecken.**

UPPREPNING	ANTAL
@sk + FSTS	16
FSTS + @sk	10
@sk + @sk	7 (14)
FSTS + @sk + FSTS	2

Tabell 2. Upprepning av samma sak på två eller flera olika sätt. Tabellen baserad på Luojola (2025:28, taulukko 3).

Språkkontakttecken förekommer också ofta i situationer där **samma sak upprepas två eller flera gånger på olika sätt.** I samtalsmaterialet hittades 35 sådana situationer (se tabell 2). I 16 av dem, alltså nästan hälften, tecknades först ett språkkontakttecken och därefter ett finlandssvenskt tecken. I tio fall tecknades först ett finlandssvenskt tecken och därefter ett språkkontakttecken. I sju fall följdes ett språkkontakttecken av antingen samma eller ett annat språkkontakttecken, och i två fall tecknades samma innehåll tre gånger: först ett finlandssvenskt tecken, sedan ett språkkontakttecken och därefter igen ett finlandssvenskt tecken.

När man studerar språkkontakt av olika typer är det särskilt tecken av typ 3 (Tecken i FSTS som används i STS-betydelse) som förekommer i dessa upprepningskontexter. Inom ramen för Luojolas studie är det **inte möjligt att jämföra om upprepningarna är mer eller mindre frekventa än upprepningar i korpusen i allmänhet**, eftersom en sådan jämförelse skulle kräva en manuell genomgång av hela korpusen.

CFSTS-korpusen i ELAN. Bild: Tapio Laitinen

Upprepningen vid språkkontakt verkar oftast bero på någon orsak hos **personen som tecknar**, till exempel att hen vill förtydliga sig eller uttrycka något på flera olika sätt. I bara **4 av de 35 förekomsterna ser man tydligt att samtalspartnern har en frågande min** som håller i sig så länge att personen som tecknar känner behov av att förklara sitt budskap genom att teckna samma sak på ett annat sätt.

SAMMANFATTNING

- Språkformen kan påverkas av olika faktorer, exempelvis den egna språkbakgrunden, den andra samtalsparten eller inspelningssituationen.
- Språkkontakttecken används ofta som delar av sammansatta tecken och vid upprepning.

2.5 Strategier för språkval

I Luojolas studie undersöktes **svaren på två av intervjudelens öppna frågor** närmare:

- *Hur väljer du det teckenspråk du använder?*
- *Om du träffar en person och ni har flera teckenspråk gemensamt som ni kan använda, hur väljer du på vilket språk du kommunicerar med den personen?*

I svaren på frågorna urskiljer Luojola fyra olika strategier för hur man förhåller sig till språkval i en samtalssituation.

Den första strategin innebär att samtalsdeltagarna **använder finlandssvenskt teckenspråk** i samtalet, om de inte uttryckligen kommer överens om att byta till ett annat språk – med andra ord ett medvetet gemensamt beslut mellan samtalsparterna.

(1)	B menar att om den andra person kan FSTS, så vill B gärna använda det. Men om det då samtidigt är andra omkring så kan man överenskomma att anpassa språket så att alla kan följa med, till exempel på SVK.
(2)	G kan också fråga (varandra) vilket som fungera bäst, och om det är en ny kontakt/ person, är det svårt veta hens språkkunskaper och bäst att fråga om språkval.

Skärmdump från Luojola (2025:31).

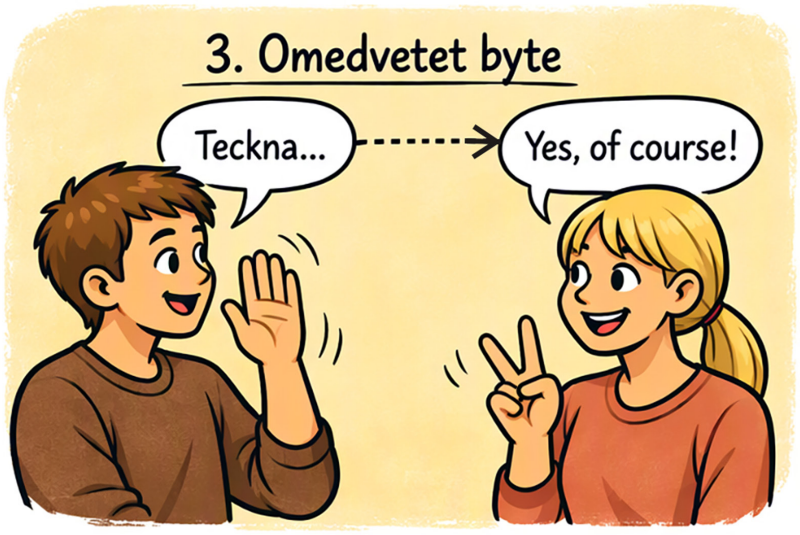

Den andra strategin innebär att **den ena samtalsparten väljer det språk som passar bäst** för samtalspartnern och situationen, och håller fast vid detta språkval. Den här strategin kräver inte att parterna fattar ett medvetet gemensamt beslut, men åtminstone en av dem gör ett medvetet val.

(3)	H anser att [hen] gärna väljer språk efter den andra personen, hurdant språk den andra förstår bäst.
(4)	Som då det hände under inspelningen för korpusen, så tänkte C på att [hens] par person aldrig varit i någon skola i Sverige. Då följde [hen] efter den personens första språk, det fick styra och därför använde C FSTS.
(5)	Om F ser en annan döv person och känner den personen eller vet något om vilket språk personen kan eller använder, om personen är finsk eller finlandssvensk döv, så väljer F språk efter detta.
(6)	I väljer det språk som den andra personen bäst förstår, till exempel SVK eller FSTS. Om FSTS fungerar bra, väljer I gärna detta språk.
(7)	Det beror på den person jag träffar, att jag vill personen ska förstå mig fullständigt (till 100%). Jag ser om personen använder SVK så förstår jag det, om hen använder FSTS så fungerar det bra med FSTS för mig. Samma om personen använder STS, så fungerar det också bra med STS för mig (vi synkar).
(8)	G väljer teckenspråk efter hur [hen] vet vad den andra personen/gruppen vet om teckenspråk, vad personen förstår.

Skärmdump från Luojola (2025:31).

Den tredje strategin innebär att den ena samtalsparten väljer det språk som passar bäst, men att **språket sedan ”omedvetet” byts helt eller delvis till ett annat språk.** Med andra ord gäller det medvetna språkvalet endast i början av samtalet.

(9)	Men om det dyker upp en finskspråkig döv kan [hen] ändra sitt språk – däremot kan den finskspråkiga döv be J att fortsätta använda FSTS. Ibland blir det lite komplicerat att hålla i minnet att INTE ändra sitt teckenspråk till SVK då.
(10)	Därför kanske det var viktigt i inspelningen att I själv hålla sig till FSTS och att [hen] korrigerade sig själv om det råkade komma något STS tecken, då kunde I också teckna ett FSTS tecken efteråt.) I svarar: ’Ja det är svårt hålla sig till den ”smala stigen” – ibland halkade det iväg något STS tecken.’
(11)	Jag märkte, förut när jag satt med G och vi spelade in för FSTS-korpusen, så jag tittade på videon från det. Och jag märkte att vi började teckna på FSTS men i slutet hade vi gått över till STS! (det blev omedvetet så).

Skärmdump från Luojola (2025:31–32).

Den fjärde strategin innebär att man **medvetet blandar olika teckenspråk**, det vill säga att man inte bryr sig om de gränser som vanligtvis dras mellan språken.

(12)	Om L är i en situation med flera finska och kanske andra finlandssvenska döva närvarade, kan L blanda sitt teckenspråk till finska döva personer. L använder både SVK och FSTS tecken. Med sina finska döva vänner blandar [hen] båda teckenspråken.
(13)	Om jag är i något land där jag inte kan teckenspråket som personen eller gruppen använder, så blandar jag från de olika teckenspråk jag och den andra kan tills vi båda förstår vad vi diskuterar. Det blir som olika tecken, i en blandad soppa.

Skärmdump från Luojola (2025:32).

I praktiken **blandas säkerligen dessa strategier ofta**, och ingen av informanterna behöver försöka följa endast ett enda sätt. Alla utom en informant uppgav att de väljer språk utifrån samtalspartnerns språkförmåga, det vill säga att de väljer det språk som passar bäst för personen och situationen (strategierna 2 och 3).

informant	språkkontakttecken över genomsnittet	använder gärna FSTS
P1: D		
P1: L		X
P6: F		X
P6: J		X
P3: C	X	
P3: K		X
P5: B	X	X
P5: H		
P2: E	X	
P2: G	X	
P4: A	X	X
P4: I	X	X

Tabell 3. Viljan att använda FSTS har ingen tydlig koppling till mängden språkkontakttecken. Tabellen baserad på Luojola (2025:33, taulukko 5).

Intervjusvaren visar också att de flesta **gärna använder finlandssvenskt teckenspråk (FSTS) när det är möjligt**. Luojola undersökte om det finns ett samband mellan informanternas attityder till språklig ”renhet” eller språkidentitet, och hur mycket språkkontakt som tar sig i uttryck i deras språkande. **Resultatet visar att viljan att använda FSTS inte verkar ha någon tydlig koppling till hur många språkkontakttecken personen faktiskt använder** (se tabell 3).

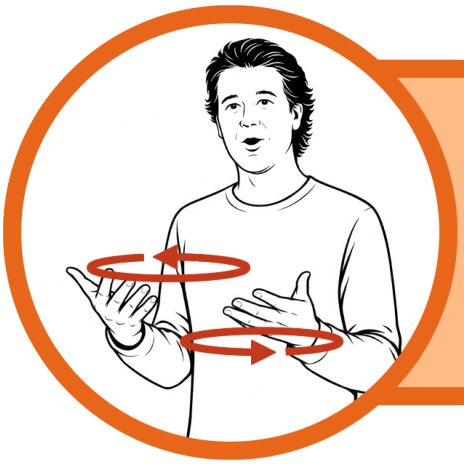

Bland dem som gärna använder FSTS finns både personer som använder fler språkkontakttecken än genomsnittet och personer som använder färre än genomsnittet. **Med andra ord betyder en vilja att använda FSTS inte att man försöker vara ”språkligt ren” eller undvika språkkontakttecken.** Personer som i intervjuerna uttrycker en vilja att värna om finlandssvenskt teckenspråk kan använda många tecken med språkpåverkan i praktiken – och omvänt. **Personens egen uppfattning om vilken språkvariant de använder stämmer heller inte alltid överens med den variant de faktiskt använder i praktiken.** Luojola konstaterar att det förstås inte är överraskande att språkliga ideologier och faktisk språkanvändning inte alltid sammanfaller. Samma fenomen förekommer i nästan all forskning om människor och vårt beteende.

Viljan att använda finlandssvenskt teckenspråk innebär alltså inte att man medvetet undviker språkkontakttecken. Utifrån det här kan man dra slutsatsen att **språkande i allmänhet accepteras** som en del av användningen av finlandssvenskt teckenspråk. Samtidigt kan man också göra en annorlunda tolkning, konstaterar Luojola. Även om viljan att använda finlandssvenskt teckenspråk finns hos många, **kan de språkliga färdigheterna vara delvis försvagade på grund av att språket används i begränsad omfattning**. I ett sådant fall handlar det om **språklig attrition**, det vill säga att språkliga färdigheter gradvis försvagas eller går förlorade. I Luojolas studie har det dock ännu inte varit möjligt att på ett tydligt sätt avgöra om det rör sig om språklig attrition det vill säga språkande **som till viss del sker mot individens vilja** (som en följd av att individens språkliga färdigheter försvagas), eller om det handlar om en naturlig utvidgning av teckenförrådet, det vill säga **ett självvalt språkande**.

SAMMANFATTNING

- Luojola identifierade fyra strategier för språkval.
- Strategierna är inte renodlade, utan kan kombineras.
- Att vilja använda finlandssvenskt teckenspråk innebär inte att språkkontakttecken undviks.

2.6 Sociala nätverk som förklaring till språkandepraxis

I Luojolas studie framstår språkkontaktfenomenen som **dynamiska och situationsbundna processer**, snarare än styrda av vissa stabila sociala variabler. Studien pekar på att det kan vara värt att använda begreppet **sociala nätverk** i framtida forskning om finlandssvenskt teckenspråk i likhet med hur Nick Palfreyman (2019) har nyttjat begreppet i indonesiskt teckenspråk. Sociala nätverk kan ge en bättre förståelse för hur språket används, varierar och utvecklas i olika grupper, jämfört med analys med hjälp av traditionella sociolingvistiska bakgrundsfaktorer, såsom kön eller social klass.

I Luojolas studie konstateras att **den finlandssvenska teckenspråkiga gemenskapens och dess medlemmars ställning har varierat mycket under språkgemenskapens historia**. Som en följd av det här har de finlandssvenska teckenspråkiga levt under sinsemellan ganska olika förhållanden. Varje individ har sitt eget sociala nätverk, och därför är det helt naturligt att olika personer använder sina språkliga resurser på olika sätt.

Hur mycket man använder olika språkliga resurser och hur man använder språket påverkas av:

- vilka människor man umgås med,
- vilka teckenspråk som dominerar i ens vardagliga miljöer,
- och om man ofta rör sig mellan olika teckenspråksgemenskaper.

Språkande framstår alltså som en social praxis som skapas i mötet mellan människor, snarare än som ett individuellt stilval. Avhandlingen pekar på att sociala nätverk är en viktigare förklaringsfaktor än individuella attityder.

SAMMANFATTNING

- Finlandssvenska teckenspråkiga har olika språklig bakgrund, vilket gör att individer använder finlandssvenskt teckenspråk på olika sätt.
- Språkanvändningen påverkas också av individens sociala nätverk, det vill säga vilka man kommunicerar med och vilka språk man använder i vardagen.

2.7 Språkande möter språklig identitet

Luojola tar upp att hon genom sin studie insåg hur vanligt förekommande språkande är. Resurser från olika språk – tecken, ord och möjligen också grammatiska element – kombineras i korpussamtalen. Just denna vardaglighet och naturlighet visar att språkanvändning i praktiken handlar om kreativa kombinationer av olika språkliga resurser snarare än om tydligt avgränsade språk.

Kommunikativa resurser kan kombineras kreativt.

Känslan av att höra till en språkgrupp och att vara användare av ett visst språk är trots språkanvändarnas varierande språkbruk mycket stark. **Motsättningen är egentligen skenbar, eftersom språkanvändning och språklig identitet fungerar på olika nivåer.** Språkbrukare kan känna tillhörighet till ett visst namngivet språk och tycka att språkets namn är viktigt, utan att det betyder att de strikt skiljer språksystemen åt eller försöker hålla isär uttryck som kommer från olika språk. Luojola hänvisar till **forskare som betonar hur viktigt det är att lyssna på teckenspråksgruppens egen uppfattning om vad deras språk ska kallas**. Ord eller begrepp så som *språkande* eller *språkliga och semiotiska resurser och repertoarer* är endast ett sätt **att beskriva hur människor faktiskt använder sina språkliga resurser** till vardags. Begreppen ska **inte tillämpas normativt eller styrande** för hur man ska använda språket.

Begreppen kan få negativa följder för arbetet med att stärka teckenspråkens ställning ifall de leder till att man **börjar ifrågasätta teckenspråkens status som naturliga språk, eller om det gör att hörande personer tar över rum som tillhör döva**. Luojola tar sig själv som exempel. Det vore problematiskt om hon som hörande forskare med finska som modersmål och utan egen anknytning till språkgruppen, skulle säga att finlandssvenskt teckenspråk inte är ett riktigt språk. Hon betonar att det är rimligt att tala om **finlandssvenskt teckenspråk och de andra språk som nämns i avhandlingen som *namngivna språk***. Detta även i de fall då språket – på grund av starka kontakter med andra språk – också skulle kunna beskrivas som ett mer allmänt och fritt språkande.

Språkanvändning (löven i trädet) och språklig identitet (trädstammen) fungerar på olika nivåer.

SAMMANFATTNING

- Språkbrukarna kombinerar sina olika språkliga resurser på ett kreativt sätt.
- Trots variation är känslan av att vara användare av ett visst språk stark hos finlandssvenska teckenspråkiga.
- Det är viktigt att forskare beaktar teckenspråksgemenskapens egen syn på hur språket ska benämnas.

Luojola, Taru (2025). *Leksikaaliset kielikontakti-ilmiöt suomenruotsalaisella viittomakielellä käydyissä keskusteluissa*. Magisteruppsats. Institutionen för språk- och kommunikationsvetenskap, Jyväskylä universitet. https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202504303577

2.8 Källor och vidare läsning: språkkontakt och språkande

De Meulder, Maartje, Annelies Kusters, Erin Moriarty & Joseph J. Murray (2019). Describe, don't prescribe. The practice and politics of translanguaging in the context of deaf signers. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 40(10), 892–906. https://doi.org/10.1080/01434632.2019.1592181

García, Ofelia & Li Wei (2014). *Translanguaging: Language, Bilingualism and Education*. Palgrave Macmillan.

Hoyer, Karin (2013). Suomenruotsalainen viittomakieli – attritiosta ahdinkoon. I: K. Granqvist & P. Rainò (red.), *Rapautuva kieli: kirjoituksia vähemmistökielten kulumisesta ja kadosta*, 232–252. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Hoyer, Karin, Juhana Salonen & Lena Wenman (2024). *Annoteringskonventioner för den finlandssvenska teckenspråkskorpusen. Version 1.0. December 2024.* Jyväskylä universitet, institutionen för språk- och kommunikationsvetenskap. https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202609297463

Kusters, Annelies, Mara Green, Erin Moriarty & Kristin Snoddon (2020). Sign language ideologies: Practices and politics. I: A. Kusters, M. Green, E. Moriarty & K. Snoddon (red.), *Sign Language Ideologies in Practice*, 3–22. De Gruyter Mouton. https://doi.org/10.1515/9781501510090-001

Kusters, Annelies, Massimiliano Spotti, Ruth Swanwick & Elina Tapio (2017). Beyond languages, beyond modalities: transforming the study of semiotic repertoires. *International Journal of Multilingualism* 14 (3), 219–232. https://doi.org/10.1080/14790718.2017.1321651

Palfreyman, Nick (2019). *Variation in Indonesian Sign Language. A typological and sociolinguistic analysis*. De Gruyter. https://doi.org/10.1515/9781501504822

Wiese, Heike (2023). *Grammatical systems without language borders. Lessons from free-range language*. Language Science Press. https://doi.org/10.5281/zenodo.10276182

2.9 Reflektions- och diskussionsfrågor

1. Vad innebär språkande?

2. Hur kommer språkkontakt till uttryck i finlandssvenskt teckenspråk, och vilka olika faktorer bidrar till språkkontakten?

3. Känner du igen fenomenen språkande i din vardag, där kontakt med andra språk syns? Fundera över vilka språk du själv kan och i vilka situationer du använder dem.

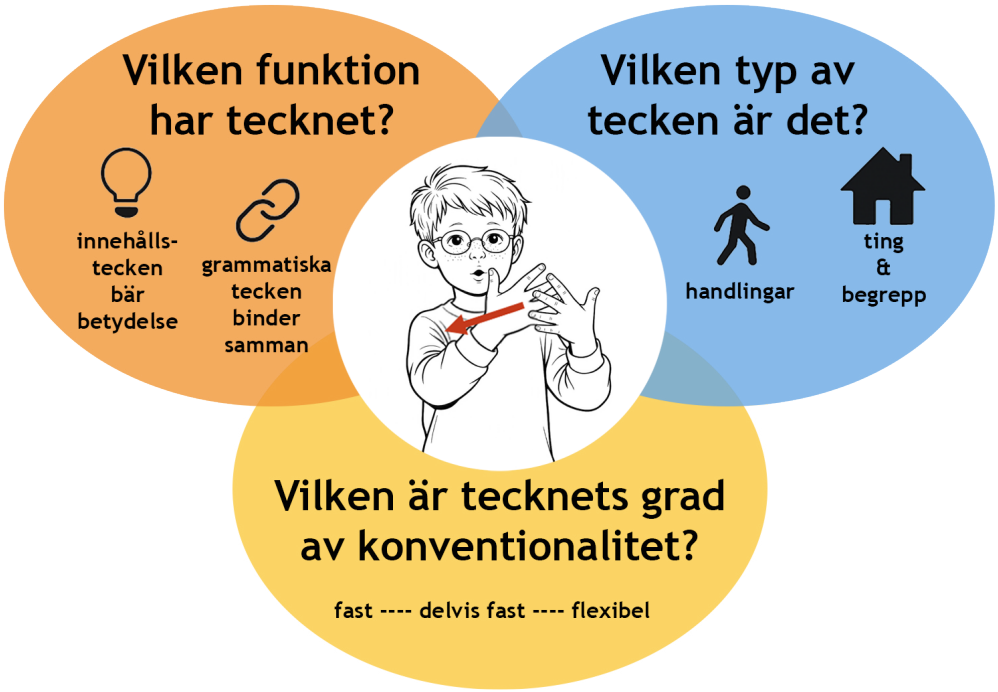
4. Vilka faktorer påverkar vilket språk eller vilken språkform du väljer att använda i kommunikationen med en viss person? Tänk till exempel på faktorer så som attityder, samtalssituation, diskussionsämnet och språklig bakgrund.

3. TECKENKATEGORIER I FINLANDSSVENSKT TECKENSPRÅK

Tecknen i ett visst teckenspråk bildar språkets lexikon, det vill säga teckenförrådet i språket. Tecknen utgör språkliga symboler som kombinerar en form med en betydelse. Man kan dela in och klassificera tecken på olika sätt. Nedan exempel på tre olika indelningar.

Figur 2. Olika sätt att klassificera tecken.

Indelning i innehållstecken och grammatiska tecken:

- Innehållstecknen förmedlar en betydelse och utgör kärnan i budskapet (SPRÅK(55), FÖRSTÅ(G))
- Grammatiska tecken har en mer begränsad betydelse och en mer strukturell funktion. Deras uppgift är att visa hur tecken och satser är sammanbundna med varandra (TILL, OM, OCH)

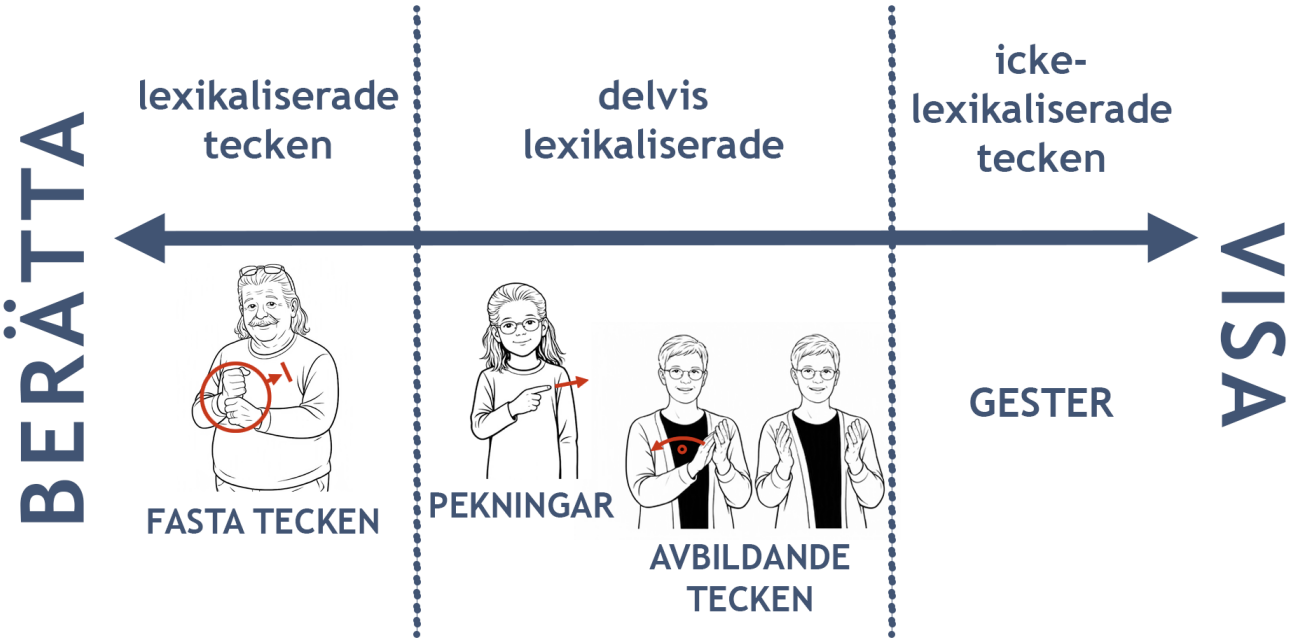
Tecken kan också grupperas baserat på deras grammatiska funktion i satsen, till exempel i:

- Verbala tecken som uttrycker handlingar eller tillstånd (ANDAS, BLI-RÄDD)
- Nominala tecken som beskriver ting eller begrepp (MÄNNISKA, HUS)

Enligt graden av tecknets konventionalitet, det vill säga i vilken utsträckning relationen mellan tecknets form och betydelse är etablerad eller varierar, kan man dela in tecknen i tre prototypiska grupper:

- Lexikaliserade tecken
- Delvis lexikaliserade (pekningar och avbildande tecken)
- Icke-lexikaliserade tecken (t.ex. gestlika tecken)

Den varierande graden av konventionalitet i relationen mellan tecknets form och betydelse beskriver Jantunen (2018) med hjälp av ett kontinuum från ”berättande” till ”visande”.

Figur 3. Kontinuumet baserat på Jantunen (2018:111).

I den mer **”berättande” ändan** av kontinuumet finns tecken där sambandet mellan form och betydelse är tydligt etablerat, det vill säga tecken där relationen bygger på konvention och gemensam språklig överenskommelse (lexikaliserade tecken). I den motsatta, mer **”visande” ändan** finns tecken som är mindre konventionaliserade och därför svårare att avgränsa. Dit hör mer gestliknande och situationsbundet producerade uttryck, där formen i hög grad hämtar sin betydelse från kontexten snarare än från etablerade språkliga normer.

Korpusannoteringarna för CFSTS-korpusen bygger på denna tredje teckenindelning. Vid annoteringen identifierades fem olika teckenkategorier (eller teckentyper som de också har kallats):

1) lexikala/fasta tecken,
2) avbildande tecken,
3) pekningar,
4) gestlika tecken och
5) i korpusen förekommande bokstavering.

Oili Heimonen (2024) genomförde en studie som klarlade andelen av dessa fem teckenkategorier i finlandssvenskt teckenspråk. I sin studie granskade Heimonen fördelningen av teckenkategorier:

- i hela det annoterade korpusmaterialet,
- per texttyp (samtal versus berättelser),
- och per informant.

Hennes material bestod av den delen av CFSTS-korpusen som är annoterad (uppgifterna 1–5, se kapitel 1.3) och analysen byggde därmed på färdigt annoterat videomaterial.

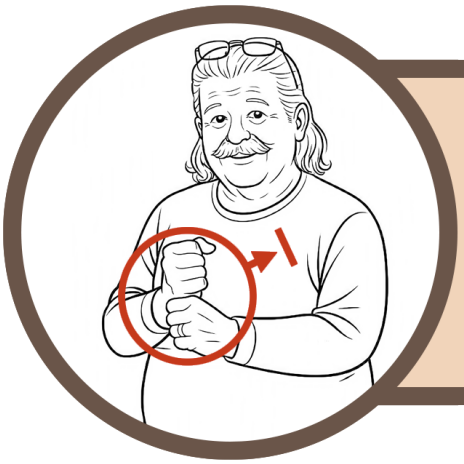

Oili Heimonen

SAMMANFATTNING

- Tecken bildar språkets lexikon och kopplar form till betydelse.
- De kan delas in i innehållstecken och grammatiska tecken.
- Tecken kan också klassificeras efter funktion, t.ex. i verbala och nominala tecken.
- Tecknen varierar i grad av konventionalitet: från fasta tecken till mer gestlika uttryck.
- I korpusen indelas tecknen i fem kategorier: 1) fasta tecken, 2) avbildande tecken, 3) pekningar, 4) gester och 5) bokstavering.
- Oili Heimonen utredde i sin magisteruppsats andelen av de här fem kategorierna.

3.1 Lexikala (så kallade fasta) tecken

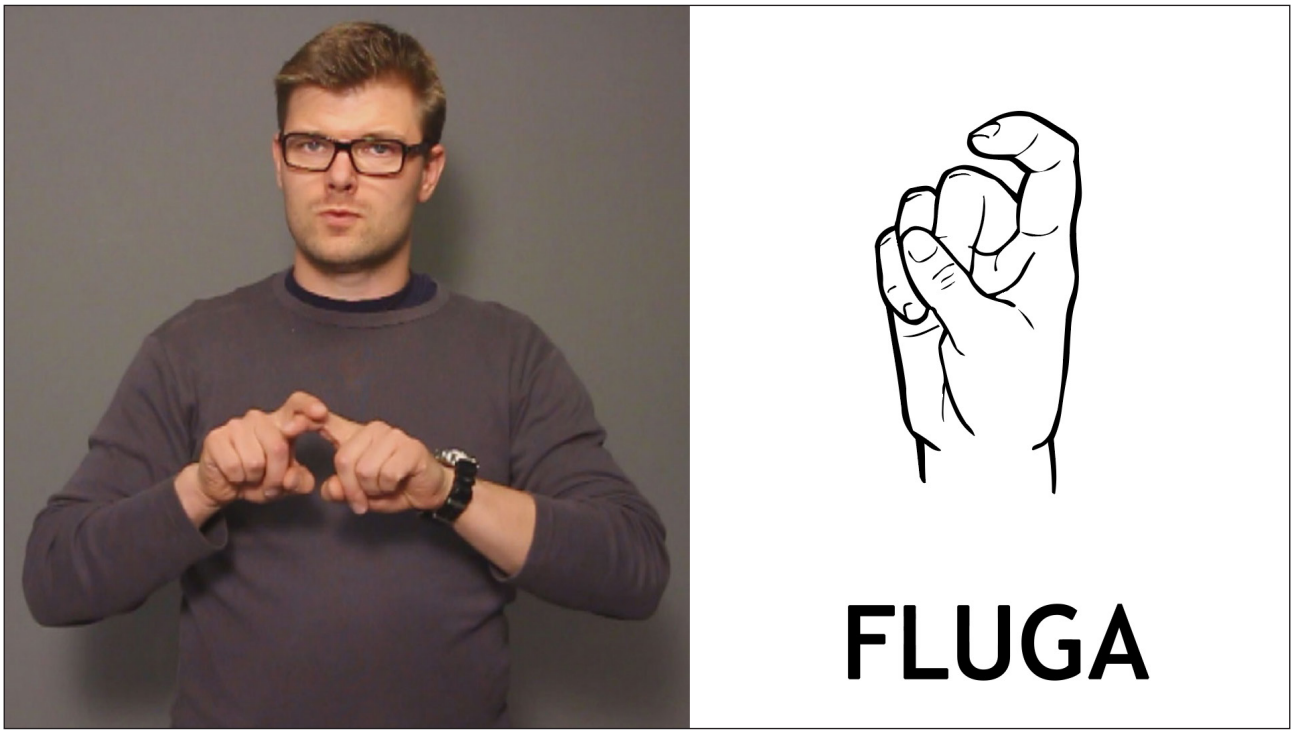
Lexikala - eller också så kallade fasta - tecken har en etablerad koppling mellan form och betydelse. Heimonen hänvisar till studier i olika teckenspråk som beskriver denna grupp av tecken. Teckenspråkens lexikala tecken är den **typ av tecken som mest liknar ord i talade språk.** De kan användas som självständiga språkliga enheter, och man kan också ange en grundform för dem. **Den språkliga formen är kopplad till en specifik konventionell betydelse som kan förstås också utan kontext.** Man måste ändå beakta att språk lever hela tiden, nya tecken föds och äldre tecken försvinner.

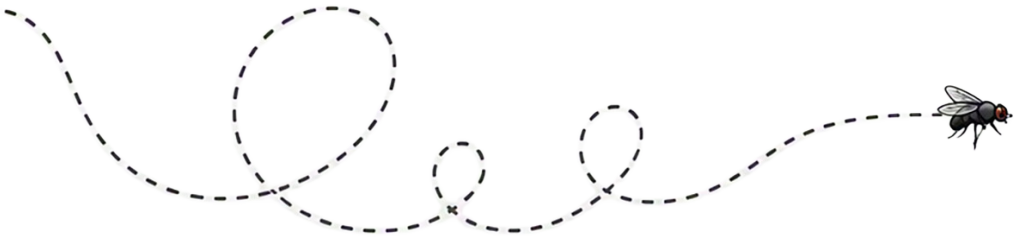
Fasta tecken kan ha sitt ursprung i bland annat avbildande tecken, bokstavering, pekningar eller gester. Det som förenar lexikala tecken är att deras form har etablerats genom upprepad användning.

I teckenspråksforskning klassificerar man tecken i enhands- eller tvåhandstecken. Enhandstecknen artikuleras med personens dominanta hand (ofta den hand personen skriver med), medan den icke-dominanta handen är passiv och inte deltar i tecknandet. Det finns två huvudtyper av tvåhandstecken: symmetriska och asymmetriska. I symmetriska tvåhandstecken är båda händernas rörelser och handformer likartade och rör sig ofta spegelbildslikt. I asymmetriska tvåhandstecken har händerna olika roller. Den dominanta handen utför tecknets rörelse, medan den icke-dominanta handen fungerar som tecknets artikulationsställe eller läge, det vill säga platsen där tecknet utförs.

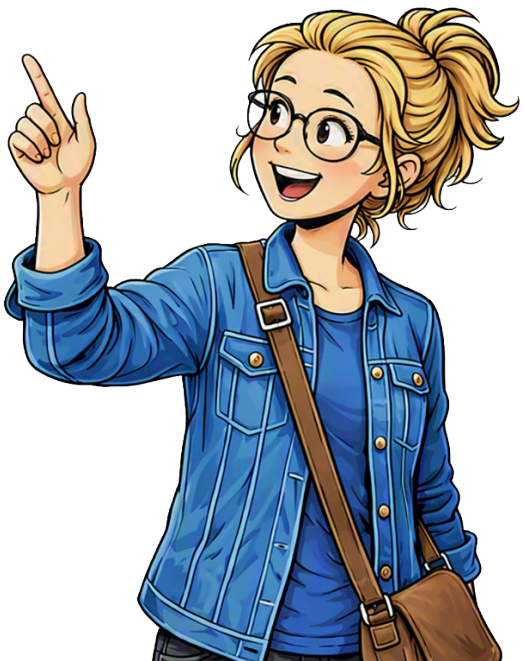
Heimonen nämner **tecknet FLUGA (figur 4) som exempel på ett fast tecken i finlandssvenskt teckenspråk.** Hon beskriver tecknets (FLUGA) konventionaliserade form på följande sätt: ett symmetriskt tvåhandstecken som utförs i det neutrala utrymmet (**läge**) med **handformen** böjd G; pekfingrarna är korsade vid den andra fingerleden, handflatorna riktas nedåt (**orientering**) och pekfingrarna sträcks och böjs samtidigt som händerna rör sig framåt i det neutrala utrymmet (**rörelse**).

Figur 4. Det fasta tecknet FLUGA i FSTS. https://finssl.signwiki.org/index.php/Fluga
Figuren baserad på Heimonen (2024:8, kuva 1).

Utmärkande för ett lexikalt tecken är som sagt att formen är kopplad till en kontextoberoende, överenskommen betydelse: i det här fallet ’fluga’. Heimonen konstaterar att även om tecknet har ett ikoniskt ursprung och man kan tänka sig att pekfingrarna representerar vingarna hos en flygande insekt, går det inte direkt att utläsa ur tecknets form att det syftar just på en specifik insekt.

Lexikala tecken kan också uppvisa en del formvariation. Det innebär att någon av tecknets parametrar (det vill säga de strukturella komponenter tecknet består av) kan avvika utan att betydelsen förändras. Som det framkom i exemplet FLUGA räknas handform, rörelse, läge (artikulationsplats) och handflatans eller fingrarnas orientering som tecknets manuella parametrar. Dessutom utförs tecknet ofta också tillsammans med kroppens och ansiktets icke-manuella element så som till exempel munrörelser.

Här är några exempel på formvarianter ur den lexikala databasen Signbank (se formerna i videopublikationen):

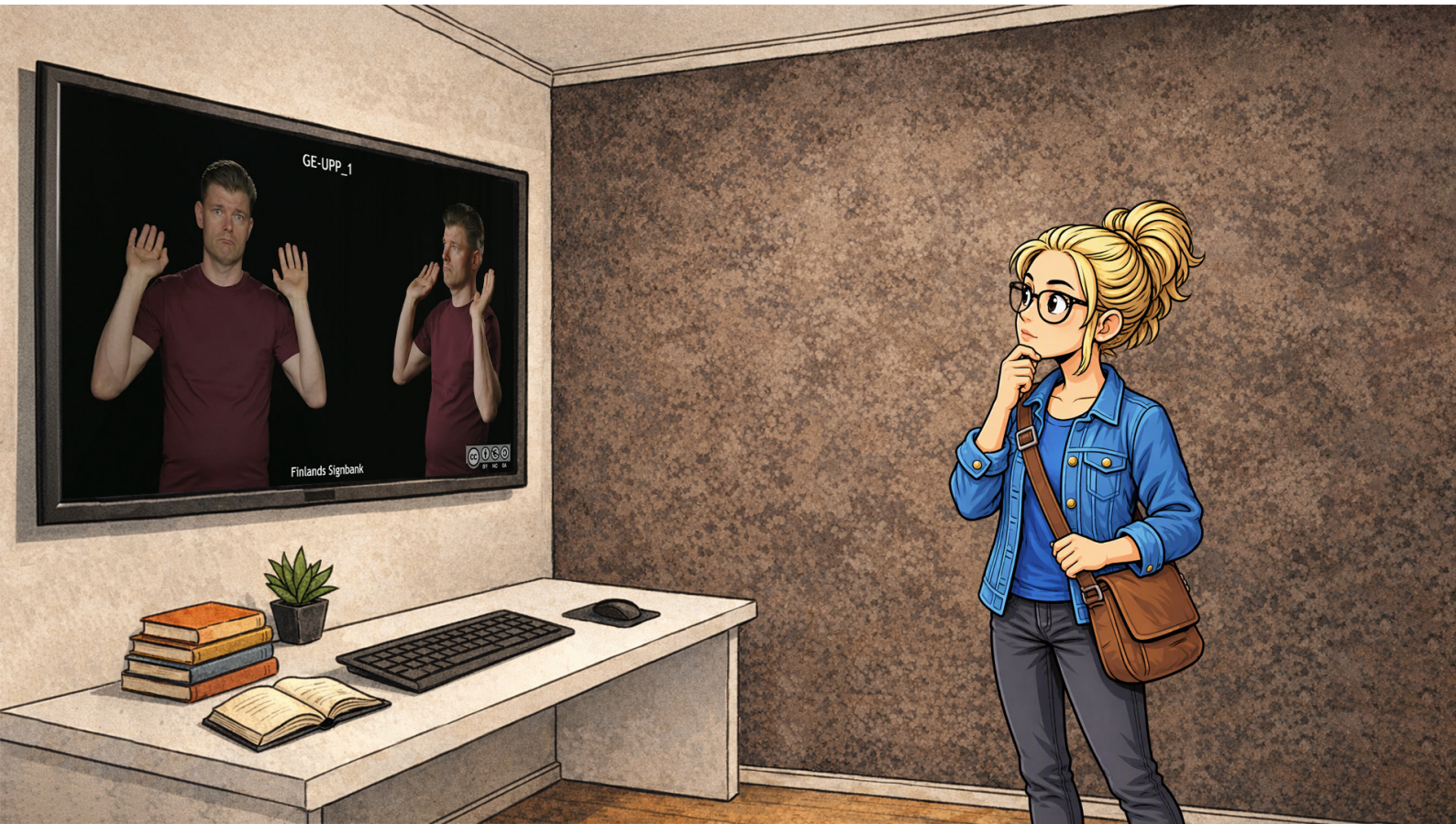
PAPPA med alternativa handformer
https://signbank.csc.fi/dictionary/gloss/7864

ALDRIG(R_cirkulär) med alternativa rörelser
https://signbank.csc.fi/dictionary/gloss/5227

ARG(R_mot-kroppen) med alternativt läge_2 och _3
https://signbank.csc.fi/dictionary/gloss/7533

ATTITYD med händernas alternativa orientering
https://signbank.csc.fi/dictionary/gloss/5158

GE-UPP med alternativa munrörelser som inte påverkar tecknets betydelse
https://signbank.csc.fi/dictionary/gloss/7725

I korpusen som Heimonen utgår från är **numeraler eller siffertecken** och **fasta tecken som innehåller bokstaverade element** två undergrupper av lexikala tecken.

Numeralerna kan vara grundtal (1, 2, 3), då siffertecknet står i grundform eller ordningstal (första, andra, tredje) som kan ha en nedåtgående rörelse. Det finns också så kallade inkorporerade numeraler som består av ett tecken för en siffra kombinerad med en stam. De är i korpusen markerade med beteckningen _num. (till exempel tecknet VECKA, VÅNING: TVÅ-VECKA_num 'två veckor', TRE-VECKA-SENARE_num 'om tre veckor', FYRA-VÅNING_ num 'fjärde våningen'). Se också kapitel 4.3.2 för hur siffertecken kan utgöra en del av listkonstruktioner.

I annoteringskonventionerna (Hoyer m.fl. 2024:30) delas **tecken som innehåller bokstaverade element in i tre grupper** och exempel från korpusen ges:

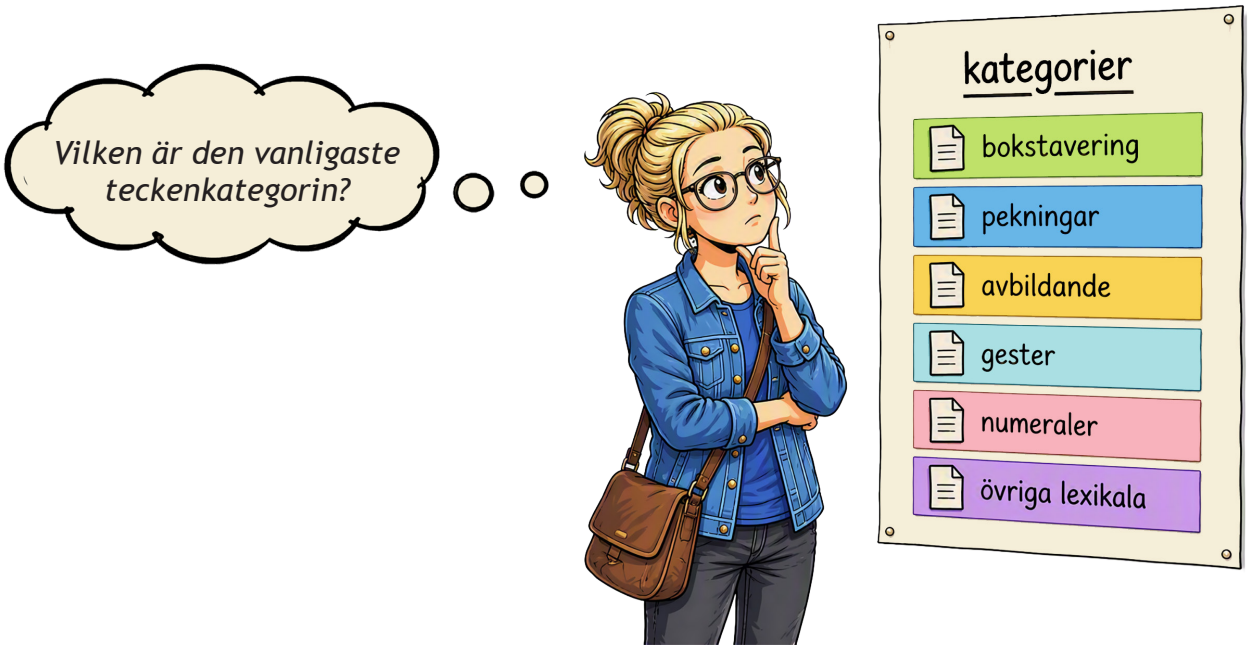

Lexikaliserade bokstaveringar utgör en sammansmält helhet där den ursprungliga bokstaveringen till sin form ändrats eller reducerats.
Kallas också bokstaverade tecken i STS.
OM, JA, HELSINGFORS(F), NU(H), HOBBY, UT, EU.

Initialtecken där handformen utgör en bokstav från handalfabetet.
TACK, FIN(FF), NEJ, ONSDAG, TE, TUR, NÄR(H)

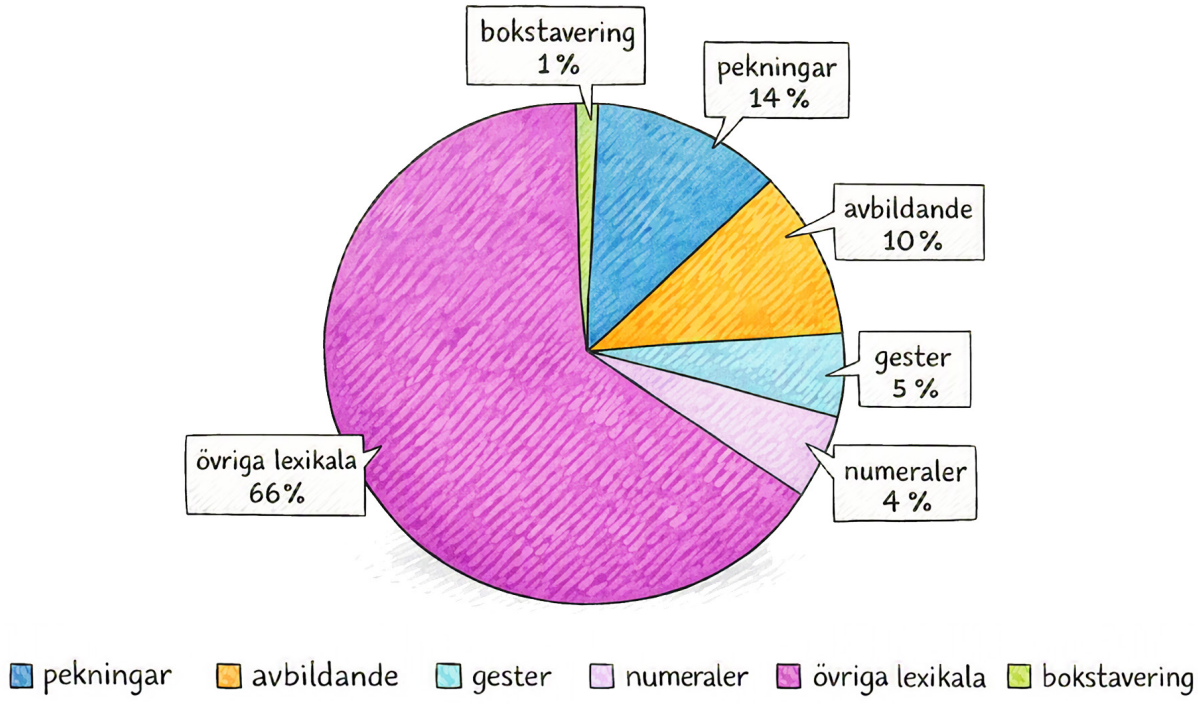
Övriga: till exempel sammansättningar som delvis innehåller element från handalfabetet.
I-DAG, KRISTINASKOLAN

Heimonens studie visar att **de lexikala tecknen är den överlägset vanligaste teckenkategorin hos alla informanter, både i berättelserna och i samtalen.** De lexikala tecknen omfattar två sektorer i diagrammet – ”övriga lexikala tecken” respektive numeraler – och **utgör 70 procent av teckenförekomsterna.** Se figur 5.

Enligt Heimonen skiljer sig mängden övriga lexikala tecken inte nämnvärt mellan texttyperna, men hon uppger att **andelen numeraler är tydligt större i samtalen än i berättelserna.**

Figur 5. Fördelning av olika teckenkategorier. Figuren baserad på Heimonen (2024:27, kuvio 3).

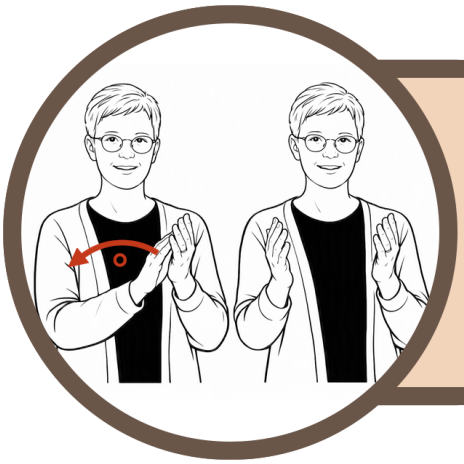
Trots att lexikala tecken (sektorerna ”numeraler” och ”andra lexikala tecken”) är den vanligaste teckenkategorin hos alla informanter finns det ändå stora individuella skillnader. **Hur stor andel de fasta tecknen utgör av alla tecken informanten producerar varierar nämligen mycket mellan samtalsdeltagarna.** För en del personer är andelen bara lite över hälften, medan den för andra är över 80 procent av alla tecken.

De lexikala tecknen utgör alltså 70 procent av teckenförekomsterna i korpusen. Det här är i linje med tidigare korpusbaserade studier som undersökt fördelningen av teckenkategorier i andra teckenspråk. Heimonen refererar till studier om korpusdata i fyra teckenspråk: svenskt (STS), brittiskt (BSL), amerikanskt (ASL) och australiskt (Auslan). Trots att korpusarnas storlek, klassificeringspraxis och texttyp (samtal eller berättelser) varierade, utgjorde lexikala tecken den största delen av förekomsterna (cirka 60–75 procent) i alla fyra teckenspråk.

I sin diskussion ser Heimonen lexikala tecken som en teckenkategori som är tydligare och lättare att avgränsa än till exempel gester eller avbildande tecken. Lexikala tecken framstår som språkets egna grundläggande element. Mot denna bakgrund diskuterar hon **huruvida det finlandssvenska teckenspråkets hotade situation skulle kunna innebära en lägre andel lexikala tecken** än det genomsnittliga. Enligt det analyserade materialet finner hon dock inget stöd för ett sådant antagande. Däremot konstateras att en del lexikala tecken kan ha påverkats av finskt eller svenskt teckenspråk. Samtidigt lyfts en alternativ förklaring fram: **den relativt höga andelen lexikala tecken kan hänga samman med att FSTS, trots sin utsatta situation, har en förhållandevis lång historia**. Den historiska kontinuiteten kan ha bidragit till att teckenförrådet hunnit utvecklas och stabiliseras.

SAMMANFATTNING

- Lexikala (fasta) tecken är etablerade tecken med en bestämd form och betydelse, likt ord i talade språk.
- De kan användas självständigt och förstås utan kontext.
- Teckenformen blir stabil genom upprepad användning, även om viss variation förekommer.
- Kategorin lexikala tecken inkluderar numeraler och tecken med bokstaverade element.
- Fasta tecken är den klart vanligaste teckenkategorin (70 procent) i finlandssvenskt teckenspråk.

3.2 Avbildande tecken

Heimonens beskrivning av avbildande tecken baserar sig på forskning av den här teckenkategorin i olika teckenspråk. **Avbildande tecken** placerar sig i mitten av kontinuumet från etablerat ”berättande” i ena ändan till mer situationsbundet ”visande” i andra ändan. Avbildande tecken fungerar delvis som lexikala tecken, men varierar samtidigt mycket och kan uttrycka långa och komplexa satslika betydelser. Man kan säga att avbildande tecken kombinerar etablerat, lexikalt material med situationsbundet innehåll.

Avbildande tecken använder det tredimensionella rummet på ett sätt som visar hur något ser ut, hur det används eller rör sig. Genom att kombinera handform, plats, orientering och rörelse kan man med ett enda tecken visa:

- egenskaper hos referenten (till exempel form, storlek),
- vad referenten gör,
- vad som görs mot referenten,
- eller hur något befinner sig i rummet.

Avbildande tecken bygger mycket på **ikoniskhet** – formen på tecknet liknar på något sätt det som tecknet syftar på. Avbildande tecken är typiska för tecknade språk och forskning har visat att användningen av avbildande tecken i olika teckenspråk är likartad.

I forskningslitteraturen kallas avbildande tecken ibland också för:

- **produktiva tecken**,
- **klassifikatorer**,
- **polysyntetiska** eller **polymorfemiska tecken**.

Alla dessa namn beskriver att tecknen kan byggas upp och varieras på många olika sätt för att visa hur något ser ut eller rör sig. Avbildande tecken används ofta i samband med det som tidigare gick under benämningen ”rollbyte” men som i dag benämns som **konstruerat agerande** (eng. *Constructed Action* eller CA, fi. *konstruoitu toiminta*). Konstruerat agerande innebär att man tar över en annan persons perspektiv för att visuellt gestalta hur personer, objekt eller handlingar ser ut eller rör sig. I stället för att bara berätta om hur någon agerar, känner eller tänker så är det ett sätt att visa handlingen, kroppsspråket eller uttrycket.

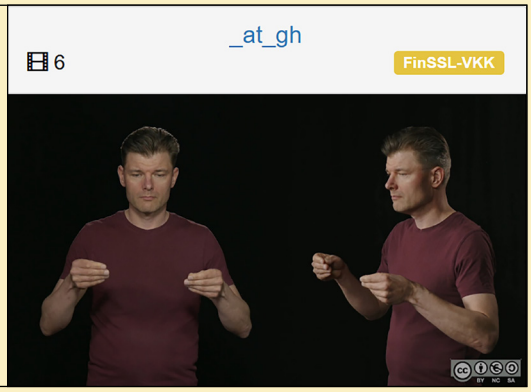
Annoteringskonventionerna för CFSTS-korpusen delar in avbildande tecken i fem undergrupper:

Typ av avbildande tecken	Annotering i FSTS_JYU-korpusen
grepphantering	_at_gh
form och storlek	_at_fs
hela objektet	_at_ho
tid och plats	_at_tp
abstrakt fixpunkt	_at_af

Tabell 4. Baserad på annoteringskonventionerna (Hoyer m.fl. 2024:19–20).

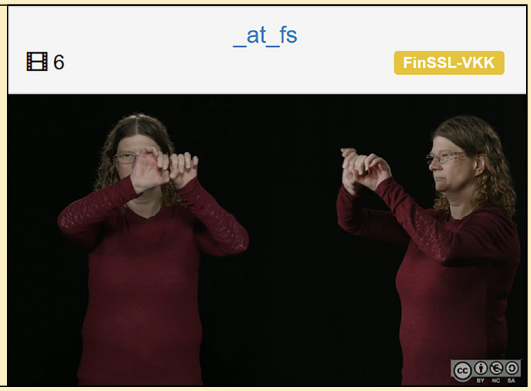
Grepphantering (_at_gh)

Representerar alla slag av hantering – också de fall då handformen inte direkt ”greppar” utan t.ex. formar en snögubbe, stryker med handen mot väggen eller knådar en deg.

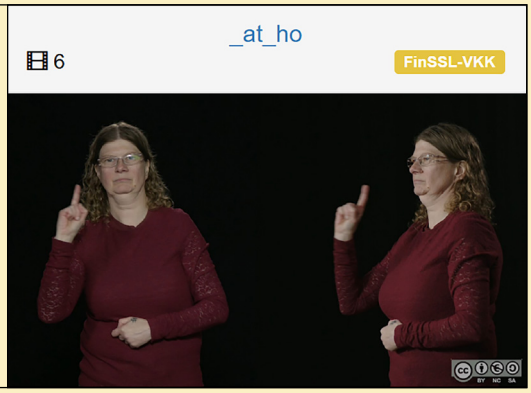
Form och storlek (_at_fs)

Beskriver egenskaper så som form eller storlek.

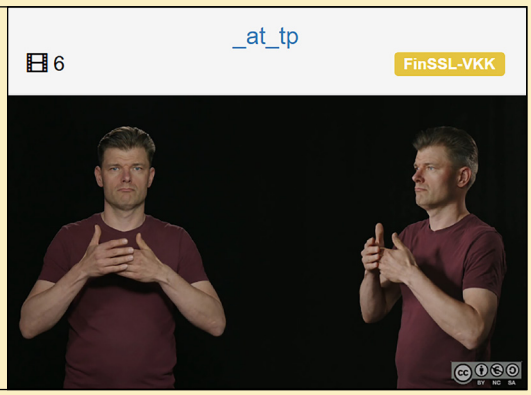
Hela objektet (_at_ho)

Beskriver hur ett objekt befinner sig eller rör sig i teckenrummet. Teckenrummet beskrivs närmare i kapitel 4.1.1.

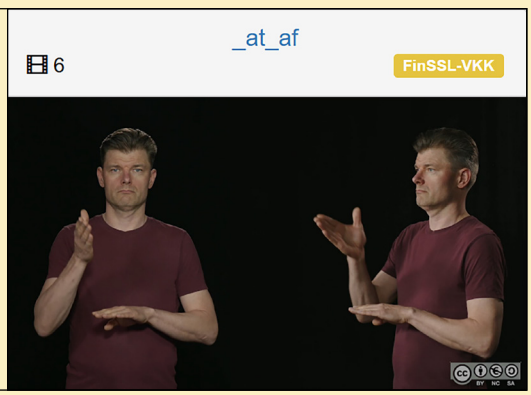
Tid och plats (_at_tp)

Beskriver hur något rör sig eller utvecklas i förhållande till tid eller plats.

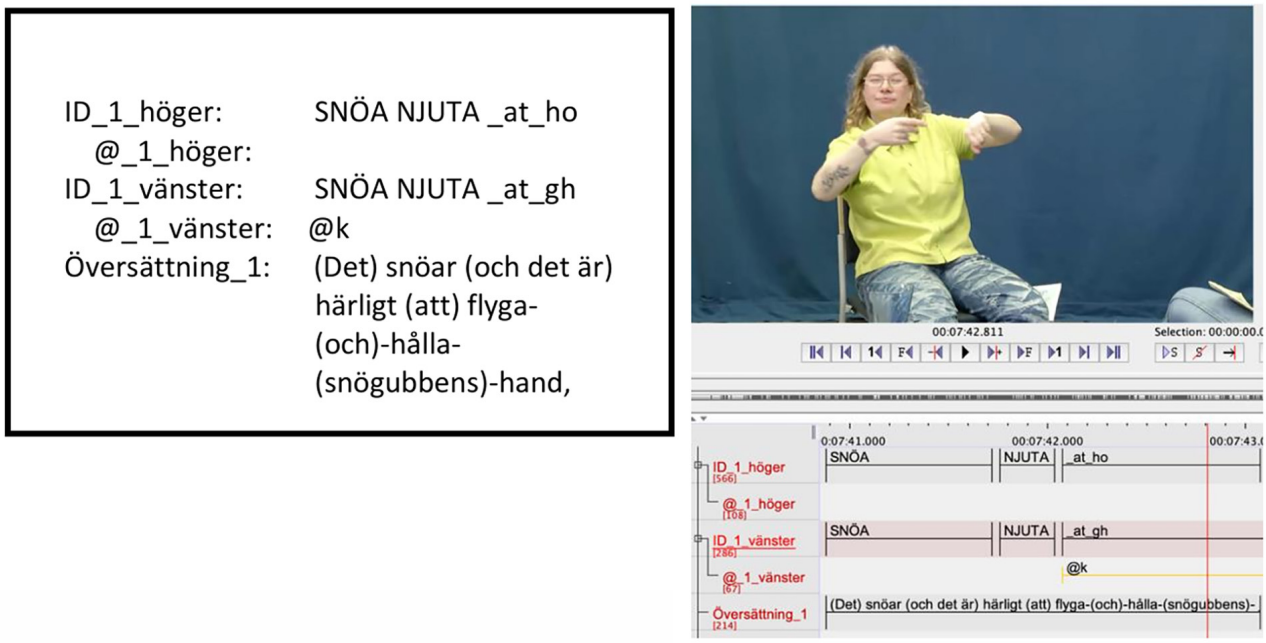
Abstrakt fixpunkt (_at_af)

Utgör en referenspunkt/plats som hjälper till att visa var något befinner sig eller hur det förhåller sig till annat.

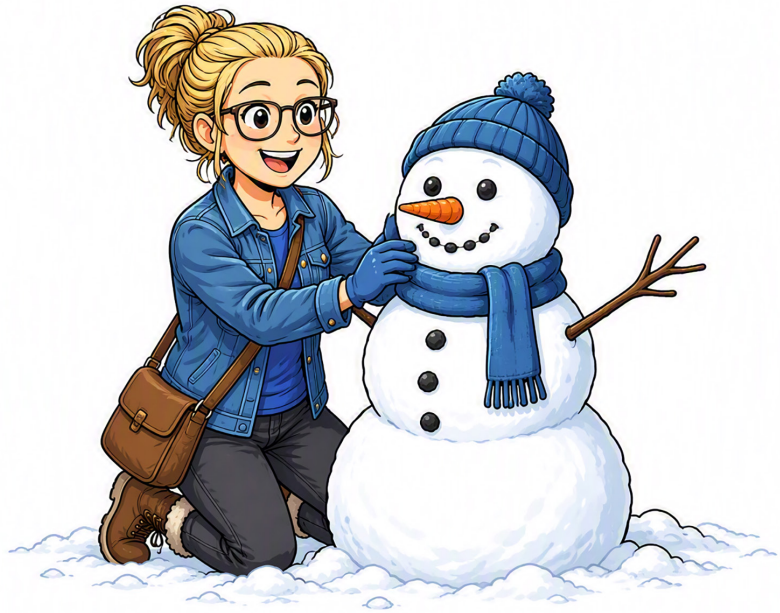

Avbildande tecken (_at) i Finlands Signbank.

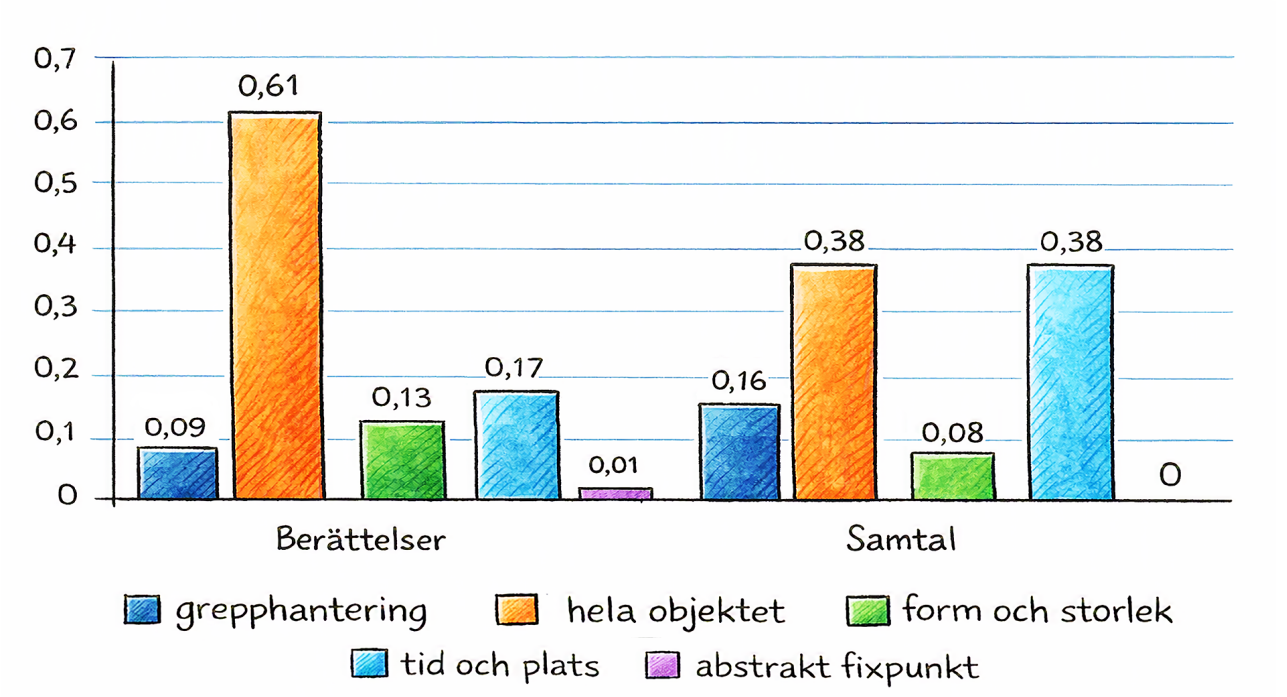
Vid avbildande tecken kan båda händerna användas. **När man tecknar med två händer kan händerna representera olika uppgifter.** Den ena handen kan till exempel beskriva *hela objektet*, samtidigt som den andra handen kan representera *grepphantering* eller utgöra en *abstrakt fixpunkt*. Figur 6 baserat på annoteringskonventionerna (Hoyer m.fl. 2024:38) visar ett exempel på hur två olika avbildande tecken uttrycks samtidigt med var sin hand: det ena representerar pojkens flygande kropp (hela objektet) och det andra en hand som håller i (grepphantering) snögubbens hand.

Figur 6. Baserad på annoteringskonventionerna (Hoyer m.fl. 2024:38, figur 12).

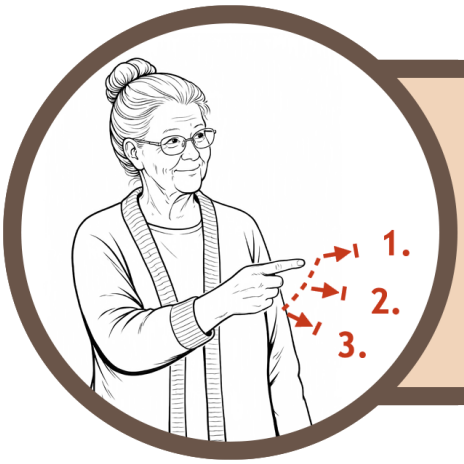
Heimonens studie visar att avbildande tecken förekommer betydligt oftare i berättelser än i samtal i finlandssvenskt teckenspråk. De vanligaste avbildande tecknen i berättelserna var undergruppen *hela objektet*, medan både gruppen *hela objektet* och gruppen *tid och plats* var lika vanliga i samtalen (se figur 7). Tidigare studier i släktspråket SVK visar på samma sak: avbildande tecken användes oftare i berättelser än i vanliga samtal.

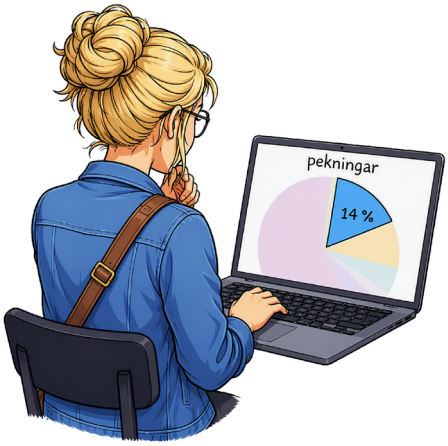
Figur 7. Figuren baserad på Heimonen (2024:29, kuvio 5).

SAMMANFATTNING

- Avbildande tecken har en situationsbunden betydelse.
- De visar visuellt hur något ser ut, används eller rör sig i rummet.
- Tecknen är ikoniska och kan uttrycka komplexa betydelser.
- De delas in i fem typer: 1) grepphantering, 2) form och storlek, 3) hela objektet, 4) tid och plats, 5) abstrakt fixpunkt.
- De används oftare i berättelser än i vardagliga samtal.

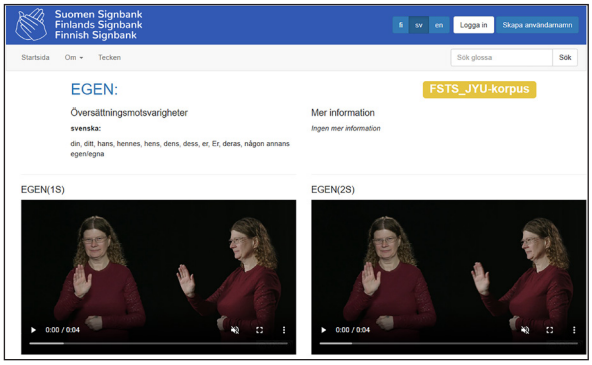

3.3 Pekningar

Heimonens studie i teckenkategorier visade som sagt att de lexikala tecknen utgör den klart största andelen av de granskade teckenkategorierna. Den näst största gruppen är **pekningar**, medan avbildande tecken placerar sig på tredje plats.

Pekningar används både i tecknade språk och som en del av kommunikationen i talade språk. Den **mest typiska formen av pekning i teckenspråk görs med pekfingret**, men man kan peka med också andra delar av kroppen: med andra fingrar, hela handen, huvudet, överkroppen eller med blicken. Heimonens studie visar att pekningar förekommer oftare i samtal än i berättelser.

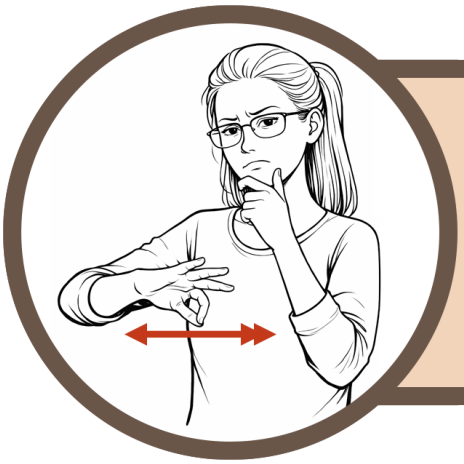

ID-glossan EGEN: i Signbank.
https://signbank.csc.fi/dictionary/gloss/6504

Heimonen konstaterar att pekningar, precis som avbildande tecken, delvis är lexikala. Det innebär att de **kombinerar en konventionell eller fast betydelse med en situationsbunden betydelse**. Till exempel har possessivpekningen EGEN: en konventionell betydelse som handlar om ägande. Men vem eller vilka ägandet syftar på beror på åt vilket håll handflatan riktas och på hur olika referenter tidigare har placerats i teckenrummet. Läs mera om pekningar i kapitel 4.

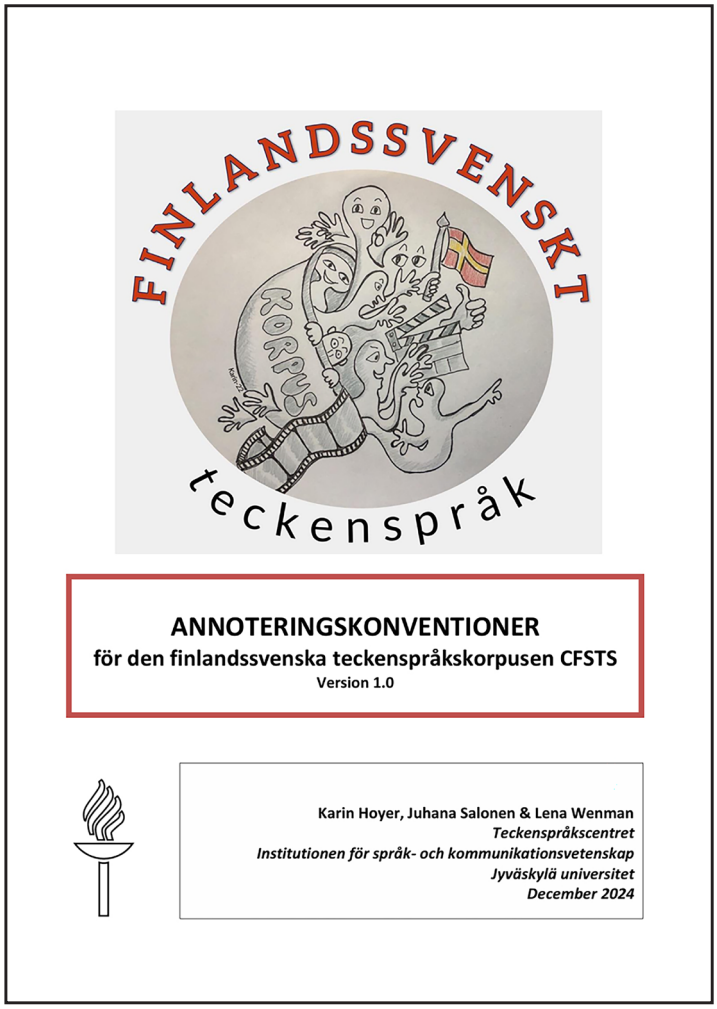
SAMMANFATTNING

- Den näst vanligaste teckenkategorin efter lexikala tecken är pekningar.
- Pekningar används både i teckenspråk och som en del av kommunikationen i talade språk.
- Pekningarna kombinerar konventionell betydelse med situationsbunden betydelse.

3.4 Utmaningar i klassificering av teckenkategorier

Heimonen lyfter fram att när man tolkar resultaten i studien är det viktigt att komma ihåg att både **annoteringspraxis (det vill säga sättet att märka upp korpusmaterialet) och de klassificeringar som ligger bakom spelar en stor roll.** Dessa faktorer påverkar nämligen hur fördelningen mellan olika teckenkategorier kommer att se ut i materialet. Eftersom det finns väldigt lite tidigare grammatisk forskning om finlandssvenskt teckenspråk, har man i praktiken behövt använda sig av kategorier som utvecklats för andra teckenspråk när korpusmaterialet har märkts upp.

Redan i korpusens annoteringskonventioner tar man upp dilemmat: det är svårt att bestämma vilka kategorier man ska använda när det saknas grundforskning om språket. Det konstateras att det är viktigt att **vara medveten om att kategoriseringen sannolikt kan påverka framtida analyser av språket.** Det beror på att korpusen är en av de viktigaste förutsättningarna för vidare forskning om hur finlandssvenskt teckenspråk är uppbyggt.

En utmaning som nämns i annoteringskonventionerna är att det inte alltid är entydigt att identifiera ett tecken, det vill säga veta vilket tecken det är fråga om i en teckenspråkig diskurs, dvs. i en teckenspråkstext:

> Två tecken kan i teckenspråkstexten se likartade ut trots att de till sina grundformer är olika. Tecknets form kan modifieras – till exempel rörelsen eller platsen för artikulation ändras, upprepning utebli, tvåhandstecken artikuleras som enhandstecken – och (hand)formen kan påverkas av föregående eller efterkommande tecken.
>
> Hoyer m.fl. (2024:16)

Ett annat exempel på en klassificeringsutmaning som nämns är gränsdragningen mellan lexikala och avbildande tecken. Det är inte alltid uppenbart när ett tecken är så pass etablerat till form och betydelse att det kan klassificeras som lexikalt och när det ska kategoriseras som avbildande:

> Många lexikala tecken kan ha sitt ursprung i avbildande tecken, och kan även i vissa kontexter ”återta” sin avbildande funktion.
>
> Till exempel gäller det för annoteraren att avväga ifall ett uttryck som beskriver en persons rörelse är en modifierad form av GÅ(R_ fingrarna-vibrerar) eller om tecknet borde annoteras som avbildande _at_ho. Ibland kan en munrörelse från ett talat språk utgöra en antydan om att det handlar om ett lexikalt tecken. Ibland måste avgörandet fattas endast baserat på annoterarens språkkänsla. Om tolkningen är oklar kan en kommentar skrivas in på raden för ID_ observationer.
>
> Hoyer m.fl. (2024:20)

In the light of constructed action:

CORPUS-CASES OF SIGNS WITH DUAL POTENTIAL

in Finnish Sign Language (FinSL)

Noora Hoffrén
noora.t.hoffren@jyu.fi
Sign Language Centre, University of Jyväskylä, Finland

1. SWIM

DEPICTION-BASED APPROACH

- hands enacting: hands of the signer are used to depict the hands of the swimming boy
- high iconicity between the production and the referent

→ instance of overt CA (i.e. CVPT)

SWIM in data

SWIM in dictionary

LEXICON-BASED APPROACH

- the form:

handshape movement location
(symbols retrieved from FinSL Online Dictionary, 2025)

- and the associated meaning (act of swimming) form conventional form/meaning pairing.

→ token of lexical sign SWIM

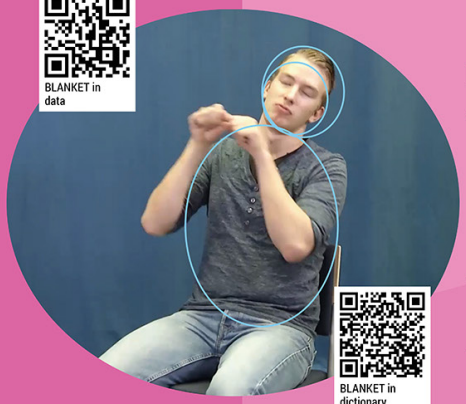
2. BLANKET

DEPICTION-BASED APPROACH

- hands enacting: hands of the signer are used to depict the hands of the boy
- high iconicity between the production and the referent

→ instance of CA (alternative: DSH)

BLANKET in data

BLANKET in dictionary

LEXICON-BASED APPROACH

- the form:

handshape movement location
(symbols retrieved from FinSL Online Dictionary, 2025)

- and the associated meaning (act of pulling on the blanket) form conventional form/meaning -pairing,

→ token of a lexical sign BLANKET

SUMMARY & NEXT STEPS

As exemplified in the poster, tokens of iconic signs can be interpreted both as tokens of lexical signs and instances of constructed action.
Labeling and annotating these signs affect the data frequencies.
Next step: taking the double-approach to data.

Figuren baserad på Hoffrén (2025, posterpresentation).

Noora Hoffrén (2025) tar också upp en liknande utmaning i sina studier i finskt teckenspråk. Hon beskriver att vissa tecken i SVK-korpusen kan tolkas både som avbildande tecken i konstruerat agerande och som lexikala tecken samtidigt. Det gör att en enkel tvådelad indelning - ”lexikalt” eller ”avbildande” - inte alltid fungerar för dessa tecken. Det här väcker frågor om hur man ska annotera sådana gränsfall i korpusen, om de ska kategoriseras som lexikala eller avbildande tecken. Valet är av betydelse, eftersom val av kategori påverkar forskningsresultaten, till exempel hur ofta de olika teckenkategorierna förekommer i materialet. Dessa frekvenser påverkar i sin tur vilka slutsatser man drar om språket och jämförelser med andra teckenspråk.

Heimonen konstaterar att i FSTS verkar den klart vanligaste gesten vara HANDFLATA-UPP_gest, som kan ha många olika betydelser. Den förekommer hos alla informanter, både i berättelserna och i samtalen, och verkar stå för en stor del av alla gestlika tecken i materialet. **Om ett enda tecken som förekommer ofta skulle klassificeras som en annan typ av tecken** – till exempel om HANDFLATA-UPP_gest **skulle räknas som ett lexikalt tecken i stället för som en gest – skulle det kunna förändra hur fördelningen mellan teckenkategorierna ser ut** i materialet.

Heimonen betonar också att resultaten av hennes studie om hur teckenkategorierna är fördelade i finlandssvenskt teckenspråk **måste tolkas i sin kontext**. **De är knutna till en viss tidpunkt, vissa språkbrukare och en särskild typ av språksituation.** I kommunikationen anpassas språket alltid efter samtalspartnern. Om samma personer hade tecknat med någon annan, är det högst sannolikt att språkanvändningen åtminstone delvis hade varit annorlunda.

SAMMANFATTNING

- Hur materialet annoteras och vilka kategorier som används påverkar forskningsresultaten och hur språket beskrivs.
- Bristen på grundforskning i FSTS gör att klassificeringar hämtats från andra teckenspråk.
- Det är inte alltid lätt att identifiera eller avgränsa tecken i korpusmaterialet.
- Gränsen mellan lexikala och avbildande tecken är inte absolut.

Heimonen, Oili (2024). *Suomenruotsalaisen viittomakielen viittomatyyppijakauma*. Magisteruppsats. Institutionen för språk- och kommunikationsvetenskap, Jyväskylä universitet. https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202406244958

3.5 Källor och vidare läsning: teckenkategorier

Börstell, Carl, Thomas Hörberg & Robert Östling (2016). Distribution and duration of signs and parts of speech in Swedish Sign Language. *Sign Language & Linguistics* 19(2), 143–196. https://doi.org/10.1075/sll.19.2.01bor

Fenlon, Jordan, Adam Schembri, Ramas Rentelis, David Vinson & Kearsy Cormier (2014). Using conversational data to determine lexical frequency in British Sign Language: The influence of text type. *Lingua* 143, 187–202. https://doi.org/10.1016/j.lingua.2014.02.003

Ferrara, Lindsay, Benjamin Anible, Gabrielle Hodge, Tommi Jantunen, Lorraine Leeson, Johanna Mesch & Anna-Lena Nilsson (2022). A cross-linguistic comparison of reference across five signed languages. *Linguistic Typology* 27(3), 591–627. https://doi.org/10.1515/lingty-2021-0057

Hodge, Gabrielle, Lindsay Ferrara & Benjamin Anible (2019). Semiotic diversity of doing reference. *Journal of Pragmatics* 143, 33–53. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2019.01.025

Hoffrén, Noora (2019). *Kuvailevien viittomien ja konstruoidun toiminnan yhteispeli*. Magisteruppsats. Jyväskylä universitet. https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/65840

Hoffrén, Noora (2025). *In the light of constructed action: Corpus cases of signs with dual potential in Finnish Sign Language*. Posterpresentation vid workshoppen ”Multimodal Language: Theoretical Perspectives and Research Methods”, 13.–14.3.2025, Monastero dei Benedettini, Catania.

Hoyer, Karin, Juhana Salonen & Lena Wenman (2024). *Annoteringskonventioner för den finlandssvenska teckenspråkskorpusen. Version 1.0. December 2024*. Jyväskylä universitet, institutionen för språk- och kommunikationsvetenskap. https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202609297463

Jantunen, Tommi (2018). Viittomakielet hybridisysteemeinä – hämärärajaisuus ja epäkonventionaalisuus osana viittomakielten rakennetta. *Puhe ja kieli* 38(3), 109–126. https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201812215315

Johnston, Trevor (2012). Lexical Frequency in Sign Languages. *Journal of deaf studies and deaf education* 17(2), 163–193. https://doi.org/10.1093/deafed/enr036

Johnston, Trevor & Adam Schembri (1999). On defining lexeme in a signed language. *Sign Language & Linguistics* 2(2), 115–185. http://dx.doi.org/10.1075/sll.2.2.03joh

Jyväskylä universitet, teckenspråkscentret (2024). Finlands Signbank. Teckenspråkscentrets lexikon (FSTS_JYU-lexikon) [online-databas]. Tillgänglig i Språkbanken, https://signbank.csc.fi/

Signwiki folkordbok. https://finssl.signwiki.org

Takkinen, Ritva (2010). Kuvailevien viittomien leksikaalinen ja morfologisgesturaalinen kuvaus: kielenopetuksen näkökulma. I: T. Jantunen (red.), *Näkökulmia viittomaan ja viittomistoon*, 99–113. Jyväskylä universitet. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä, 5.

Takkinen, Ritva, Jarkko Keränen & Juhana Salonen (2018). Depicting signs and different text genres: Preliminary observations in the corpus of Finnish Sign Language. I: M. Bono, E. Efthimiou, S.-E. Fotinea, T. Hanke, J. Hochgesang, J. Kristoffersen, J. Mesch & Y. Osugi (red.), *Proceedings of the LREC 2018 Workshop: 8th Workshop on the Representation and Processing of Sign Languages: Involving the Language Community*, 189–194. European Language Resources Association (ELRA). http://lrec-conf.org/workshops/lrec2018/W1/pdf/18038_W1.pdf

3.6 Reflektions- och diskussionsfrågor

1. Vad är det för skillnad mellan lexikala tecken och avbildande tecken i FSTS?

2. Diskutera varför numeraler (en undergrupp av lexikala tecken) är vanligare i korpusens samtal än i berättelserna? Kan det möjligen ha något med samtalsämnet att göra?

3. Varför kan det vara svårt att bestämma till vilken teckenkategori ett visst tecken hör?

4. Ibland uppstår inte en ny betydelse, trots att någon av tecknets parametrar ändras (t.ex. de olika handformerna för PAPPA). Detsamma kan gälla om tecknets munrörelse förändras. Men det finns också fall där en enda ändrad parameter ändrar på tecknets betydelse.
   a. Försök komma på tecken i FSTS som får en ny betydelse om handformen, handens orientering, läget eller rörelsen ändras.
   b. Också en ändrad munrörelse kan göra att tecknet får en annan betydelse. Kommer du på något sådant fall? Du kan också söka i Finlands Signbank efter ett sådant exempel (till exempel BEKVÄM).

4. PEKNINGAR OCH DERAS FUNKTION I FINLANDSSVENSKT TECKENSPRÅK

Kapitel 4 baserar sig på studier av Satu Siltaloppi (2023) och Hannaliisa Huhtinen (2025). I sin doktorsavhandling visar Siltaloppi att **listkonstruktioner är en central del av grammatiken** och hur språkliga strukturer byggs upp i finlandssvenskt teckenspråk. Huhtinens studie om **pekningars funktioner** omfattar inte listkonstruktioner där pekning spelar en viktig roll. Siltaloppis forskning om listkonstruktioner presenteras därför som en egen helhet i kapitel 4.3.

Hannaliisa Huhtinen

Huhtinen gjorde en studie som **undersöker vilka funktioner pekningar har i finlandssvenskt teckenspråk**. Hon tar upp vad forskningen i andra teckenspråk hittills kommit fram till när det gäller pekningar:

- I alla teckenspråk som hittills har studerats förekommer det pekningar.
- Pekningar fyller en rad olika funktioner, och flera av dem är gemensamma för både tecknade och talade språk.

Hur allmänna är då pekningar i olika teckenspråk? I tabell 5 sammanfattar Huhtinen hur stor andel av alla tecken som utgörs av pekningar i korpusar från fem olika teckenspråk.

	Auslan	ASL	NTS	STS	FSTS
alla tecken	63 436	4 111	21 265	44 786	20 989
andelen pekningar	12,3 %	13,8 %	19,6 %	16,1 %	14,0 %

Tabell 5. Tabellen baserad på Huhtinen (2025:7, taulukko 1).

Andelen pekningar varierar från 12,3 procent i australiskt teckenspråk (Auslan) till 19,6 procent i norskt teckenspråk (NTS). Andelen pekningar i korpusen för finlandssvenskt teckenspråk (FSTS) ligger mellan dessa, på 14 procent. I alla de här studierna var pekningar den näst vanligaste teckenkategorin. Bara lexikala tecken förekom oftare än pekningar.

I en jämförelse mellan fyra olika teckenspråkskorpusar (tabell 6) kan man se att pekningar används mer i samtal än i berättelser i alla korpusar.

	Auslan	ASL	STS	FSTS
fritt samtal	16,1 %	17,3 %	17,2 %	16 %
formellt samtal	15 %	13,4 %	15,2 %	
berättande	7,4 %	5,8 %	6,3 %	10 %

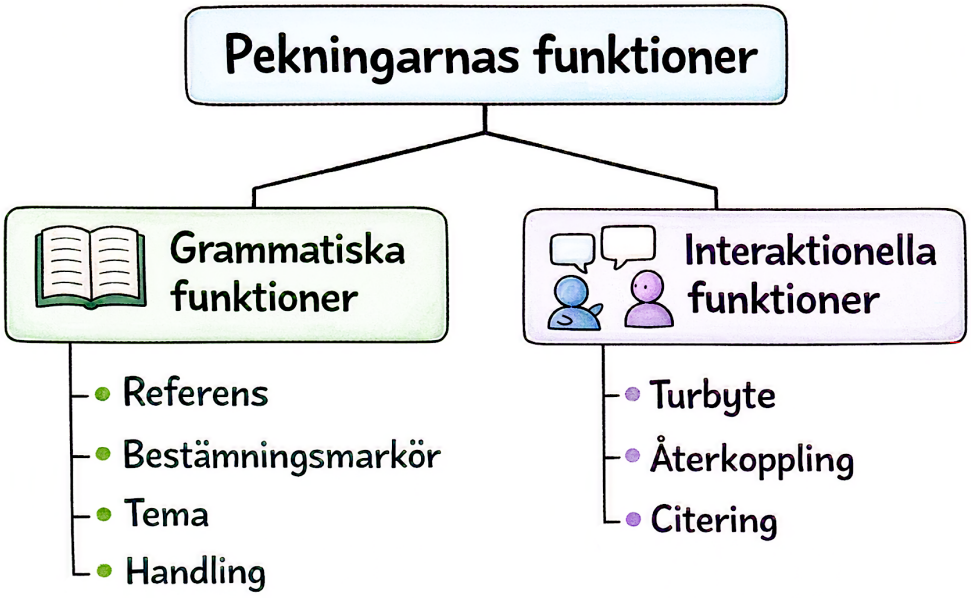
Tabell 6. Tabellen baserad på Huhtinen (2025:7, taulukko 2).

Huhtinen lyfter fram utmaningar som forskare inom olika teckenspråk har stött på när de försökt definiera vad pekningar egentligen är. Det finns nämligen många **likheter mellan pekningar som i talade språk betraktas som gester och pekningar som i teckenspråk beskrivs som grammatiska element**. Huhtinen hänvisar också till forskning som visar att vissa pekningar i teckenspråk har **kombinerade egenskaper** – de påminner exempelvis både om personliga pronomen och pekande gester som används i talade språk.

Dessutom framhåller forskare att teckenspråk fortfarande är relativt unga språk. Det innebär att tecken som ännu har gestliknande drag, såsom pekningar, med tiden kan komma att grammatikaliseras, det vill säga utvecklas och bli en mer etablerad del av språkets grammatik.

Huhtinens studie av pekningarnas funktioner baserar sig på liknande forskning i andra teckenspråk där funktionerna indelas **i grammatiska** och **interaktionella funktioner**.
De grammatiska funktionerna indelas dessutom vidare i undergrupperna **referens**, **bestämning**, **tema** och **handling**.
De interaktionella funktionerna används för olika syften i diskussionen med samtalspartnern.

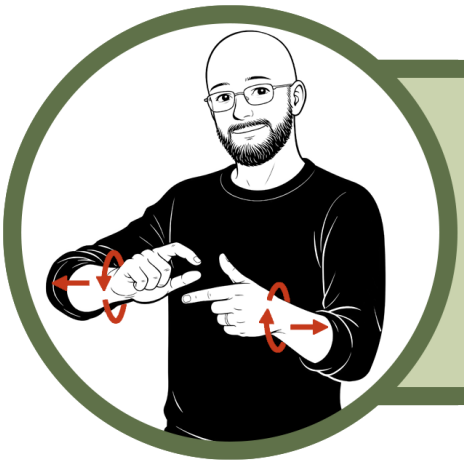
Huhtinen konstaterar att en del av pekningarnas funktioner är lätta att klassificera utifrån de tecken som kommer före och efter pekningen. Andra måste ses som större helheter eller analyseras med hjälp av korpusöversättningen där pekningens kontext framgår. Vissa pekningar kan samtidigt ha flera grammatiska och/eller interaktionella funktioner. Materialet i Huhtinens studie utgjordes av analys av två informanter (som inte var varandras par) i CFSTS-korpusen. Analysen baserade sig på dessa två informanters utåtriktade pekningar i två av de totalt sju uppgifter som utfördes för korpusen (se kapitel 1.3):

- då informanterna presenterade sig själva och
- då de berättade utifrån en bilderbok.

Huhtinens forskningsfråga var: **Vilka funktioner har utåtriktade pekningar med pekfingret i samtal och berättelser på finlandssvenskt teckenspråk?** Hennes hypotes var att man i finlandssvenskt teckenspråk kan hitta liknande grammatiska och interaktionella funktioner som forskningen identifierat i andra teckenspråk.

SAMMANFATTNING

- Pekningar är en viktig del av teckenspråk och förekommer i alla studerade teckenspråk.
- Pekningar har både grammatiska och interaktionella funktioner och kan ibland fylla flera funktioner samtidigt.
- Listkonstruktioner är ett exempel på en grammatisk struktur där pekningar spelar en central roll.

4.1 Grammatiska funktioner

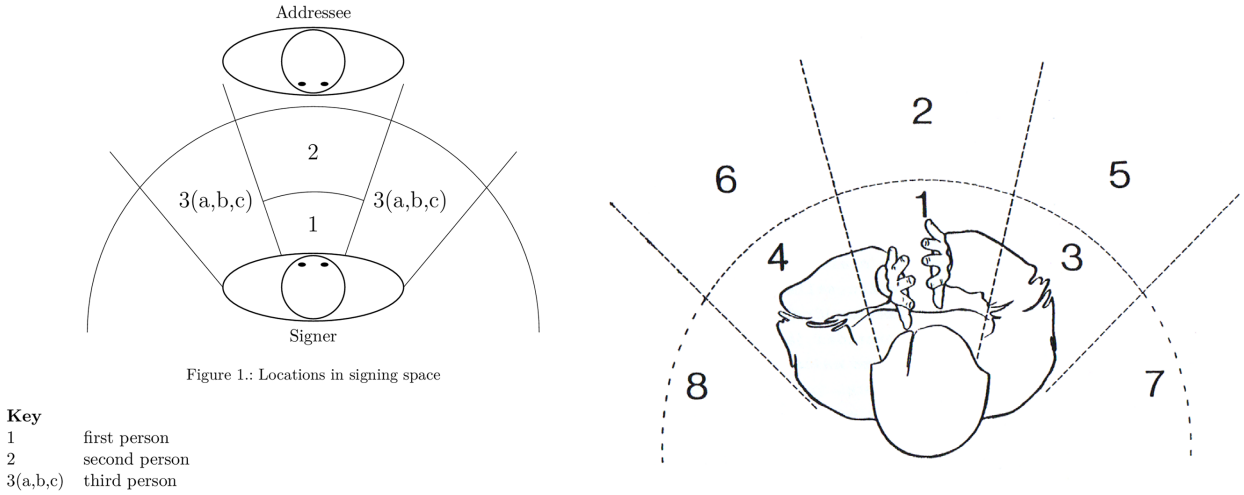
4.1.1 Pekningar som refererar till vem eller vad man talar om

Huhtinen konstaterar att **den överlägset vanligaste grammatiska funktionen för pekningarna är referens**, det vill säga att man med hjälp av pekningen berättar vem eller vad man talar om. 76 procent av alla pekningar i materialet används för att hänvisa till olika typer av referenter. Det gäller både *animata* referenter – alltså **levande varelser** som människor, gestalter och djur – och *inanimata* referenter, det vill säga **icke-levande**, sådant som föremål och platser.

Huhtinen noterar att man i teckenspråk kan referera till personer, djur och saker **som finns närvarande genom att helt enkelt peka på dem**. För andra typer av referenter pekar man i stället mot en plats i teckenrummet där referenten tidigare har ”placerats” på en tänkt position. Det går också att placera referenter på fingrarna på den icke-dominanta handen och sedan peka ut dem med den dominanta handen, se kapitel 4.3 för en beskrivning av dessa listkonstruktioner.

Pekningar som **refererar till en människa eller till gestalter i berättelsen** utgör den största gruppen (36 procent av alla pekningar) i materialet som studerades. Det finns lite fler av dessa i samtalen jämfört med berättelserna. I samtalen riktas ungefär hälften av dessa pekningar mot samtalspartnern och syftar då konkret på denna person. Pekningar kan också riktas mot **teckenrummet** framför personen som tecknar. Med teckenrummet avses det område där händerna rör sig när man tecknar och där man ”placerar” personer, saker eller händelser som man sedan kan referera till för att visa på till exempel deras inbördes relationer eller riktningar. Se figur 8 för skisser av teckenrummet i SVK och STS.

Figur 8. Skisser av teckenrummet från Börstell (2017:xvi) och Piisilä i Rissanen (1985:18).

Pekningar mot teckenrummet som refererar till människor eller gestalter kan vara antingen singulara (’hon’, ’han’, ’hen’, ’den’) eller plurala (’de’). I berättelserna fungerar berättelsens personer, djur och figurer (pojken, hunden, grodan, snögubben, föräldrarna) som referenter för dessa pekningar.

I samtalen är hänvisningar till olika typer av **icke-levande företeelser** mer vanligt förekommande än i berättelserna. **Med pekningar refererar man både till enskilda företeelser** (t.ex. en term, ett namn eller en bok) och till **större innehållshelheter**. Huhtinen (2025:24) ger följande exempel från korpusen[1]:

> IDENTITET HURRA PEK:jag TECKNA // **PEK:** DÖV NÅGRA SÄGA
> “Vi-är-av-samma-sort - jess! - jag (kan) teckna-fritt!” //
> **Det-där** säger (också) andra döva.

[1] Se korpusexemplen i videopublikationen.

Hänvisningar till platser utgör den näst största gruppen pekningar i studiens material. En pekning kan användas för att uttrycka lokalisering i samband med ett nominalt uttryck. Till exempel kan en pekning tillsammans med tecknen SKÅL eller UGN ange att något sker eller befinner sig i en skål eller i en ugn. I följande korpusexempel visar en pekning tillsammans med tecknen ÖSTERBOTTEN och KARLEBY att informanten är född i Österbotten, i Karleby (Huhtinen 2025:24):

> PEK:jag FÖDAS PEK: ÖSTERBOTTEN **PEK:** KARLEBY **PEK:**
> Jag (är) född där **i** Österbotten– i Karleby.

En punkt som tidigare har etablerats i teckenrummet kan refereras till anaforiskt när samtalet fortskrider. Anaforisk betyder att något syftar tillbaka på något (bakåtreferens) som redan har nämnts eller etablerats tidigare i samtalet eller texten. När den plats som pekningen syftar på redan har nämnts tidigare i samtalet kan pekningen alltså förekomma ensam som ett adverbial med betydelsen ’här’, ’där’ eller ’där borta’. I följande korpusexempel har informanten tidigare nämnt bowlinghallen som plats och hänvisar nu till den enbart genom pekningen (Huhtinen 2025:24):

> **PEK:** PRECIS ROLIG UMGÅS
> **Där** (var det) verkligen trevligt (att) umgås.

Platser som är närvarande i samtalssituationen kan också pekas ut konkret i stunden.

I studien räknas också **riktningar** som ett sätt att referera till platser. I materialet **används pekningar för att uttrycka både precisa och mer ungefärliga riktningar**. I ett samtal uttrycker informanten en ungefärlig riktning när hen berättar att hen borde ha flyttat till Uleåborg. Efter tecknen FLYTTA och TILL gör hen en kort pekning snett framåt åt höger från sig själv (motsvarande relationen mellan Karleby och Uleåborg på en imaginär karta). Pekningen följs sedan av tecknet ULEÅBORG (Huhtinen 2025:24).

Huhtinen (2025:25) konstaterar att **en pekning med vänster hand också kan hänvisa till startpunkten** för avståndet mellan två platser:

> höger: ULEÅBORG _at_tp
> vänster: **PEK:** _at_tp
> Uleåborg (ligger en) kort-bit-(från Karleby)-ditupp.

Pekpunkten får sin betydelse (Karleby) både utifrån det som tidigare nämnts och utifrån den geografiska placeringen (sett från Karleby ligger Uleåborg i nordost).
Den högra handen producerar därefter ett avbildande tecken genom att röra sig från vänsterhandens pekfinger uppåt åt höger. Huhtinen nämner också att informanten pekar utifrån en mental karta då hen berättar att föräldrarna beslutade att flytta till Borgå för att det fanns en svenskspråkig skola där. Eftersom beslutet fattades i Karleby pekar informanten snett nedåt.

I berättelserna används pekning i teckenrummet för att **uttrycka relativ position**. Att något finns på golvet markeras genom att peka nedåt med nästan helt utsträckt arm, att något finns på övervåningen markeras genom att peka uppåt, och att något finns bredvid markeras genom att höger hand pekar åt vänster. Huhtinen konstaterar att en exakt plats uttrycks genom att **luta kroppen framåt i samband med pekningen och rikta blicken** mot pekningens håll.

Studien visar också att när den plats som refereras till ligger **långt borta**, börjar pekningen nära informantens ansikte med pekfingret uppåt och handflatan vänd från kroppen. Därefter vrids handleden framåt så att handflatan i slutet av rörelsen är vänd nedåt. Informanten kisar dessutom med ögonen i början av tecknet. **När närhet uttrycks** riktas pekningen så nära den egna kroppen som möjligt, med handleden helt utsträckt.

I berättelserna används **pekningar för att referera till flera olika platser**. I ett korpusexempel, när informanten beskriver hur snögubben tittar sig omkring, tecknar hen först verbet SE (’titta’) och pekar sedan mot två intilliggande – men slumpmässigt valda – platser framför sig, medan blicken och huvudet följer med i rörelsen.

I berättelserna används pekningar även för att **uttrycka rutter eller förflyttningar**. I de här fallen fungerar pekningarna verbalt, vilket återspeglas i översättningarnas ordval. I sin beskrivning av grodans möjliga rutt låter en informant pekfingret göra en slingrande rörelse framåt och uppåt, med handflatan nedåt och ungefär i höjd med hakan. Samtidigt följer huvudet och blicken pekningens rörelse och rör sig i stort sett längs samma bana som pekfingret (Huhtinen 2025:27):

> GRODA VAR **PEK:**
> “vart grodan **(tagit) vägen**.”

Huhtinen hittade i sitt material endast ett (oklart) exempel där **en pekning indikerar ett tidsuttryck**. Wenman (2022:32–33) har dock i sin korpusbaserade studie om tidsbegrepp i FSTS hittat belägg för tidsuttryck där medveten ”placering” av flera tecken i teckenrummet kan kopplas till så kallade tidslinjer. Hon ger som exempel **pekning på olika ställen på en imaginär tidslinje framför personen som tecknar**, där pekningarna står för betydelserna ’förr’ och ’nu’.

SAMMANFATTNING

Pekningar kan uttrycka referens till:

- levande varelser (människor, djur, gestalter)
- icke-levande ting (bok, namn, helhet)
- platser
  - precisa eller ungefärliga riktningar
  - startpunkt
  - relativ position
  - exakt plats
  - långt borta versus nära
  - flera platser
  - rutter eller förflyttningar
- tidsuttryck

4.1.2 Pekningar tillsammans med nominala tecken

Vissa pekningar fungerar som **bestämningsmarkörer** (eng. *determiner*). **Den determinativa pekningen står då tillsammans med ett nominalt tecken** (till exempel en sak, person eller plats) och ”placerar ut” det nominala tecknet i teckenrummet. Vissa forskare menar att en sådan pekning fungerar på motsvarande sätt som ett bestämningsord, ungefär som den engelska artikeln *the*. Andra forskare tycker i stället att pekningen inte uttrycker bestämdhet, utan att den visar något demonstrativt, alltså något i stil med *den här* eller *den där*.

I berättelserna räknar Huhtinen **de pekningar som står direkt före eller direkt efter ett nominalt tecken utan paus som determinativa pekningar**. Det kan vara tecken som BOLL, MAN, MAMMA, SKATEBOARD eller GRODA. När pekningen kombineras med dessa tecken översätts uttrycket vanligen i bestämd form (’bollen’, ’mamman’, ’grodan’, osv.). Hon påpekar också att det för många pekningar är svårt att avgöra om pekningen verkligen fungerar som en determinativ pekning (’grodan’) eller om den i stället refererar till en plats eller en person (’en groda är där’).

I följande korpusexempel kan alla tre pekningarna både referera till en plats och fungera som determinativa pekningar (Huhtinen 2025:29):

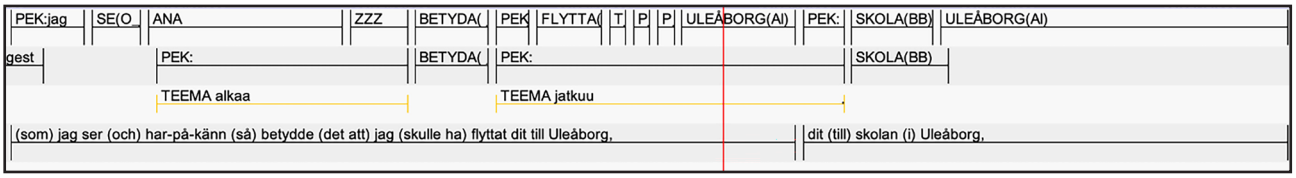
höger: **PEK:** FINLANDSSVENSK SKOLA **PEK:**
vänster: **PEK:**---------- SKOLA
den svenska skolan där

SAMMANFATTNING

- Pekningar kan fungera som bestämningsmarkörer tillsammans med nominala tecken.
- De placeras före eller efter ett tecken och markerar ofta något bestämt (t.ex. ’bollen’, ’grodan’).
- Det är inte alltid tydligt om pekningen är bestämmande eller om den refererar till en plats eller person.

4.1.3 Pekningar som markerar tema

En kvarhållen pekning med den icke-dominanta handen kan förstås som ett sätt för samtalsdeltagaren **att hålla kvar och rikta mottagarens uppmärksamhet mot samtalets tema**. Huhtinen noterar att en av informanterna ofta använder båda händerna när hen tecknar och gör många pekningar även med vänster hand. Vid flera tillfällen stannar vänsterhanden kvar i en pekande position medan informanten fortsätter att producera andra tecken med höger hand. Här ett exempel från Huhtinen (2025:30, kuva 7) där temat är en möjlig flytt till Uleåborg:

Teckenspråksforskaren Scott Liddell (2003) har studerat den här typen av pekning och kallar den *temaboj*. Den produceras vanligtvis med den icke-dominanta handen och är relativt långvarig, eftersom den dominanta handen samtidigt producerar de tecken som uttrycker själva samtalsämnet. **Bojar är allmänt förekommande i många teckenspråk och utgör tecken som den icke-dominanta handen formar och låter vara kvar i en stilla position.** Bojarna fungerar som betydelsebärande hållpunkter som hjälper till att strukturera innehållet medan den dominanta handen fortsätter att uttrycka själva budskapet. Läs mera om bojar på svenska i Siltaloppi (2016).

SAMMANFATTNING

- Pekningar kan användas för att markera och hålla kvar samtalets tema.
- De görs ofta med den icke-dominanta handen som hålls stilla medan den andra handen tecknar vidare.
- Dessa ”bojar” hjälper till att strukturera innehållet och hålla fokus i samtalet.

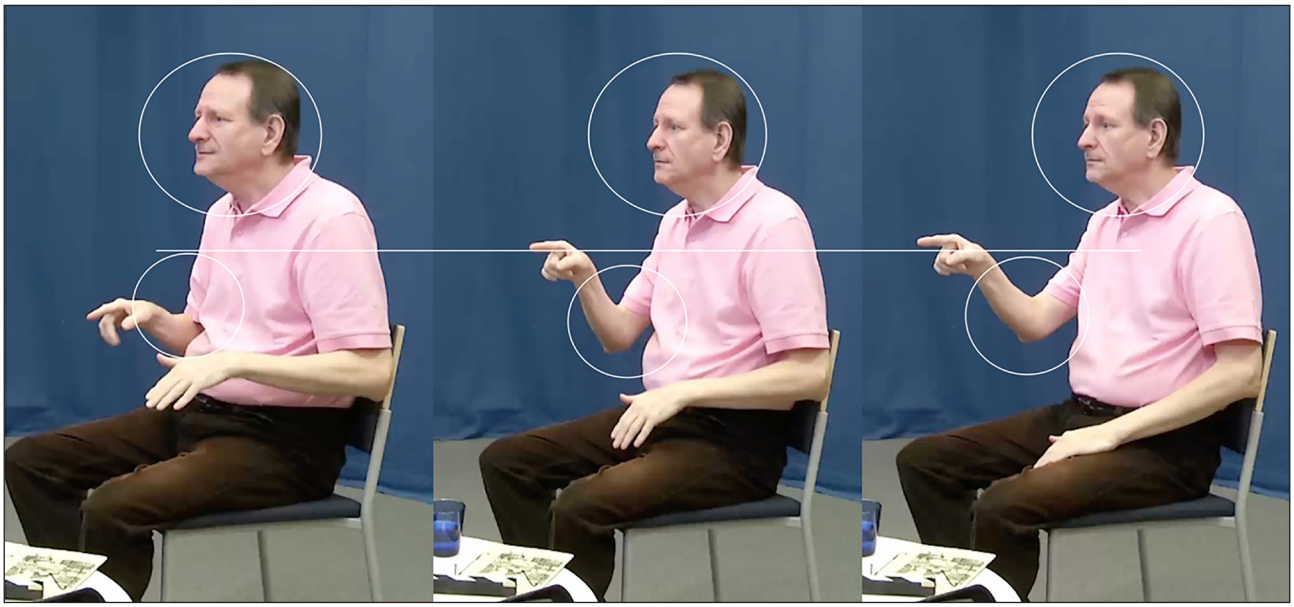
4.1.4 Pekningar i samband med handling

Ett tecken där pekfingret avbildar ett helt referentobjekt (till exempel en person) eller en rutt kan, beroende på sammanhanget, tolkas och annoteras i korpusen som ett lexikalt tecken, ett avbildande tecken eller en pekning. Med pekfingret kan man alltså producera många olika tecken som uttrycker handling, men gränsdragningen mellan de olika teckenkategorierna är inte alltid tydlig.

När en pekning används för att uttrycka en handling ingår alltid icke-manuella element – så som mimik (t.ex. ögon och mun) samt huvudets och kroppens position. Det är just samspelet mellan dessa element och den kontext där pekningen förekommer som formar betydelsen. Därför är det svårt att placera denna typ av pekningar i en entydig kategori. Exemplen som Huhtinen lyfter fram ur korpusen visar ändå på en autentisk språkanvändning och illustrerar hur sådana pekningar fungerar i praktiken och hur starkt de är bundna till sitt sammanhang.

I korpusen har dessa pekningar översatts med svenska verb, vilket gör att de får en tydligt verbal funktion. I berättelserna finns ett exempel där informanten producerar en lång pekning som först rör sig uppåt och sedan långsamt ut från kroppen, ungefär i brösthöjd. Under rörelsens gång förändras mimiken från sökande till förvånad (ögonbrynen höjs; läpparna är först lätt öppna och mot slutet stängda), och blicken är fixerad i pekningens riktning. Den här längre pekningen har översatts med: *men upptäcker (någonting) därframme*. Pekningen refererar visserligen till en **plats** (längre in), men tillsammans med de icke-manuella elementen uttrycker den också både **aktören** (pojken) och själva **handlingen** (att upptäcka):

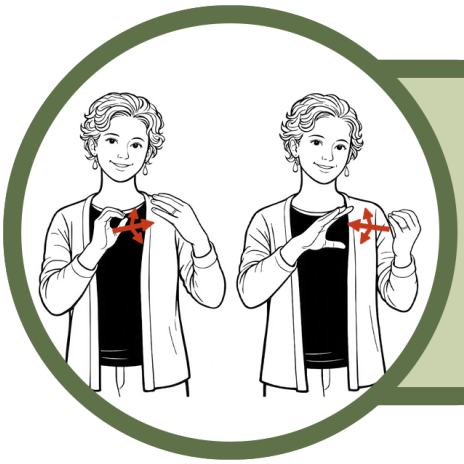

En pekning som tillsammans med icke-manuella element får betydelsen ’men upptäcker (någonting) där framme’.

Ett annat exempel är då informantens pekfinger gör en slingrande rörelse framåt, och både kropp och huvud rör sig från höger till vänster. Pekningen skildrar hur snögubben rör sig mot kylskåpet, och översättningen blir därför: *Snögubben (går till) kylskåpet*.

SAMMANFATTNING

- Pekningar kan uttrycka handling, men gränsen till lexikala och avbildande tecken kan vara svår att dra.
- Betydelsen formas av samspelet mellan pekning, icke-manuella element och kontext.
- De innehåller mimik och kroppsrörelser som förstärker och preciserar handlingen.
- I översättning fungerar de ofta som verb och uttrycker både aktör och handling.

4.2 Interaktionella funktioner

Pekningar kan förutom grammatiska funktioner också ha en **interaktionell funktion**, vilket innebär att de på något sätt berör mottagaren. Cirka 8 procent av pekningarna i materialet som Huhtinen studerade hade interaktionella funktioner.

Den vanligaste formen av interaktionella funktioner handlar om att reglera turbyte i samtalet – för att ge samtalsturen vidare eller själv ta turen. En del av de pekningar som i korpusen riktas mot samtalspartnern signalerar att denna kan ta vid i samtalet, **det vill säga att man erbjuder den andra samtalsturen**. Dessa pekningar kan förekomma antingen tillsammans med en referentiell funktion eller enbart som en interaktionell funktion. De förekommer alla i slutet av yttranden, och under själva pekningen syns åtminstone en kortvarig frågande min i ansiktet.

I materialet finns flera **pekningar där informanten verkar söka i sitt eget minne** efter till exempel ett lämpligt uttryck, en ort eller en tidsangivelse. I ett av samtalen produceras en över tre sekunder lång pekning med vänster hand som markerar sökande, samtidigt som informanten långsamt tecknar ett årtal med höger hand. Eftersom informanten tittar snett uppåt och inte mot mottagaren, ber hen inte om hjälp genom dessa pekningar. Snarare kan sådana ”sökpekningar” förstås som **ett sätt att hålla kvar sin tur i samtalet** snarare än att be om information.

Pekning som återkoppling i CFSTS-korpusen (CFINSL_2015_025_05).
https://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2024090322

Pekningar kan också användas för att **ge återkoppling, det vill säga uttrycka samförstånd med samtalspartnern eller signalera att man håller med**. Ett exempel på återkopplingspekning hittas i en av berättelserna. Där berättar informanten engagerat, samtidigt som hen tittar direkt på samtalspartnern, om hur det hänger något som liknar ett getingbo högt uppe. När mottagaren nickar som tecken på att hen förstår eller följer med, pekar informanten kort på hen och nickar tillbaka. Översättningen av pekningen är *just det*.

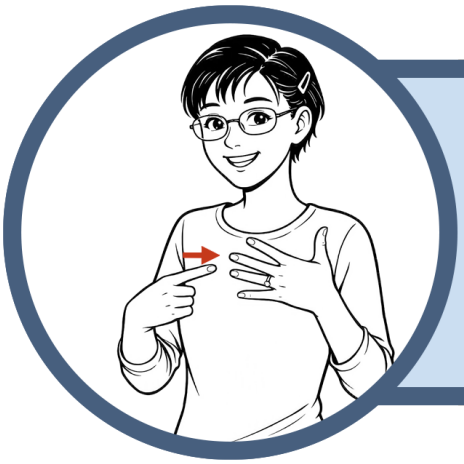
Forskning har visat att **pekningar också används för att citera** i både talade och tecknade språk. Genom att peka på samtalspartnern kan informanten markera ”det du just sade/tecknade” och därefter lägga till egen information, antingen före eller efter pekningen. I Huhtinens (2025:34) material finns en pekning där funktionen möjligen kan tolkas som självcitering, det vill säga ”för att återvända till det jag tecknade tidigare”:

MEN **PEK:** PEK:jag FÖRUT GAMMAL NAMN
men **du** jag (hade) förut (det) gamla namnet

SAMMANFATTNING

Pekningars interaktionella funktioner:

- Reglerar turbyten i samtalet.
  - Exempelvis när man tänker efter och vill behålla sin tur.
- Ger återkoppling som signalerar samförstånd.
- Används för citering, till exempel ”det där du/jag just sade”.

4.3 Listkonstruktioner: form och funktion

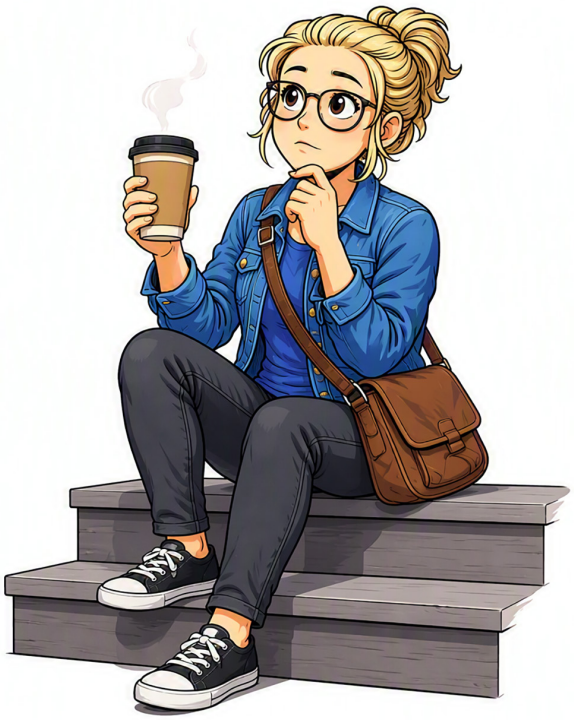

Satu Siltaloppi

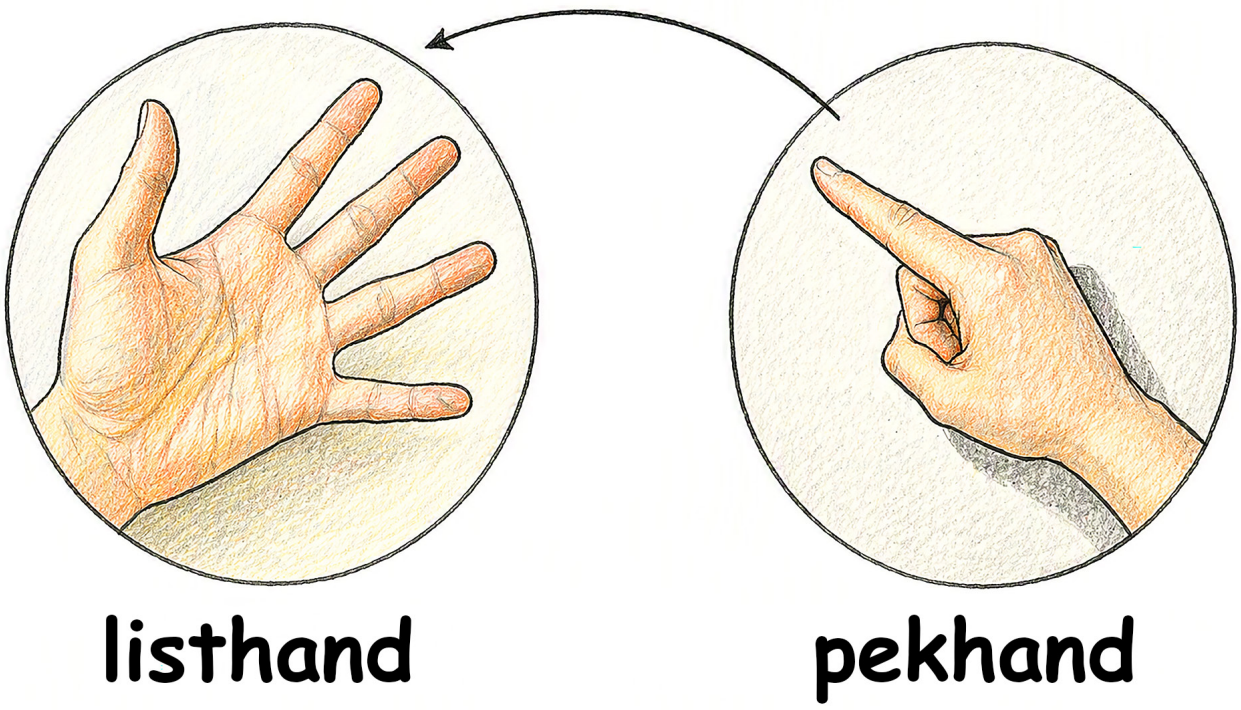
Listkonstruktioner är en återkommande och funktionellt viktig del av många teckenspråk. Satu Siltaloppi (2023) har i sin doktorsavhandling om **listkonstruktioner i finlandssvenskt teckenspråk** uppmärksammat dem som en central grammatisk och diskursiv resurs.

Diskursiva resurser handlar om hur vi organiserar, bygger upp och håller ihop längre enheter i språket. Listkonstruktioner kan användas för att **strukturera information, tydliggöra relationer, uttrycka hierarkier eller skapa kohesion** i längre tecknade texter. De är speciellt användbara för instruktioner, längre berättelser, förklarande resonemang och undervisningssituationer.

En listkonstruktion börjar med att man etablerar en första listpunkt. Det görs vanligtvis genom en pekning mot **ett specifikt finger**, samtidigt som man uttrycker vad den första punkten innehåller. Därefter **etableras efterföljande listpunkter på motsvarande sätt: varje ny punkt ”placeras” på nästa finger**. Genom denna systematik skapas en tydlig yttre representation av listans struktur. Senare i yttrandet kan man återaktivera en specifik punkt i listan genom att peka på det finger där punkten tidigare etablerades.

Figur 9. Figuren baserad på Siltaloppi (2023:39).

Listkonstruktioner hjälper alltså till att **organisera och strukturera den tecknade kommunikationen** på ett sätt som är lätt att följa. Listkonstruktioner i FSTS är långt mer än ett sätt att räkna upp saker. En listkonstruktion kan användas när man vill presentera flera punkter, ämnen, händelser eller element i en ordnad sekvens. Vanligen namnges eller etableras varje punkt i tur och ordning, och **listkonstruktionen kombinerar två händer i en simultan, det vill säga samtidig helhet. Den icke-dominanta handen fungerar som listhand med ett visst antal utsträckta fingrar, medan den dominanta handen, pekhanden, riktar uppmärksamheten genom pekningar och rörelser** (se figur 9). Tillsammans skapar händerna en visuell struktur som ordnar information, bygger upp mening och gör teckenspråkstexten lättare att följa. Med hjälp av listkonstruktionerna kan mottagaren **se hur många punkter som kommer, och förstå relationerna mellan punkterna**.

Materialet för Siltaloppis studie består av videor med information på finlandssvenskt teckenspråk som publicerats på webbplatsen https://teckeneko.fi. Materialet består av monologer och innebär att Siltaloppi i första hand analyserade hur **enskilda personer bygger upp och använder listor i berättande eller förklarande sammanhang**. Eftersom materialet inte innehöll dialoger kunde hon inte undersöka interaktionella listor i detalj, men senare forskning visar att sådana listor förekommer i spontana samtal. Det framkommer nämligen i CFSTS-korpusen att listkonstruktioner kan fungera som ett **gemensamt verktyg** mellan de samtalande: den ena samtalsdeltagaren kan skapa en lista som den andra sedan använder utan att behöva bygga upp den på nytt. Se exemplet från CFSTS-korpusen i figur 10.

Figur 10. Listkonstruktion som gemensamt verktyg i CFSTS-korpusen.
https://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2024090322

4.3.1 Listkonstruktionen formas genom samverkan mellan två händer

Kärnan i listkonstruktionen är dess simultanitet. Det betyder alltså att båda händerna är aktiverade samtidigt. Listhanden kan hållas stilla över en längre sträcka av diskursen eller förändras stegvis när nya punkter tillkommer. Den dominanta handen rör sig samtidigt, pekar på fingrarna, aktiverar tidigare nämnda enheter eller markerar deras inbördes relationer. De två händerna samarbetar och bildar en integrerad språklig enhet där listhanden representerar *platser* och pekhanden etablerar *mening* genom att rikta uppmärksamheten mot vad det specifika fingret representerar (se listhand och pekhand i figur 9).

Listkonstruktioner kan introduceras som **stängda listor**, där personen som tecknar visar att antalet enheter är bestämt från början. Se korpusexempel på sidorna 111, 139 och 141 i Siltaloppi (2023) http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-8955-4[2]. Listhanden kan då sträckas ut med rätt antal fingrar direkt, eller så markeras listans storlek med ett numeraltecken. Mottagaren vet exakt hur många delar som kommer att presenteras och listan får en tydlig, stabil ram.

I öppna listor avslöjas inte längden i förväg. Fingrarna sträcks ut ett efter ett, allteftersom innehållet utvecklas. Se korpusexemplet på sidan 109 i Siltaloppi (2023) http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-8955-4. Formen används särskilt ofta i spontana, informativa och förklarande sammanhang där talaren bygger upp struktur dynamiskt. De här öppna listorna kan kombineras med textuella uttryck så som ”också”, ”dessutom” eller ”vidare”.

[2] De tecknade exemplen på listkonstruktionerna finns i videopublikationen.

SAMMANFATTNING

- Listkonstruktioner bygger på simultan användning av båda händerna, där listhanden skapar strukturen och pekhanden pekar ut och ger betydelse åt enheterna.
- Listor kan vara stängda, där antalet punkter anges i förväg och ger en tydlig och stabil struktur.
- De kan också vara öppna, där punkter läggs till efter hand i takt med att innehållet utvecklas, ofta i mer spontana och förklarande sammanhang.

4.3.2 Variation i listkonstruktioners form

Listhandens form grundar sig på samma handformer som används i FSTS:s tecken för talen 1–5. Det är skäl att påpeka att handformerna ändå inte utgör grammatiska numeraltecken. **Handformen representerar platser och utgör talvärden endast indirekt.** Fingrarna kan vara utsträckta horisontellt, diagonalt eller mer vertikalt, och handflatan är oftast riktad mot kroppen. Formen är relativt stabil, men små variationer kan ha en betydelse: att börja en lista med tummen i stället för pekfingret kan uttrycka en annan ordningslogik.

Den dominanta handen fungerar som pekhand och är avgörande för hur listan förstås. Pekningen kan vara lätt, snabb, tryckande, svepande eller cirkulär. Varje rörelseform bidrar med sin egen betydelse:

- **En exakt pekning med kontakt med listhandens fingrar** aktiverar en specifik referent.
- **Ett svep över flera fingrar** visar att punkterna hör ihop som grupp.
- **En cirkelrörelse** etablerar ett kollektiv eller en övergripande kategori.
- **En kraftigare eller långsammare rörelse** signalerar att ett element är viktigare eller särskilt markerat.

Pekningen sker vanligtvis med ett utsträckt pekfinger som förs till kontakt med listhanden, men det finns variation såsom:

- pekrörelser **utan kontakt**
- **pekfingret gör en liten cirkulär rörelse vid listhandens finger innan kontakt**
- **pekfinger + långfinger för att peka på två entiteter samtidigt**.

Se exempel på pekning på två entiteter samtidigt i nedersta raden i figur 11. Pekhanden är därmed inte bara en lokaliseringsmarkör utan ett semantiskt redskap för nyansering och organisering. Pekningens form kan alltså ändra på konstruktionens betydelse.

Figur 11. Siltaloppi (2023:153, Figure 49)

SAMMANFATTNING

- Listhanden bygger på handformerna för talen 1–5, men markerar positioner i en struktur snarare än utgör ett uttryck för antal.
- Små variationer i listhandens form, som val av startfinger, kan påverka hur ordning och relation mellan punkterna uppfattas.
- Pekningen varierar i form och utförande, och dessa variationer bidrar till hur innehållet betonas, grupperas och förstås.

4.3.3 Listkonstruktioner organiserar och skapar struktur

Listkonstruktioner uttrycker ordning. Ordningen kan vara tidslig (datum, veckor, år), logisk (prioritet eller viktighet), tematisk eller baserad på en berättelses interna struktur (liten → stor, början → slut). Fingrarnas inbördes position fungerar som en ”karta” där mottagaren kan se i vilken följd händelser, kategorier eller exempel ska uppfattas. Se exempel på sidorna 131–135 Siltaloppi (2023) http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-8955-4. Man kan följa en naturlig progression (till exempel från första till sista datumet) eller använda ordningen för att poängtera skillnader mellan olika delar i listkonstruktionen.

En av listkonstruktionens mest kraftfulla funktioner är dess förmåga att skapa sammanhållning, det vill säga **kohesion i den tecknade texten**. Listhanden blir en visuell knutpunkt som binder samman längre stycken av texten. Personen som tecknar kan introducera ett tema vid ett finger, sedan återkomma till det genom att peka på samma finger långt senare. På så sätt fungerar konstruktionen som:

- en **visuell minneskrok**,
- en **dispositionsstruktur** för hela yttrandet, och
- ett medel för **satskedjor**, där satser kopplas ihop utan att nödvändig information behöver upprepas.

Listkonstruktionen etablerar en tydlig karta av diskursens delar och gör berättelsen eller förklaringen lätt att följa.

SAMMANFATTNING

- Listkonstruktioner visar ordning (t.ex. i tid eller i berättelsens struktur) och gör det lättare att se hur olika delar hänger ihop.
- Pekningarna mot fingrarna fungerar som en visuell karta.
- Listkonstruktionen skapar sammanhang i längre yttranden genom att binda ihop delar, underlätta återkoppling och göra innehållet lättare att följa.

4.3.4 Listkonstruktionerna och referenternas inbördes relationer

Varje finger i listhanden fungerar som en **plats** som har en viss **betydelse**. När man pekar på fingret aktiveras referensen, det vill säga vad just detta finger hänvisar till i den här kontexten. **Mottagaren kan uppfatta vem eller vad som avses utan att den som tecknar upprepar referenten.** Det här gör det möjligt att:

- skilja mellan flera olika entiteter,
- hålla referenter ”vid liv” över tid i diskursen, och
- undvika oklarheter kring vem eller vad som avses.

Listkonstruktionen är ett effektivt verktyg när man vill hänvisa till olika referenter, särskilt i monologer som innehåller många informationsblock.

Listkonstruktionen är flexibel nog att **uttrycka relationer mellan delar av listan. Genom att variera pekhandens form eller rörelse kan man**:

- uttrycka relationer som likhet, skillnader eller samhörighet,
- markera asymmetrier mellan referenter,
- skapa grupper (helheter eller delgrupper) och
- föra samman flera listfingrar till en gemensam kategori.

Till exempel kan en sveprörelse över alla fingrar ange att de tillsammans bildar en kollektiv enhet, eller så kan två av fyra fingrar ”tryckas samman” med pekhanden för att symbolisera ett delpar. Se figur 12 för exempel på sveprörelse.

Figur 12. Siltaloppi (2023:173, Figure 63)

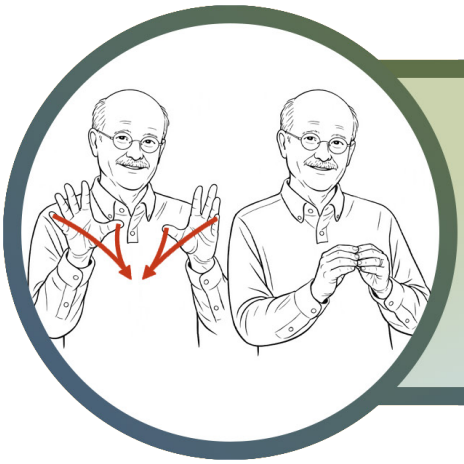
I mer komplexa texter kan listor bäddas in i varandra. Man kan först etablera en huvudlista och sedan under ett specifikt finger introducera en ny underlista, till exempel fem nya listpunkter inom punkt 3. Det här möjliggör att informationen i listkonstruktionen kan delas in hierarkiskt: huvudkategorier som innehåller underkategorier kan utvecklas, utan att den visuella översikten går förlorad. På så sätt kan listkonstruktionen uttrycka en komplex betydelsestruktur med mycket enkla visuella medel.

Listhanden fungerar ibland som en **symbolisk representation**, även när den inte längre är i aktiv bruk. En utsträckt listhand kan stå för en tidsperiod, en grupp, en hel textdel eller en abstrakt kategori. **Den visuella formen blir därmed en del av betydelsen.** Personen som tecknar kan fortsätta att bygga innehåll runt den här symboliska strukturen även när konkreta pekningar inte görs.

SAMMANFATTNING

- Varje finger i listhanden representerar en referent och gör det möjligt att skilja mellan flera personer eller saker utan upprepning.
- Pekning aktiverar referenter och håller dem tydliga genom hela diskursen.
- Variation i pekning visar relationer som likhet, kontrast och gruppering.
- Listor kan byggas i flera nivåer och ge en övergripande struktur, ibland med symbolisk betydelse.

4.4 Avslutningsvis om pekningar och listkonstruktioner

Resultaten av Huhtinens studie, som behandlades i kapitlen 4.1 och 4.2, visar att pekningarna har **mångsidiga funktioner i finlandssvenskt teckenspråk**. I finlandssvenskt teckenspråk förekommer **liknande grammatiska och interaktionella funktioner** för pekningar som i andra undersökta teckenspråk: de flesta grammatiska pekningar används för att referera till något eller för att uttrycka en plats, riktning eller rutt. Dessa kan klassificeras på olika sätt; till exempel kan ett tecken där pekfingret beskriver en rutt analyseras som ett avbildande tecken eller som en pekning. En del pekningar kan ha många funktioner samtidigt och därför vara svåra att klassificera.

Fördelningen av funktionerna i det finlandssvenska teckenspråkskorpusmaterialet motsvarar det som har observerats i andra teckenspråk: I berättelser används pekningar oftare än i samtal för att referera till platser och föremål samt för att uttrycka handlingar. Pekningar som uttrycker tema används däremot endast i samtal i materialet. Eftersom de funktioner som finns i andra teckenspråk varit utgångspunkten för studien är det fullt möjligt att det i FSTS också **finns andra funktioner** än de som förekommer i andra teckenspråk. **Det får framtida forskning utvisa.** I korpusens grundannotering har man inte märkt upp icke-manuella element, så som blickriktning, **så där behövs mer forskning**. Från studier i andra teckenspråk känner man till att blicken kan riktas för att referera till personer eller objekt som tidigare etablerats i teckenrummet. Till exempel Johnston (2013) har beskrivit hur blicken används tillsammans med olika typer av pekningar i Auslan.

Förutom mer forskning behövs ytterligare noggrann genomgång av CFSTS-korpusen och mera material att studera. Huhtinen lade märke till att **vissa pekningar inte hade markerats i korpusen**. Även om tecknen har annoterats systematiskt kan en del pekningar också ha annoterats som en annan teckenkategori, till exempel som det lexikala tecknet UPPE (som kan betyda ’uppe’, ’ovanför’, ’ovanpå’, ’upptill’, ’ovansida’, ’övre våningen’, ’vind’ eller ’loft’) eller som verbet KOMMA(G) som har betydelsen ’komma’,’nå fram’ eller ’anlända’.

I Huhtinens studie finns också **”oavsiktliga pekningar”** som inte verkar ha någon egentlig funktion eller är oklara. Den icke-dominanta handen kan till viss del kopiera den pekning som görs med den dominanta handen, eller så kan handformen från ett tidigare tecken som utförts med pekfingret bli kvar i luften. Siltaloppi (2016) diskuterar den icke-dominanta handens funktioner, som varierar från mer passiva (avspegling och dubblering) till mer aktiva funktioner (olika bojar och bojfunktioner). Läs mera på svenska om dem i Siltaloppi 2016.

Siltaloppis studie (2023) om **listkonstruktioner** i finlandssvenskt teckenspråk visar att de **används som ett språkligt verktyg för att markera att ett yttrande består av flera delar**. De här delarna kan vara i form av punktlistor eller så används listkonstruktionen för att strukturera diskursen och göra informationen tydligare och mer överskådlig. När var sak placeras på olika finger hjälper det mottagaren att hålla reda på vad som redan har nämnts eller vad som kommer att nämnas.

SAMMANFATTNING

- Pekningar i finlandssvenskt teckenspråk har många olika funktioner. De används till exempel för referens eller plats och för att beskriva rutt eller riktning. Ibland är pekningarna svåra att dela in i tydliga grupper.
- I berättelser används pekningar oftare för att referera till platser, föremål och handlingar, medan pekningar som markerar tema i korpusen förekommer endast i samtal.
- Det finns behov av mer forskning, särskilt kring icke-manuella uttryck (t.ex. blickriktning) och möjliga ytterligare funktioner som pekningar kan ha.
- Listkonstruktioner används för att strukturera information i flera delar och gör det lättare för mottagaren att följa och hålla reda på innehållet.

Huhtinen, Hannaliisa (2025). *Osoitusten tehtäviä suomenruotsalaisen viittomakielen korpuksessa.* Magisteruppsats. Institutionen för språk- och kommunikationsvetenskap, Jyväskylä universitet. https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202509157170

Siltaloppi, Satu (2023). *List Construction in Finland-Swedish Sign Language*. Doktorsavhandling. Humanistiska fakulteten, Helsingfors universitet. http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-8955-4

Oj så mycket nytt jag har lärt mig om finlandssvenskt teckenspråk!

4.5 Källor och vidare läsning: pekningar och listkonstruktioner

Börstell, Carl (2017). *Object marking in the signed modality: Verbal and nominal strategies in Swedish Sign Language and other sign languages*. Doktorsavhandling. Institutionen för lingvistik, Stockholms universitet. https://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1088175/FULLTEXT01.pdf

Börstell, Carl, Thomas Hörberg & Robert Östling (2016). Distribution and duration of signs and parts of speech in Swedish Sign Language. *Sign Language & Linguistics* 19(2), 143–196. https://doi.org/10.1075/sll.19.2.01bor

Cormier, Kearsy, Adam Schembri & Bencie Woll (2013). Pronouns and pointing in sign languages. *Lingua*, 137, 230–247. http://dx.doi.org/10.1016/j.lingua.2013.09.010

Fenlon, Jordan, Kensy Cooperrider, Jonathan Keane, Diane Brentari & Susan Goldin-Meadow (2019). Comparing sign language and gesture: Insights from pointing. *Glossa: a journal of general linguistics*, 4(1):2, 1–26. https://doi.org/10.5334/gjgl.499

Ferrara, Lindsay (2020). Some interactional functions of finger pointing in signed language conversations. *Glossa: a journal of general linguistics* 5(1): 88, 1–26. https://doi.org/10.5334/gjgl.993

Finlandssvenska teckenspråkiga r.f. (u.å.). Teckeneko – webb-TV. https://teckeneko.fi

Halkosaari, Liisa (2017). Osoituksista suomalaisessa viittomakielessä. I: R. Takkinen & A. Puupponen (red.), *Maisteriksi viittomakielestä. 11 sukellusta suomalaiseen viittomakieleen*, 55–69. Jyväskylä universitet. http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7189-2

Heimonen, Oili (2024). *Suomenruotsalaisen viittomakielen viittomatyyppijakauma*. Magisteruppsats. Institutionen för språk- och kommunikationsvetenskap, Jyväskylä universitet. https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202406244958

Johnston, Trevor (2012). Lexical Frequency in Sign Languages. *Journal of deaf studies and deaf education* 17(2), 163–193. https://doi.org/10.1093/deafed/enr036

Johnston, Trevor (2013a). Towards a comparative semiotics of pointing actions in signed and spoken languages. *Gesture* 13, 109–142. https://doi.org/10.1075/gest.13.2.01joh

Johnston, Trevor (2013b). Formational and functional characteristics of pointing signs in a corpus of Auslan (Australian sign language): are the data sufficient to posit a grammatical class of 'pronouns' in Auslan?. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory* 9(1), 109–159. https://doi.org/10.1515/cllt-2013-0012

Jyväskylä universitet (2024). Finlandssvensk teckenspråkskorpus: berättelser [dataset]. Språkbanken. https://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2024090322

Liddell, Scott K. (2003). *Grammar, gesture and meaning in American Sign Language*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511615054

Liddell, Scott K., Marit Vogt-Svendsen & Brita Bergman (2007). A crosslinguistic comparison of buoys. Evidence from American, Norwegian, and Swedish Sign Language. I: M. Vermeerbergen, L. Leeson & O. Crasborn (red.), *Simultaneity in signed languages: Form and function*, 187–215. John Benjamins Publishing Company. https://doi.org/10.1075/cilt.281.09lid

Meier, Richard P. & Diane Lillo-Martin (2013). The points of language. *Humana. Mente: Journal of Philosophical Studies*, 24, 151–176.

Rissanen, Terhi (1985). *Viittomakielen perusrakenne*. Helsingfors universitet.

Siltaloppi, Satu (2016). *Den andra handen. Den icke-dominanta handens funktioner i finlandssvenskt teckenspråk*. Magisteruppsats. Helsingfors universitet. http://hdl.handle.net/10138/161842

Wenman, Lena (2022). *Tidslinje och tecknets rörelse i finlandssvenskt teckenspråk. En korpusbaserad studie*. Teckenspråkslingvistik, Stockholms Universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1670702/FULLTEXT01.pdf

4.6 Reflektions- och diskussionsfrågor

1. Vilka olika funktioner kan pekningar ha i FSTS?

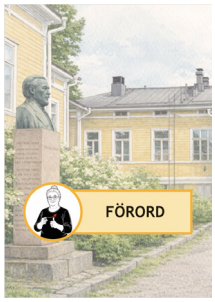
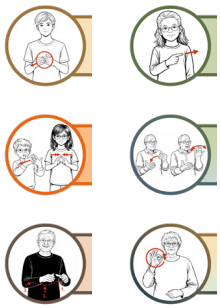
2. Titta på valfri video (https://finssl.signwiki.org > ”Berättelser och samtal”) och sök pekningar i videon. Försök att i gruppen turvis teckna efter (imitera) satser med pekningar och diskutera pekningarnas funktioner.

3. Har du märkt att pekningar används (i interaktionella funktioner) också i talade språk som gester samtidigt med talet? Diskutera era språkliga upplevelser och iakttagelser av pekningar.

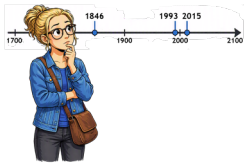
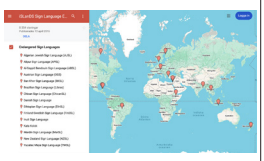
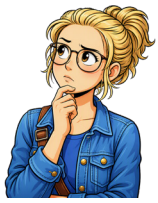
4. Varför används listkonstruktioner i FSTS? Vilka språkliga uppgifter har listkonstruktionerna?

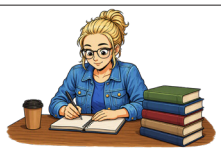
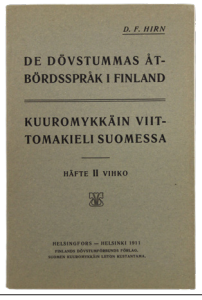

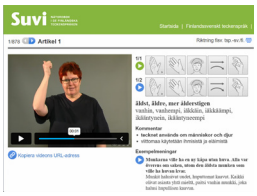
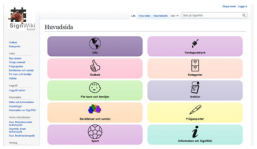
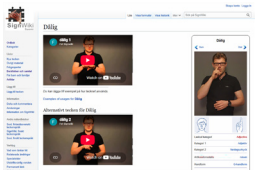
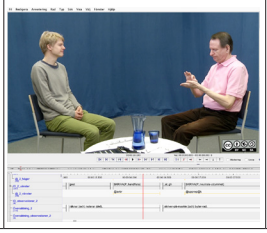
Figurer och bilder

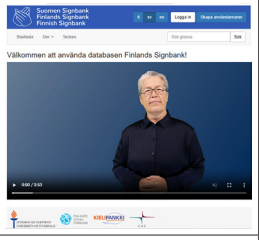
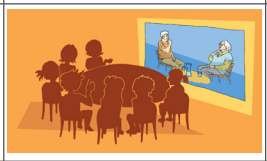
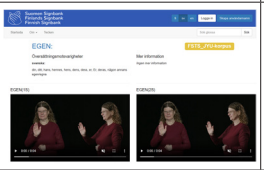
Pärm och förord			
Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
Pärmbild (sid 1)		Bakgrundsbild: Jari Nyberg Figur: Eelis Penttinen / Valokuvaus 10	Illustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Illustration skapad med Microsoft Copilot med ett fotografi som förlaga.
4–5		Eelis Penttinen / Valokuvaus 10	
Förord (sid 8)		Bakgrundsbild: Jari Nyberg Teckenillustration: Outi Pippuri	Illustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Illustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
9		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
10		Outi Pippuri	Teckenillustrationerna skapade med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
11		Eelis Penttinen / Valokuvaus 10	Illustration skapad med Microsoft Copilot med ett fotografi som förlaga.

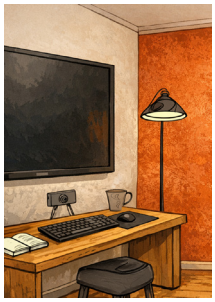
Kapitel 1			
Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
12		Bakgrundsbild skapad med Microsoft Copilot.	
12		Outi Pippuri	Illustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
13		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
13		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://urn.fi/ URN:ISBN:978-952-383-677-8	
14		Arbetarmuseet Werstas / Dövas museums samlingar, återgiven med tillstånd.	
14		Arbetarmuseet Werstas / Dövas museums samlingar, återgiven med tillstånd.	
15		https://sv.wikipedia.org/wiki/Fil:Svenskfinland_namn.png Wikipediabilden är tillgänglig under licensen Creative Commons Erkännande-Dela Lika 3.0 Unported.	Illustration skapad med Microsoft Copilot med bild från Wikipedia som förlaga.

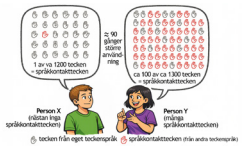
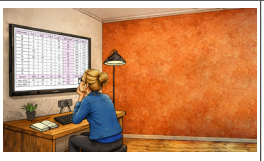
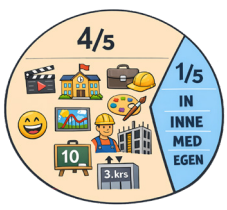
Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
15		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
15		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://dova.fi/w/wp-content/uploads/2024/10/PDF_Mitt_eget_sprak_var_kultur.pdf	
16		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
16		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://islandscentre.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/08/report-endangered-sls_070814.pdf	
17		https://sv.wikipedia.org/wiki/Fil:Svenskfinland_namn.png Wikipediabilden är tillgänglig under licensen Creative Commons Erkännande-Dela Lika 3.0 Unported.	Illustration skapad med Microsoft Copilot med bild från Wikipedia som förlaga.
17		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
18 & 24		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-085-9	

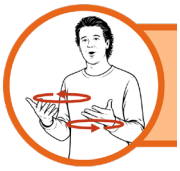
Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
18		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://www.youtube.com/playlist?list=PLiQUCEQZ2TgIv9AekPIB3n447dzMuoarh	
19		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
23		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
23		Outi Pippuri	
23		Bakgrundsillustration skapad med Microsoft Copilot. Bokhög: Outi Pippuri	
25		Arbetarmuseet Werstas / Dövas museums samlingar, återgiven med tillstånd.	
25		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://suvi.teckensprak.net	
26		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
26		Arbetarmuseet Werstas / Dövas museums samlingar, återgiven med tillstånd.	
27		Se vårt språk! – Näe kielemme! Hoyer & Kronlund-Saarikoski (2002:pärmbild) Heidi Koivisto Robertson	

Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
27		Skärmdump från videointervju, återgiven med tillstånd av Finlands Dövas Förbund r.f.	
27		Se vårt språk! – Näe kielemme! Hoyer & Kronlund-Saarikoski (2002:5).	
28		Se vårt språk! – Näe kielemme! Hoyer & Kronlund-Saarikoski (2002:46).	
28		Dövas tidskrift (4/2002:40-41). Återgiven med tillstånd.	
29		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://suvi.teckensprak.net	
29		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://suvi.teckensprak.net	
30		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://finssl.signwiki.org	
30		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://finssl.signwiki.org	
31		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
31		Skärmdump från CFSTS-korpus, återgiven med tillstånd. https://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2024090322	

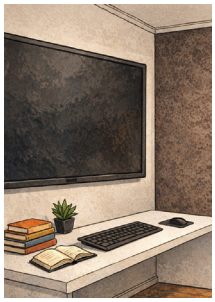
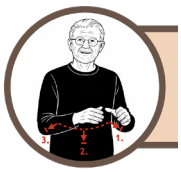
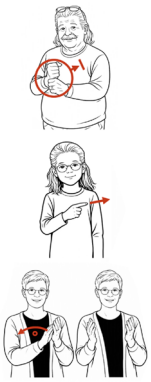
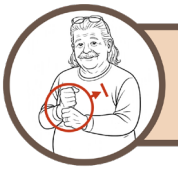
Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
31		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://www.kielipankki.fi/sprakbanken/	
32		Tapio Laitinen	
33		Tapio Laitinen	
34		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://signbank.csc.fi	
34		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://vk-oppimateriaali.jyu.fi/fsts	
35		Tapio Laitinen	
36		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://signbank.csc.fi	
37		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202609297463	

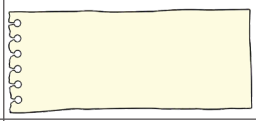
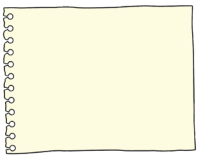
Kapitel 2			
Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
41		Bakgrundsbild skapad med Microsoft Copilot.	
41		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
42		Skärmdump från Zoom, återgiven med tillstånd.	
42		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
43		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
43		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
43		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
44		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.

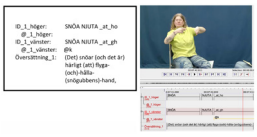
Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
44		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
44		Eelis Penttinen / Valokuvaus 10	Illustration skapad med Microsoft Copilot med ett fotografi som förlaga.
45		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
46		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
47		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
48		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
48		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
50		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
50		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	

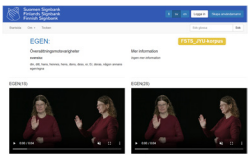
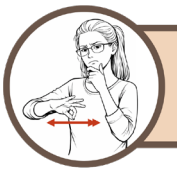
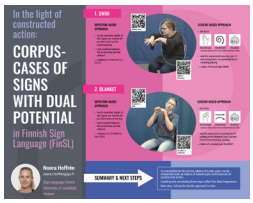
Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
51		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
51		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
53		Tapio Laitinen	
54		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
54		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
55		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
56		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
56		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
57		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
59		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.

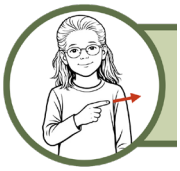
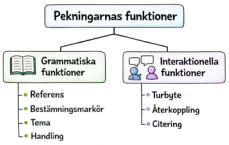
Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
59		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
60		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
61		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
61		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
61		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
62		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	

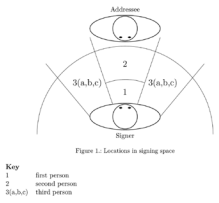
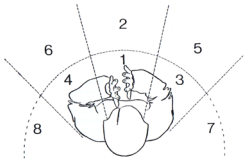
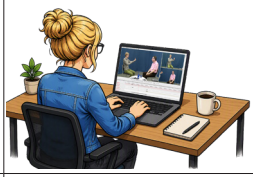
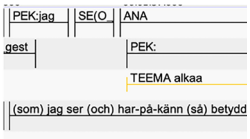
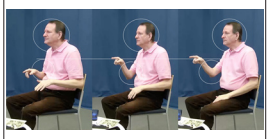
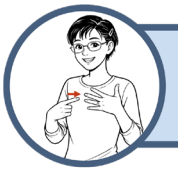
Kapitel 3			
Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
65		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
65		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
66		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
66		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
67		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
68		Skärmdump från Zoom, återgiven med tillstånd.	
68		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
69		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.

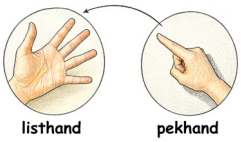
Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
69		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
69		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
70		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://finssl.signwiki.org	
70		Handform ritad av Anne Piisilä. Återgiven med tillstånd.	
70		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
71, 72 & 83		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
71		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
71		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://signbank.csc.fi	
72		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
72		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	

Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
73		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
75		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
75		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
76		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
77		Skärmdumpar från webbplats, återgivna med tillstånd. https://signbank.csc.fi	
78		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202609297463	
78		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
80		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.

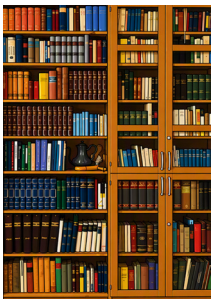
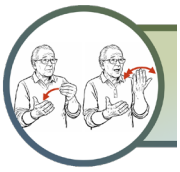
Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
80		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
80		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://signbank.csc.fi	
81		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
81		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. http://urn.fi/ URN:NBN:fi:jyu-202609297463	
83		Noora Hoffrén (ursprunglig poster)	Postern beskuren och bildbehandlad.
83		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	

Kapitel 4			
Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
87		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
87		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
88		Skärmdump från Zoom, återgiven med tillstånd.	
88		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
89		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
90		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
91		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
91		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	

Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
92		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1088175/FULLTEXT01.pdf	
92		Fotografi från bok, återgiven med tillstånd. Anne Piisilä i Rissanen, Terhi (1985). Viittomakielen perusrakenne. Helsingfors universitet.	
93		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
97		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202509157170	
98		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
99		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202509157170	
100		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
101		Skärmdump från CFSTS-korpus, återgiven med tillstånd. https://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2024090322	
102		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.

Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
102		Skärmdump från Zoom, återgiven med tillstånd.	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
102		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
103		Skärmdump från webbplats, omformad till illustration med tillstånd. http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-8955-4	Illustration skapad med Microsoft Copilot med fotografi från webbplatsen som förlaga.
104		Skärmdumpar från CFSTS-korpus, återgivna med tillstånd. https://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2024090322	Satu Siltaloppi (powerpoint-presentation 2025, Språkvetenskapsdagar, Helsingfors)
106		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	
107		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-8955-4	
109		Skärmdump från webbplats, återgiven med tillstånd. http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-8955-4	
111		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
110		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	

113		Illustration skapad med Microsoft Copilot.	

Alla kapitel			
Sida	Miniatyrbild	Bildkälla eller fotograf	Bildbehandling
20, 21 & 22 38 & 39 63 85 114		Outi Pippuri	Illustration skapad med Microsoft Copilot med ett fotografi som förlaga.
20 38 63 85 114		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
40 64 86 115		Outi Pippuri	Teckenillustration skapad med Microsoft Copilot med en skärmdump ur en video som förlaga. Pilar tillagda i efterhand.
40 64 86 115		Illustration skapad med Microsoft Copilot. Planschen på bilden: se pärmbild	